

**Vuokko Rankinen**

**RAAMATUNSELITYSTÄ JA HUOLTA LÄHIMMÄISISTÄ**

**Jyväskylän NMKY:n ja Jyväskylän NNKY:n viisi ensimmäistä  
toimintavuotta**

Pro gradu –tutkielma

Sosiaalityö

Yhteiskuntatieteiden ja

filosofian laitos

Jyväskylän yliopisto

Kevät 2008

## TIIVISTELMÄ

### RAAMATUNSELITYSTÄ JA HUOLTA LÄHIMMÄISISTÄ Jyväskylän NMKY:n ja Jyväskylän NNKY:n viisi ensimmäistä toimintavuotta

Vuokko Rankinen  
Sosiaalityö  
Pro gradu-tutkielma  
Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos  
Jyväskylän yliopisto  
Ohjaajat: Johanna Moilanen ja Mikko Mäntysaari  
Kevät 2008  
Sivumäärä: 80 sivua

Tutkimuksen tehtävänä on selvittää oliko Jyväskylään 1800-luvun viimeisellä vuosikymmenellä perustetuilla Nuorten Miesten Kristillisellä Yhdistyksellä ja Nuorten Naisten Kristillisellä Yhdistyksellä minkäänlaista yhteiskunnallista auttamistoimintaa yhdistysten ensimmäisinä toimintavuosina. Tutkimuksen näkökulma on sosiaalishistoriallinen, mutta liittyy sosiaalityön tieteenalaan keskittymällä tutkimaan sosiaalityön historiaan oleellisena osana kuuluvaa virallisen vaivaishoidon rinnalla tehtyä vapaaehtoista auttamistyötä. Lisäksi yhdistystoiminnan alkaminen Jyväskylässä liittyy aikakauden yleiseen sosiaalisten ongelmien lisääntymiseen, uusien ratkaisumallien etsimiseen tilanteessa ja tätä kautta sivistyneistön yhteiskunnalliseen heräämiseen.

Tutkimuksen aineiston muodostavat Jyväskylän maakunta-arkistossa sijaitsevat Jyväskylän Nuorten Miesten Kristillisen Yhdistyksen ja Jyväskylän Nuorten Naisten Kristillisen Yhdistyksen arkistot. Arkistoista ovat käytössä olleet molempien yhdistysten osalta pöytäkirjat niiden viiden ensimmäisen toimintavuoden osalta eli NMKY:n kohdalla vuosilta 1891-1895 ja NNKY:n kohdalla vuosilta 1897-1901. Aineistoa on tutkittu historiantutkimuksen lähdekriittisellä tutkimusmenetelmällä.

Tutkimuksen tulokset osoittavat, että Jyväskylän NMKY:n ja Jyväskylän NNKY:n kohdalla näkyvät aikakaudelle tyypilliset yhdistystoiminnan piirteet. NMKY ei yhteiskunnallista avustustoimintaa harjoittanut, kun taas NNKY aloitti yhteiskunnallisten kysymysten pohtimisen heti ensimmäisenä toimintavuotenaan. Tämä oli pitkälti samassa linjassa muualla maassa tapahtuneen sosiaalisen heräämisen kanssa, jossa naisten harjoittama hyväntekeväisyys täydensi laajasti virallista vaivaishoitoa.

**Avainsanat:** NMKY, NNKY, sosiaalishistoria, hyväntekeväisyysjärjestöt, järjestöhistoriikit, köyhäinhuolto

# SISÄLTÖ

1. JOHDANTO.....	4
2. SOSIAALISET KYSYMYKSET 1800-LUVUN JÄLKIPUOLISKOLLA.....	10
2.1 Sosiaaliset kysymykset nousevat.....	10
2.2 Vuoden 1852 vaivaishoitolaki ei enää kelpaa .....	13
2.3 Uusi vaivaishoitoasetus aikakauden hengen mukaisesti .....	15
3. YHDISTYSTOIMINNAN KASVUN VUODET SUOMESSA.....	18
3.1 Yhdistykset osana yhteiskunnallista muutosta.....	18
3.2 Naisten yhteiskunnallinen aktivoituminen yhdistystoiminnan puitteissa .....	20
3.3 NMKY ja NNKY Suomessa .....	22
4. JYVÄSKYLÄN KAUPUNKI SYNTYY JA KASVAA.....	27
4.1 Jyväskylän kehittyminen kaupungiksi .....	27
4.2 Kaupungin vaivaishoito .....	29
4.3 Yhteiskunnallinen aktivoituminen.....	31
5. HENGELLISEN ELÄMÄN VAALIMISTA .....	34
5.1 NMKY:n toiminnan alkaminen Jyväskylässä.....	34
5.2 Vilkasta yhdistystoimintaa.....	39
5.3 Tuttuja ja turvallisia uomia .....	43
6. RUKOUSTA, RAAMATUNSELITYSTÄ JA HUOLTA LÄHIMMÄISISTÄ.....	50
6.1 Veljesjärjestön jalanjäljissä .....	50
6.2 Aktiivista toimintaa alusta alkaen .....	54
6.3 Yhteiskunnallinen ote lisääntyy .....	58
6.4 Vahvasti mukana valtakunnallisessa toiminnassa .....	66
7. AUTTAVIA KÄSIÄ?.....	72
LÄHTEET.....	77

# 1. JOHDANTO

Kolmannella sektorilla eli muun muassa erilaisissa järjestöissä tehdään nykyään paljon vapaaehtoistyötä, jonka voi katsoa kuuluvan perinteisesti käsitettyyn sosiaalityön työkenttään. Osaksi tähän vapaaehtoistyön lisääntymiseen on vaikuttanut se, että monissa Suomen kunnissa ei ole taloudellisia resursseja tukea kuntalaisiaan tarvittavissa määrin. Pahimmassa tapauksessa kunnissa turvataan ainoastaan pakolliset lakisääteiset palvelut. Tätä kunnallisen sosiaalityön jättämää aukkoa monet kolmannen sektorin toimijat omalla työllään paikkaavat. Lisäksi monissa kunnissa kolmannen sektorin toimijoilta ostetaan palveluita, joita kunta ei pysty tai sen ei kannata alkaa itse järjestää. Vaikka yhteiskunta siis pyrkiikin turvaamaan avun sen tarpeessa oleville, nykytilanteesta löytyy mielenkiintoisia suoria yhtymäkohtia sosiaalityön historiaan.

Kunnallisen sosiaalityön syntyminen Suomessa ajoitetaan 1800-luvun loppuun. Tuolloin yhteiskunnassa syntyi uusia vaivahoidon muotoja uusien vaivashoitoasetusten ja yhteiskunnallisen tilanteen muutoksien myötä. Kaupungistuminen sekä teollistuminen olivat aikakauden vahvimpia muutosvoimia. Omalta osaltaan ne sekä lisäsivät että synnyttivät uutta niin hyvässä kuin pahassakin. Maatalousväestöä siirtyi työn perässä kasvaviin kaupunkeihin paremman elämän toivossa. Yhteiskunnalliset muutokset elinkeinoelämässä lisäsivät monen kohdalla mahdollisuuksia elintason nousuun, mutta vaarana oli myös aiemman köyhyyden jatkuminen uusissa puitteissa, jolloin vanhat ongelmat ainoastaan korvautuivat uusilla ongelmilla.

Tällaisessa tilanteessa yhteiskunnan tarjoamaa alun perin vaivahoidon nimellä kulkenutta köyhien ja muuten heikoimmassa asemassa olevien auttamista täydentämään tarvittiin jo noina sosiaalityön varhaisvaiheina muitakin toimijoita. 1800-luvun yksi merkittävä piirre onkin erilaisen yhdistystoiminnan syntyminen. Se liittyy laajasti tarkasteluna kansallisvaltion syntymiseen kansalaisten löytäessä vaikutuskanavia valtiollisten toimijoiden rinnalle, mutta lähempi tarkastelu avaa tämän rinnalle lisäksi kuvan toiminnasta, joka tarjosi kansalaisille mahdollisuuden toimia yhdessä itseä kiinnostavien aatteiden ja teemojen parissa. Se pitää sisällään niin sivistystoimintaan pohjaavaa yhdistystoimintaa kuin myös hyväntekeväisyyspohjaista auttamistoimintaa. Nimenomaan

tämänkaltaisen vapaaehtoisen järjestöissä tehdyn auttamistyön tutkiminen osana sosiaalityön historiaa on mielestäni tärkeää osana tieteenalan itsetuntemuksen lisäämistä.

Tässä työssä on tarkoitus luoda pienimuotoinen katsaus 1800-luvun loppuun ja tarkentaa kuva nimenomaan paikalliseen yhdistystoimintaan Jyväskylässä. 1800-luvun Jyväskylä oli pieni, mutta kasvava kaupunki, jossa esiintyivät samat ongelmat kuin muuallakin maassa: köyhyys, huono-osaisuus, kasvavan asutuksen ja lisääntyvän teollisuuden synnyttämät olosuhteet. Muun maan tapaan kaupungissa myös aktivoiduttiin yhteiskunnallisesti. Tähän Jyväskylällä oli koulukaupunkina hyvät lähtökohdat. Sivistyneistö heräsi tuntemaan yhteiskunnallista vastuuta esimerkiksi teollisuuden työntekijöiden asemasta. Toisaalta sivistyneistön asenne oli pitkälti holhoava. Rahvas haluttiin pitää siveellisenä ja raittiina, mutta tietyissä rajoissa ja ne rajat määriteltiin sivistyneistön lähtökohdista. Yhteiskunnallisten luokkarajojen rikkominen ei ollut sivistyneistön toiminnassa minkäänlaisessa osassa.

Tämän työn tehtävänä ei kuitenkaan ole tutkia luokkien välisiä konflikteja tai yhteiskunnallista murrosta sinänsä, vaan keskittyä sosiaalityön historian näkökulmasta yhdistystoimintaan 1800-luvun lopun Jyväskylässä. Koska sosiaalityön juuret ovat kunnallisen köyhäin- ja vaivahoidon lisäksi hyväntekeväisyydessä, voi tältä kannalta tarkasteltuna nykyisen kolmannen sektorin vahvan toimijuuden osana sosiaalityön kenttää nähdä jonkinlaisena paluuna menneeseen. Erona aiempaan hyväntekeväisyyspohjaiseen, vapaaehtoiseen auttamistyöhön järjestöjen puitteissa on taloudellisten realiteettien vahva rooli nykyisen kolmannenkin sektorin toiminnassa, mutta sosiaalityötä ei tänäkään päivänä tehdä pelkästään rahan vuoksi. Jonkinlainen yleinen humaani ajattelutapa ja ihmisarvon kunnioitukseen perustuva työote ohjaa työtä sosiaalialan ammattilaisten keskuudessa tehtiinpä työtä sitten kunnan virkamiehenä tai järjestöaktiivina. Myös näin ajatellen tämän ajan sosiaalityöllä ja 1800-luvun lopun yhdistystoiminnalla on vahva yhteys.

Suomen sosiaalihistoria on aina ollut lähellä sydäntäni ja tämän vuoksi olen kiinnostunut tutkimaan millä lailla 1800-luvun loppupuolella toimintansa aloittaneiden yhdistysten keskuudessa harjoitettiin hyväntekeväisyyttä vaivahoidon täydentämässä. Nämä ovat siis toimijoita, joiden työn pohjalle sosiaalityö rakentui. Suomeen rantautuivat 1800-luvun lopussa muun maailman tuulet eli myös täällä alettiin pikkuhiljaa järjestäytyä erilaisten aatteiden alle. Työväen aate syntyi ja maahan perustettiin työväenyhdistyksiä, aluksi

wrightiläiseltä pohjalta eli työnantajien ja ylemmän luokan lähtökohdista käsin, mutta pikku hiljaa myös enemmän ruohonjuuritasolta käsin. Sivistyneistö kaipasi lisäksi kansalliseen kulttuuriin keskittyviä yhdistyksiä, mutta myös kristilliseen maailmakatsomukseen nojaavia yhdistyksiä. Yhdistystoiminta 1800-luvun Suomessa oli varsinkin vuosisadan jälkipuoliskolla vilkasta ja monipuolista. Joukossa toimi myös monia pelkästään hyväntekeväisyyteen keskittyneitä yhdistyksiä.

Tässä pro gradu –tutkielmassa keskitytään yhdistysten toimintaan 1800-luvun lopussa nimenomaan Jyväskylässä. Kaupunkiin perustettiin vuosisadan kuluessa monia jo muualla maassa toimintansa aloittaneita yhdistyksiä ja näihin kuului sekä kansalliselta pohjalta perustettuja yhdistyksiä että muualta maailmalta Suomeen saapuneita järjestöjä. Kaikkien Suomessa perustettujen yhdistysten kohdalla on huomionarvoista miten nopeasti ympäri maata perustettiin kunkin kohdalla paikallisjärjestöjä. Näin tapahtui myös Jyväskylän kohdalla ja kaupungissa toimintansa aloittaneiden yhdistysten toiminta oli linjassa muualla maassa toimineiden vastaavien paikallisyhdistysten kanssa. Useiden yhdistysten kohdalla toiminta-ajatukseen kuului myös hyväntekeväisyystyö köyhien keskuudessa. Oliko näin myös Jyväskylässä?

Tähän tutkimukseen on päätutkimuskohteiksi valittu Jyväskylän Nuorten Miesten Kristillinen Yhdistys eli Jyväskylän NMKY ja Jyväskylän Nuorten Naisten Kristillinen Yhdistys eli Jyväskylän NNKY. Tämä siitä syystä, että varsinkaan Jyväskylän NMKY:stä ei ole sinällään tehty omaa tutkimusta eikä kummankaan yhdistyksen varhaisvuosiin ole perehdytty tarkasti, vaan molempien kohdalla niiden toiminnasta on mainintoja pääasiassa järjestöjen valtakunnallisissa historiikeissa tai muissa järjestötoimintaa käsittelevissä tutkimuksissa. Lisäksi yleinen mielikuva näistä kansainvälisistä järjestöistä on, että ne harjoittavat aktiivisesti hyväntekeväisyyttä. Mielenkiinto keskittyy tässä työssä siihen minkälaista näiden yhdistysten alkuvuosien toiminta paikallistasolla Suomessa ja nimenomaan Jyväskylässä oli, ja oliko yhdistyksillä hyväntekeväisyystyötä toimintansa puitteissa.

Laajasti ottaen tutkimuksen lähtökohtana on ollut luoda katsaus Jyväskylässä 1800-luvun lopussa toimineiden NNKY:n ja NMKY:n toimintaan perehtyen niiden omiin arkistoihin. Tutkimuksessa tullaan siis valottamaan yleisesti näiden yhdistysten toimintaa kuvaillen kronologisesti tapahtumia. Spesifimpi tutkimuskysymys tämän lisäksi on harjoittivatko

nämä tutkimuksen kohteena olleet järjestöt minkäänlaista hyväntekeväisyyttä aikaan, jolloin kunnallista vaivaishoitoa pyrittiin järjestämään mahdollisimman hyvin yhteiskuntajärjestystä ylläpitäväksi ja tukevaksi ja jota tukemassa olivat erilaisten hyväntekeväisyyttä harjoittaneet yhdistykset. Tarkasti määriteltynä tutkimuskysymyksenä siis on osallistuviko Jyväskylän NMKY ja Jyväskylän NNKY millään lailla vähäosaisten auttamiseen 1800-luvun lopun Jyväskylässä. Tämän spesifimmän tutkimuskysymyksen myötä tämä pro gradu –tutkielma linkittyy sosiaalityön tieteenalaan.

Lähteinä molempien tutkittavien järjestöjen kohdalla on käytetty Jyväskylän maakunta-arkistossa säilytettävää materiaalia. Molemmilta järjestöiltä on säilynyt pöytäkirjoja niin erilaisista jäsenkokouksista kuin vuosikokouksistakin. Lisäksi molempien yhdistysten kohdalla pöytäkirjoja pidettiin säännöllisesti ja ensimmäisten toimintavuosien osalta merkintöjä on tehty joka vuosi. Päälähteinä ovat olleet Jyväskylän NMKY:n pöytäkirjamerkinnot vuosilta 1891-1895 ja Jyväskylän NNKY:n osalta pöytäkirjamerkinnot vuosilta 1897-1901. Näiden ohella käytössä olivat yhdistysten jäsenluettelot. Molempien yhdistysten osalta keskitytään siis viiteen ensimmäiseen toimintavuoteen. Aikarajaus on tehty ottaen huomioon, että tutkittavia yhdistyksiä on kaksi, joten nähdäkseni yhdistysten alkuvuosien toiminnan vertailun kannalta viisi vuotta on riittävä ja perusteltu aikajana tämän laajuisessa tutkimuksessa. Lisäksi mielestäni oli mielenkiintoista paneutua yksityiskohtaisemmin toimintaan viiden vuoden osalta kuin esimerkiksi laajemmin kymmenen tai viidentoista vuoden osalta. Viiden vuoden aikajanalla tutkimuksen kohteena olleista yhdistyksistä ei ole juurikaan tarkkaa tutkimusta tehty eikä varsinkaan vertaillen niiden toiminnan sisältöä keskenään.

Yhdistysten pöytäkirjat löytyvät aivan fyysisesti kirjamuodossa eli lähteisiin perehtyminen oli vaivatonta. Pöytäkirjamerkinnot oli tehty järjestelmällisesti lähes jokaisesta kokoontumisesta ja varsinkin NMKY:n kohdalla merkintöjä oli runsaasti, joten kriittinen tutkimusote oli tarpeen. Tutkimuksen kannalta ei ollut oleellista kirjoittaa auki aivan jokaista erillistä raamatunselityskokousta tai rukouskokousta ja niissä käsiteltyjä aiheita, mutta toisaalta yhdistysten toiminnasta saisi puutteellisen kuvan, jos mainintoja näistä ei olisi tutkimuksessa lainkaan. Lukijan kannalta voi olla osin puuduttavaakin lukea tarkasti läpikäytyjä pöytäkirjamerkinnot, mutta tutkimuksen luonteen kannalta tarkka perehtyminen lähteisiin oli ensisijaista. Oman haasteensa muodostivat luonnollisesti pöytäkirjoja pitäneiden sihteerien moninaiset käsialat, joiden tulkitseminen vaatii ajoittain

hidasta etenemistä ja sanojen selventämistä asiayhteyden kautta. Tutkimusta tehtäessä on käytetty historiantutkimuksen tutkimusperinteeseen kuuluvaa lähdekriittistä tutkimusotetta. Tämä tarkoittaa muun muassa lähteiden tulkitsemista niiden syntymisaikakauden näkökulmasta ja tuon ajan tuotoksena, ei tutkijan oman aikakauden arvottamana.

Tutkimuskirjallisuutena on käytetty niin sosiaalityön historiaa, järjestöjen historiaa kuin yleistä sosiaalishistoriaa käsitteleviä tutkimuksia. Varsinkin naisten toiminnasta 1800-luvun järjestökentällä on paljon mielenkiintoista tutkimusta, josta tähän työhön on valikoitunut joitakin tutkimuskysymyksiin läheisesti liittyviä aihepiirejä. Tällaisia tutkimuksia ovat muun muassa Marjo-Riitta Antikaisen *Suuri sisarpiiri. NNKY-liike Suomessa 1890-luvulta 1990-luvulle*, Marja Kokon *Sisaret, Toverit. Naisten järjestäytyminen, ryhmätietoisuus ja kansalaistuminen Jyväskylässä 1800-luvun lopulta 1930-luvulle* sekä Pirjo Markkolan *Synti ja siveys. Naiset, uskonto ja sosiaalinen työ Suomessa 1860-1920*. Yleistä yhteiskunnallista tilannetta sekä yhdistystoiminnan alkua Suomessa 1800-luvulla taustoittamaan on käytetty artikkeleita Jouko Jaakkolan, Panu Pulman, Mirja Satkan ja Kyösti Urposen toimittamasta teoksesta *Armeliaisuus, yhteisöapu, sosiaaliturva* sekä Risto Alapuron, Ilkka Liikasen, Kerstin Smedsin ja Henrik Steniuksen toimittamasta teoksesta *Kansa liikkeessä*. Myös Timo Toikon *Sosiaalityön ideat. Johdatus sosiaalityön historiaan* on tärkeä käytössä ollut perusteos.

Koska tässä tutkimuksessa katse on kohdistunut maantieteellisesti tietylle alueelle, on luonnollista, että tutkimuskirjallisuudenkin osalta on painotettu samalle alueelle. Tärkeinä tutkimuksina käytössä ovat siis olleet niin Päiviö Tommilan *Jyväskylän kaupungin historia 1837-1965* osat 1 ja 2 sekä Merja Karjalaisen *Vaivashoidosta sosiaaliturvaan. Jyväskylän kaupungin sosiaalitoimen historia vv. 1880-1956*. Jyväskylän historiaa käsitteleviä teoksia on muitakin, kuten Onni Brummerin *Jyväskylän kaupungin historia vv. 1837-1912* vuodelta 1916, mutta koska tutkimuksen kohde ei ole suoranaisesti Jyväskylä, tutkimuksessa on päädytty kaupungin historian osalta käyttämään ainoastaan yhtä, kattavaa teosta. Lisäksi Jyväskylän historiaa esiintyy myös käytetyissä Karjalaisen ja Kokon teoksissa. Tutkimuksen kohteena olevien järjestöjen osalta tutkimuskirjallisuutena pääasiassa on käytetty edellä mainittua Marjo-Riitta Antikaisen NNKY-yhdistystä käsittelevää teosta sekä *Matkalla. På väg. NNKY 100 vuotta Suomessa. KFUK 100 år i Finland* ja NMKY:n osalta Verner J. Aurolan *NMKY-liike kristillisen nuorisoliikkeemme*



*esitaistelijana sekä Erkki Kuujon 90 vuotta NMKY-työtä. Helsingin Nuorten Miesten Kristillisen Yhdistyksen historia.*

## **2. SOSIAALISET KYSYMYKSET 1800-LUVUN JÄLKIPUOLISKOLLA**

### ***2.1 Sosiaaliset kysymykset nousevat***

Suomi 1800-luvulla oli maatalousvaltainen maa, jonka maataloudesta elänyt väestö oli jakautunut useampaan eri kerrokseen. Maata omistavat tilalliset olivat hierarkiassa ylimpänä, ja heidän palveluksessaan työskenteli renkejä ja piikoja. Itselliset torpparit sekä mäkitupalaiset viljelivät vuokramaata, mutta olivat pääasiassa itsellisiä. Vailla vakinaista asuinpaikkaa tai töitä tai molempia olleet loiset ja irtolaisiksi katsotut kulkijat kiersivät töiden perässä ja kerjäläisyys oli arkipäivää näissä oloissa. Toisaalta maasta löytyi myös oma sivistyneistönsä, joka vaikutti mm. virkatehtävissä, hallinnossa ja kaupanalalla. Sivistyneistön määrä oli kuitenkin suhteellisen pieni, kun taas maaseutuväestön määrä jatkoi kasvuaan 1800-luvun kuluessa eikä maatalous enää entiseen tapaan pystynyt tarjoamaan elantoa kaikille.

Väestön kasvaminen lisäsi joutilasta työvoimaa maaseudulla, joten oli luonnollista, että työtä jouduttiin hakemaan myös muualta kuin tutuilta asuinseuduilta. Aikakauden elinkeinoelämän muutokset lisäsivät kyllä työvoiman tarvetta uusilla aloilla, jotka sijoittuivat kuitenkin useimmiten muualle kuin missä töitä oli perinteisesti totuttu tekemään. Töiden perässä liikkuminen lisäsi omalta osaltaan yhteiskunnallista liikehdintää ja levottomuuttakin, kun ihmiset siirtyivät uusille asuinseuduille. Varsinkin 1800-luvulla yhä lisääntyvässä määrin perustetut kaupungit ja sinne syntynyt elinkeinoelämä vetivät ihmisiä uusia työmahdollisuuksia tarjotessaan. Parempi elämä oli mahdollista ainoastaan työtä tekemällä, joten työn perässä lähdettiin pitkiinkin matkoihin. Ajankohdan yhteiskunnallinen tilanne ei kuitenkaan välttämättä turvannut elatusta uusillakaan seuduilla. Työnhakijoita oli paljon eikä uusia työpaikkoja syntynyt tarvittavissa määrin. Yhteiskunnan apuun oli tällöin turvauduttava, vaikka avunhakeminen ja –saaminen pyrittiin jossain määrin tekemään hankalaksi avunhakijoiden määrän rajoittamiseksi.

1800-luvun jälkimmäinen puolisko olikin Suomessa yhteiskunnallisesti suurten muutosten aikaa. Aivan 1800-luvun viimeisinä vuosikymmeninä kiihtyi pikku hiljaa alkaneiden kaupungistumisen sekä teollistumisen vauhti ja prosessit ruokkivat toinen toistaan.

Molemmat vaikuttivat omalta osaltaan yhteiskunnalliseen kehitykseen erittäin merkittävästi, niin hyvässä kuin pahassakin. Ennen vuosisadan lopun modernisoitumisprosessia yhteiskuntaa ehti vielä ravistaa merkittävänä katastrofina vuosien 1867-1868 suuret nälkävuodet. Vuonna 1868 arvioidaan nälkään ja tauteihin kuolleen lähes 100 000 henkeä enemmän kuin normaalioloissa, vuonna 1867 kuolleita oli ollut 137 000 henkeä. Kymmenentuhannet lähtivät kerjäläisinä vaeltamaan kotipaikoiltaan. Jatkossa voi liikkeelle lähteneen maalaisväestön katsoa olleen hyödyksi, kun teollistuminen viimein pääsi kunnolla vauhtiin, mutta tässä vaiheessa tällaisten väkimäärien liikkeellelähtö aiheutti pikemminkin ongelmia. Maatalouden ollessa yhä pääelinkeino katovuodet aiheuttivat talouden romahtamisen. Teollisuustoiminta puolestaan pääsi Suomessa varsinaisesti vauhtiin 1890-luvulla, joten välittömästi nälkävuosien jälkeen liikkeelle lähteneille ei löytynyt työtä siinä määrin kuin olisi tarvittu. Tilanne vaati siis jatkossa maatalouden uudenlaista kehittämistä ja elinkeinoelämän monipuolistamista.<sup>1</sup>

Nopeaa eikä edes yksiselitteisesti pelkästään positiivisesti asioihin vaikuttanutta muutosapua vaikeaan tilanteeseen ei kuitenkaan ollut. Jos mietitään ajankohdan yhtä suurta muutostekijää, niin 1800-luvun lopun teollistumisesta on esitetty kahta erilaista tulkintaa liittyen teollistumisen sosiaalisiin vaikutuksiin suomalaisessa yhteiskunnassa. Toisaalta on nähty teollistumisen lisännen väestön aineellista hyvinvointia, toisaalta on korostettu teollistumisen yhteiskunnan ristiriitoja ja taloudellista eriarvoisuutta lisänneitä vaikutuksia. Molemmat näkemykset saivat vaikutteita ulkomailla ja myös ratkaisuja ongelmiin pyrittiin löytämään ulkomailla tehdyistä ratkaisuista. Suomalainen sivistyneistö seurasi tarkkaan Saksassa 1860-luvun lopussa alkanutta keskustelua sosiaalisesta kysymyksestä ja toimintaa siellä.<sup>2</sup> Suomessa vastaavanlainen keskustelu alkoi 1870-luvulla ja lainsäädäntöä tämän johdosta muokattiin vuonna 1879 asetuksella yleisestä vaivaishoidosta sekä vuonna 1883 asetuksella irtolaisista.<sup>3</sup> Lainsäädännön muutoksiin tässä vaiheessa oli johtanut yleinen yhteiskunnallinen kehitys. Teollistumisen vauhdin kiihtyminen oli vielä edessäpäin, mutta pikku hiljaa huomattiin työvoiman tarpeen lisääntyminen eri aloilla yhteiskunnassa ja uudella lainsäädännöllä pyrittiin vastaamaan tähän tarpeeseen. Toisaalta lainsäädäntöä oli vuosisadan aikana muutettu useampaankin kertaan ja vaikka lain kirjaimena oli auttaa vähäosaisia, niin useimmiten kuitenkin käytännössä oli tarkoitus vastata kulloisenkin

---

<sup>1</sup> Haatanen 1981, 139; Toikko 2005, 46.

<sup>2</sup> Jaakkola 1994, 71-72; Toikko 2005, 17.

<sup>3</sup> Jaakkola 1994, 111.

hetken työvoiman yli- tai alitarjontaan. Lain henki oli siis usein ylemmän yhteiskuntaluokan tarpeita vastaavaa.

Sosiaalinen kysymys siis syntyi, mutta ei tietenkään yksin teollistumisen aiheuttamien muutosten vuoksi. Teollistumisen ohella yhteiskuntaa muuttivat useat eri tekijät, kuten edellä kuvattu väestönkasvu ja maatalouden muutokset, mutta myös valtiollisen elämän ja kansalaisyhteiskunnan synty sekä yksilön aseman ja perheen muutokset. Jos tarkastellaan teollistumisen vaikutusta ajankohdan yhteiskunnalliseen tilanteeseen, niin ongelmien synnyttämisen ohella se myös kohotti väestön elintasoja. Ongelmille annetut merkitykset olivatkin tärkeässä osassa sosiaalisen kysymyksen synnyssä ja näitä merkityksiä puolestaan määrittivät aluksi sivistyneistöön kuuluvat henkilöt.<sup>4</sup> Tämä oli toisaalta aivan luonnollista, koska sivistyneistö määritteli laajemminkin aikakauden henkeä 1800-luvulla. Työväestön yhteiskunnallinen herääminen ja tätä kautta oman yhteiskunnallisen toimijuuden omaksuminen tapahtui laajemmassa mittakaavassa vuosisadan vaihteessa.

Yhteiskunnalliset kysymykset olivat 1800-luvulla siis sivistyneistön lähtökohdista asetettuja. Jyrkimmillään teollistumista ja kaupungistumista pidettiin 1800-luvulla fyysisen ja henkisen rappeutumisen syinä.<sup>5</sup> Toisaalta esimerkiksi julkinen sana piti tilattoman väestön heikkoja elinoloja 1880-luvulle saakka tilattomien oman laiskuuden ja tietämättömyyden aiheuttamina.<sup>6</sup> Syitä ja syyllisiä siis heikoimmassa asemassa olevien asemaan etsittiin aktiivisestikin, mutta julkisesti ratkaisumalleja näihin kysymyksiin ei niin helposti lähdetty esittämään. Aikakauden henkeen kuului pitkälti ajatusmalli, että jokaisen tulisi pyrkiä itse turvaamaan oma elantonsa ja yhteiskunnan tarjoaman avun tulisi olla mahdollisimman vähäistä. Kuitenkin ongelmat työmarkkinoilla olivat todellisia ja vaikeuttivat elämänhallintaa. Sosiaalinen kysymys ei siis ollut ainoastaan sivistyneistön sille antamissa merkityksissä, vaan todellisten ihmisten vaikeissa elämäntilanteissa.

Näiksi todellisiksi ongelmiksi voi katsoa mm. maataloustyön vaihtuessa tehdastyöksi työpäivän vaihtumisen maatalouteen liittyvistä tehtävistä alkeellisiin tehdastöihin. Työpäivä ei tällöin juuri lyhentynyt, ja naisten ja lasten osalta työolosuhteiden voi olettaa peräti heikentyneen. Työtä ei myöskään välttämättä ollut koko vuodeksi, vaan ainoastaan

---

<sup>4</sup> Jaakkola 1994, 72.

<sup>5</sup> Nygård 1998, 19.

<sup>6</sup> Pulma 1994, 107.

kausiluontoisesti eivätkä palkat olleet järin suuria. Tämä kaikki luonnollisesti lisäsi vaikeuksia selviytyä päivittäisestä toimeentulosta.<sup>7</sup> Lisäksi maaseudun huonoista oloista kaupunkiin työn perässä siirtynyt maalaisväestö kohtasi työttömyyttä myös kaupungeissa ja paluu entisiin oloihin oli monen kohtalo. Näin ollen maaseudun köyhyysongelma ei ollut ratkaistavissa nopeasti teollistumisen avulla.<sup>8</sup> Lisäksi maaseudulla jo mahdollisesti muodostuneita ja piilossa olleita ongelmia, jotka muuttoliikkeiden seurauksena siirtyivät ja keskittyivät kaupunkiin uuden ympäristön provosoidessa ne esiin, oli vaikea oikaista.<sup>9</sup> Vaikka teollistuminen siis tarjosi uusia mahdollisuuksia irrottautua köyhyydestä, se ei kuitenkaan ollut pelkästään ratkaisu yhteiskunnallisiin ongelmiin sen lisätessä vanhoja, nostaessa esiin piilossa olleita ja luodessa uusia ongelmia.

## **2.2 Vuoden 1852 vaivaishoitolaki ei enää kelpaa**

Lainsäädännön uudistaminen olikin siis keino, jolla valtiovalta pääasiassa pyrki puuttumaan aikakauden köyhyysongelmaan. Koska 1860-luvun lopun nälkävuodet olivat ajaneet liikkeelle joukoittain ihmisiä etsimään niin työtä kuin ruokaakin, kritiikki sen hetkisiä vaivaishoitolakeja kohtaan kasvoi. Vaivaishoitolain uudistamista valmistelemaan asetettiin komitea ja tulevan uuden lain säädökset tulivat koskemaan köyhäinhoitoa, muuttovapauden laajentamista sekä työnhaun helpottamista.<sup>10</sup> Luonnollisesti köyhyysongelmaan oli pyritty löytämään erilaisia lainsäädännöllisiä ratkaisuja jo vuosikymmenien ajan uudistamalla lakeja kulloisenkin tarpeen ja yhteiskunnallisen tilanteen mukaan. Köyhyysongelman jatkuvasta ajankohtaisuudesta ja vakavuudesta ja vaikeudesta löytää siihen toimivia ratkaisuja kertoo karusti vaivaishoitolainsäädännön muuttaminen lähes jokaisena vuosikymmenenä varsinkin 1800-luvun kuluessa.

Viimeisimmän ennen vuoden 1879 vaivaishoitoasetusta edeltäneen lain eli vuoden 1852 vaivaishoitoasetuksen tarkoituksena oli sitoa tilaton väestö paikoilleen, jotta he olisivat tilallisten käytettävissä halpana työvoimana. Toisaalta lain tarkoitus oli helpottaa köyhyysongelmaa tehostamalla julkista köyhäinhoitoa, mutta yritys onnistui vain osittain.

---

<sup>7</sup> Koskiaho 1981, 68; Heikkinen 1990, 187-189.

<sup>8</sup> Haatanen 1981, 140.

<sup>9</sup> Nygård 1998, 19.

<sup>10</sup> Pulma 1992, 194.

Kerjääminen kyllä väheni, mutta samalla alkoivat köyhäinhoidon kustannukset nousta ja tämä aiheutti kritiikkiä lakia kohtaan. Sekä papisto, jonka harteilla vaivaishoidon johto tuossa vaiheessa yleensä oli että seurakunnissa päätäntävaltaa käyttäneet tilalliset alkoivat arvostella vuoden 1852 vaivaishoitoasetusta sen 'helläkätisyydestä'. Katsottiin myös, että köyhien vaateliaisuus kasvoi.<sup>11</sup>

Vuoden 1852 vaivaishoitoasetukseen liittyi myös asetus laillisesta suojelusta, jolla oli oma ongelmallinen ulottuvuutensa yhteiskunnassa. Laillisen suojelun käsitteellä oli pitkä historia, ensimmäisen kerran se oli otettu käyttöön jo 1500-luvulla aatelisprivilegioissa. Vailla vakinaista palvelupaikkaa olevat miehet joutuivat tuolloin yhä useammin armeijaan, joten suojelun antajia olivat aateliset, jotka tarjosivat työnantajina miespuolisille palkollisilleen suojaa armeijaan joutumista varten. Laillista suojelua vailla olevia irtolaisnaisia uhkasi aluksi sakottaminen ja myöhemmin pakkotyölaitosten myötä myös kehruuhuoneeseen joutuminen. Pikku hiljaa laillista suojelusta tarvittiin armeijaan joutumisen välttämisen lisäksi myös suoranaisesti irtolaisen aseman välttämiseksi. 1600- ja 1700-lukujen aikana irtolaislainsäädäntöä muutettiin laillisen suojelun osalta aina työvoimatilanteen ja -tarpeen mukaan. Esimerkiksi vuoden 1727 värväässääntö mahdollisti lähettää laiskat, niskoittelevat tai muuten kelvottomat rengit armeijaan.<sup>12</sup>

Alun perin siis laillisesta suojelusta voi katsoa hyötyneen niin suojelun antajat kuin sen saajatkin. Aateliset saivat työvoimaa ja miehet välttyivät armeijapalvelukselta. Laillisen suojelun henki lainsäädännössä kuitenkin muuttui vuosisatojen aikana ja 1800-luvulle tultaessa laillisen suojelun käsite lainsäädännössä oli kohdistettu nimenomaan irtolaisuutta vastaan. Vuoden 1852 vaivaishoitoasetuksessa tämä laillisen suojelun hankkimispakko eli siis käytännössä palvelupakko laajeni ulottumaan kymmeniin tuhansiin uusiin ihmisiin aiemmin valinneeseen tilanteeseen verrattuna eikä tällaista määrää uusia palkollisia kukaan tarvinnut.<sup>13</sup>

Vuoden 1852 asetus vaikutti irtolaisten määrää lisäävästi myös sitä kautta, että irtolaisten käsite oli määritelty asetuksessa laajemmin kuin ennen. Kritiikki asetusta kohtaan johtikin vuonna 1865 uusiin palkollis- ja irtolaislakeihin. Näistä uusista palkollissäännöistä oli

---

<sup>11</sup> Pulma 1992, 192; Pulma 1994, 61.

<sup>12</sup> Pulma 1994, 29.

<sup>13</sup> Pulma 1994, 61.

poistettu laillista suojelua ja työpakkoa koskevat säädökset. Irtolaiseksi ei enää katsottu automaattisesti laillisen suojelun puutteessa olevaa, vaan irtolaisuus liitettiin yksiselitteisemmin huonon elämän viettämiseen. Samoihin aikoihin elinkeinolainsäädännössä tapahtui muutoksia liberaalimpaan suuntaan ja vuoden 1865 irtolaisasetukseen alettiin pian sen voimaantumisen jälkeen suunnitella jälleen muutoksia. Vuoden 1883 irtolaisasetuksen linjauksissa pyrittiinkin puolestaan ohjaavaan otteeseen. Tähän kuului esimerkiksi irtolaisten neuvominen oikeaan suuntaan elämässä mm. kehottamalla työnhakuun.<sup>14</sup>

Näin laillinen suojeleminen menetti suurelta osin merkityksensä. Työvoima ei ollut enää sidottu maaseudulle, vaan myös köyhä väestönosa oli oikeutettu muuttamaan työn perässä teollisuuspaikkakunnille. Näin heistä tuli halpaa työvoimaa kauppiaille ja tehtaanomistajille. Tilanne kaupungeissa ei ollut kuitenkaan kovin hyvä, koska kaupunkien vaivaishoito oli vielä alkutekijöissään.<sup>15</sup> Käytännössä siis vaikka liikkuminen työn perässä helpottui, köyhien aseman ei voi katsoa juurikaan parantuneen esimerkiksi kaupunkiin muuton myötä. Aiemmin maaseudulla tilallisten halpana työnvoimana olleet siirtyivät nyt halvaksi työvoimaksi kaupunkiin, jossa avuntarpeen ilmetessä ei ollut juurikaan tahoja jonka puoleen kääntyä.

### ***2.3 Uusi vaivaishoitoasetus aikakauden hengen mukaisesti***

Vuonna 1879 annettu uusi vaivaishoitoasetus oli aikakauden hengessä liberalistinen. Pakot, velvollisuudet ja oikeudet oli supistettu siinä minimiin ja siihen oltiin yleisesti ottaen tyytyväisiä. Kuntien hallinto oli uudistettu vuonna 1865 ja tuolloin oli erotettu kunnallinen hallinto seurakunnallisesta. Nyt uuden vaivaishoitoasetuksen mukaan kunnilla oli velvollisuus avustaa vain työkyvyttömiä, sairaita, vanhuksia ja alaikäisiä. Avustusmuodoista päättäminen jätettiin pääosin kuntien oman harkinnan varaan ja omaisten huoltovelvollisuutta laajennettiin. Avunsaanti johti lisäksi ehdottomaan holhouksenalaisuuteen eikä valitusoikeutta päätöksistä ollut. Lain tavoitteena oli supistaa vaivaishoitoa saavien määrää, keventää vaivaishoitorasitusta ja tehdä avunpyytämisen kynnyksen mahdollisimman korkeaksi. Käytännössä myös useat seurakunnat luopuivat siihen

---

<sup>14</sup> Nygård 1998, 36-38; Pulma 1994 61.

<sup>15</sup> Toikko 2005, 45-47.

asti vastaamistaan vaivaishoitotehtävistä vasta tämän asetuksen myötä, vaikka periaatteessa vaivaishoito oli siirtynyt kunnille vuoden 1865 kuntauudistuksen yhteydessä.<sup>16</sup>

Vaivaishoito jaettiin vuoden 1879 asetuksessa pakolliseen ja vapaaehtoiseen, mutta Piiraisen mukaan lakisääteistä oikeutta vaivaishoitoon ei asetuksen katsottu antavan kenelläkään. Kunta oli siis velvoitettu avustamaan turvattomia alaikäisiä sekä työkyvyttömiä aikuisia, mutta työkykyisten auttaminen oli vapaaehtoista, esimerkiksi työttömyyden tai tilapäisen sairauden ollessa kyseessä. Työkykyisten tuli selviytyä aikakauden käsitysten mukaan ilman yhteiskunnan apua. Vaivaishoitoasetuksen mukaan jokaisen kunnan tuli olla omana vaivaishoitoyhdyskuntanaan, joka tuli jakaa peräänkatsomus- eli valvonta-alueisiin, jolla valvottiin elätehoitoon annettujen hoidon lainmukaisuutta. Kunnissa oli myös aiempaan tapaan käytössä tarkastuspiirijako valvojiineen, vaikka uusi asetus ei tähän käytäntöön yhtä myötämieleisesti suhtautunutkaan kuin aiempi asetus. Ja niin kuin aiemminkin, kunnassa apua saavalla oli oltava kotipaikkaoikeus kunnassa eli hänen piti olla henkikirjoitettu kunnassa. Yksi uuden asetuksen keskeisimpiä uusia tavoitteita puolestaan oli työlaitosten perustaminen.<sup>17</sup>

Käytännössä vaivaishoidossa tuohon aikaan oli käytössä kaksi pääavustustapaa, laitoshuolto ja avohuolto. Laitoshuolto käsitti työlaitokset ja vaivaistalot. Työkykyisille tarkoitettujen työlaitoksien perustamiseen valtio kannusti, koska niiden katsottiin voivan toimia omavaraisina ja ajan hengen mukaisesti niiden nähtiin lisäksi kannustavan työhön kykeneviä oikeaoppiseen elämään kurin ja järjestyksen avulla. Kunnat eivät kuitenkaan halunneet sitoutua pitkäaikaista sitoutumista vaativiin työlaitoksiin. Vaivaistalot olivat kuntien mieleen enemmän, koska niihin voitiin ottaa työkykyisten lisäksi myös muita apua tarvitsevia, ja pitkään niissä oli sekä aikuisia että lapsia. Pikku hiljaa laitospohjaista vaivaishoitoa alettiin tehostaa ja vuonna 1888 perustettiin vaivaishoidon tarkastajan virka. Tässä yhteydessä annettiin ohjesääntö, jonka mukaan mm. vaivaistaloissa hoidettavat mielisairaant, vammaiset ja vanhukset tulisi hoitaa erillään toisistaan. Lisäksi hoidettavien huonoon kohteluun oli välittömästi puututtava. 1800-luvun loppu toi vaivaistaloihin myös sen muutoksen, että vaivaistaloissa tulisi olla erillinen lastenkoti.<sup>18</sup>

---

<sup>16</sup> Pulma 1994, 62; Jaakkola 1994, 111; Toikko 2005, 46.

<sup>17</sup> Piirainen 1974, 9-10; Toikko 47-48; Jaakkola 1994, 112-113 ja 122.

<sup>18</sup> Toikko 2005, 50-52; Jaakkola 1994, 116.



Avohuollossa oli samoin kaksi toimintatapaa, joista toinen, 1800-luvun lopulla kuitenkin yhä vähenevässä määrin käytössä ollut oli ruotuhoito, jossa vaivainen kiersi talosta taloon saamassa elantonsa. Vuosisadan lopussa ruotuhoito alkoi vähitellen osoittautua jäykäksi toimintatavaksi eikä malli istunut varsinkaan kaupunkimaisiin oloihin. Elätteelle antaminen olikin huomattavasti suositumpaa vaivaishoidossa vuosisadan lopussa. Vuonna 1880 ruotuhoidossa ja elätehoidossa oli kummassakin vajaa viidesosa huollonsaajista, mutta tämän jälkeen ruotuhoidossa olevien määrä alkoi vähentyä ja elätehoidossa olevien määrä lisääntyi. Vuosisadan puolivälissä oli aloitettu elätteelle annettavien vaivaisten huutokaupat, joita järjestettiin kerran vuodessa. Vaivainen annettiin elätteelle hänet pienimmällä korvauksella hoidettavaksi ottaneelle. Laajimmillaan vaivaishuutokaupat olivat 1870- ja 1880-luvuilla. Tämän jälkeen huutokauppoja kohtaan alkoi kohdistua lisääntyvässä määrin arvostelua ja niiden järjestämistä pyrittiin kieltämään. Senaatti kielsi 1891 kuvernöörejä hyväksymästä kuntien vaivaishoito-ohjesääntöjä, joissa sallittiin huutokauppa. Henkilömäärältään 1800-luvun lopun suurin avustusmuoto oli kotiavustus.<sup>19</sup>

Juuri näiden edellä käsitellyn kolmen eli vuosien 1852, 1865 ja 1879 asetusten murroskohtaan yhteiskunnassa Toikko katsoo voitavan paikantaa vaivaishoitoon perustuvan sosiaalityön syntymisen.<sup>20</sup> Asetuksissa määriteltiin monia eri keinoja köyhien ja vaivaisten auttamiseksi. Kaiken tämän yhteiskunnallisen myllerryksen keskellä lainsäädännöllä ei kuitenkaan pystytty tavoittamaan kaikkia apua tarvitsevia ja toisaalta haluttiin tarkoituksella pitää yhteiskunnalta apua saavien määrä mahdollisimman pienenä. Asenneilmaston samankaltaisuus nykyaikaan verrattuna on jopa pelottavan tarkka. Tilanteen ollessa tällainen eli avuntarvitsijoita oli paljon, mutta yhteiskunnan virallinen apu pyrittiin pitämään mahdollisimman minimissä ja jokseenkin vaikeasti saatavilla, virallisen avun rinnalla toimi myös muita auttajia. Yhdistystoiminta eri muodoissaan alkoi 1800-luvun aikana levitä maailmalta myös Suomeen ja joissain tapauksissa yhdistysten toimintaan kuului yhteiskunnallista avustustyötä. Osalla yhdistyksiä tämä auttamistyö oli koko toiminnan lähtökohta ja pääosassa toiminnassa, osassa yhdistyksiä auttamista harrastettiin muun toiminnan ohella.

---

<sup>19</sup> Jaakkola 1994, 130-133; Pulma 1994, 65; Toikko 2005, 53.

<sup>20</sup> Toikko 2005, 37.

## 3. YHDISTYSTOIMINNAN KASVUN VUODET SUOMESSA

### 3.1 Yhdistykset osana yhteiskunnallista muutosta

Yhteiskunnalliset muutokset ja sosiaalisten ongelmien lisääntyminen ja laajentuminen niin maantieteellisesti kuin sisällöllisestikin leimasivat vahvasti 1800-lukua Suomessa. Valtio pyrki ohjaamaan muutosta ja puuttumaan ongelmiin, mutta myös kansalaiset aktivoituivat. Yhtenä tärkeänä osana 1800-luvun yhteiskunnallista kehitystä voi katsoa olevan kansalaisten järjestäytyminen erilaisiin liikkeisiin ja yhdistyksiin. Toinen tässä yhteydessä huomion arvoinen kehityskulku on naisten osallistuminen sosiaaliseen työhön nimenomaan erilaisten yhdistysten kautta. Lisäksi yhdistyksien katsotaan toimineen yhtenä tekijänä Suomen valtiollisessa kehityksessä. Yhdistykset tarjosivat näin kansalaisille tärkeän vaikuttamisen foorumin ollen samalla aktiivinen osa yhteiskunnallista muutosta.

Yhtenä merkittävänä 1800-luvun suomalaisen kansalaisjärjestäytymisen piirteenä voi pitää sen kytkeytymistä osaksi kansallisvaltion muodostumista. Fennomaanisen liikkeen tavoite 1800-luvulla oli luoda kansallinen yhtenäisyys suomenkielisellä kulttuuripohjalla ja tätä kautta lujittaa Suomen erillisroolia Venäjän keisarikunnassa. Yhtenä osana liikkeen integraatiopyrkimykseen kuului vapaan järjestötoiminnan kytkeminen alusta pitäen valtioon. Muodollisesti järjestöt ja liikkeet olivat valtiosta riippumattomia, mutta luodessaan uudenlaisia yhteiskunnallisia käytäntöjä ne samalla laajensivat valtion toiminta-aluetta ja rakensivat uudenlaista valtiota. Näin ollen myös niiden järjestäytymisen esteet olivat Suomessa vähäiset. Tästä esimerkkinä voidaan pitää suhteellisen helposti toteutunut työväenliikkeen syntyminen, joka kuitenkin käytännössä oli luokkaprotesti vallitsevia oloja vastaan.<sup>21</sup>

Ensimmäisenä edellä kuvatun kansallisen yhteenkuuluvuuden tunteen läpäisemänä järjestönä voi pitää 1831 perustettua Suomalaisen Kirjallisuuden Seuraa. Seuran tehtävänä oli kartuttaa kansakunnan saavutuksia kirjallisen kulttuurin kaikilla aloilla ja seuran jäsenkuntaan toivottiin kuuluvaksi myös naisia ja talonpoikia. 1840-luvulla näin tapahtuikin, mutta kuitenkin samaan aikaan rahvaan osallistuminen seuran toimintaan kiellettiin. 1840-luvulle osui erilaisten yhdistysten perustamisen huippukausi, niin

---

<sup>21</sup> Alapuro ja Stenius 1989, 14-19.

Suomessa kuin muuallakin Euroopassa. Euroopan vallankumousvuosi 1848 vaikutti Suomessa yhdistymisvapauteen vain vähäisessä määrin. Yksi tällainen vaikutus oli vuonna 1849 säädetty laki, jonka mukaan yhdistysten oli jätettävä sääntönsä hallitsijan vahvistettavaksi. Seuraava merkittävämpi yhdistymisaalto nähtiin Suomessa vuosisadan puolivälin jälkeen 1860-luvulta lähtien, yläluokan perustaessa ensin sivistysseuroja ja vapaapalokuntia.<sup>22</sup>

Joukkojärjestäytymisen historiassa 1860- ja 1870-luvut olivatkin tärkeä vaihe. Yhdistyksien johdossa olivat säätyläiset eli ylempi luokka, mutta alemmaa luokkaa, työväestöä ja muutakin rahvasta yleisesti kelpuutettiin mukaan toimintaan. Näin pyrittiin saamaan rahvas huolehtimaan itsensä ja perheensä hyvinvoinnista sekä tuntemaan kuuluvansa suomalaiseen kansankokonaisuuteen. 1880- ja 1890-lukujen järjestäytymisessä alempiin yhteiskuntakerroksiin kuuluvien aktiivisuus lisääntyi ja monissa yhdistyksissä säätyläiset menettivät johtoasemansa.<sup>23</sup> Yhteiskunnallinen muutos näkyi yhdistystoiminnassa samalla lailla kuin muussakin yhteiskunnallisessa tilanteessa pikku hiljaa.

Näin 1800-luvun järjestäytymistä toisaalta leimaa kahtiajako nimenomaan sivistyneistön ja työväen välillä, vaikka pyrkimyksenä oli yhdistysten kautta yhdistää kansaa. Ylempi sääty oli kiinnostunut mahdollisuudesta järjestöjen kautta levittää luokkien välistä veljeyden aatetta. Näin aloite järjestäytymiseen lähti ensivaiheessa ylhäältä. Tähän liittyi omalta osaltaan myös tietynlainen hyväntekeväisyys.<sup>24</sup> Myös sivistyneistön johdolla vuonna 1884 toimintansa aloittanut Raittiuden Ystävät oli puolestaan yli vuosikymmenen ajan suurin viime vuosisadan jälkipuoliskolla toimineista joukkojärjestöistä. Raittiusaatteen avulla pyrittiin köyhempien kansanosien sekä työväestön kansalaiskasvatukseen. Tästä ylhäältä päin lähteneestä toiminnasta huolimatta raittiusliikkeen toiminnan alkaminen juuri tuohon aikaan tarjosi työväestölle kanavan yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen. Raittiusliikkeen voi katsoa olleen myös jopa wrightiläisiä työväenyhdistyksiä merkittävämpi Suomen työväenliikkeen esivaiheena.<sup>25</sup> Työväenliikkeen muuttuminen wrightiläisestä, ylhäältä päin johdetusta, mutta työväestön aseman parantamiseen vakavasti ja monen eri tavoin

---

<sup>22</sup> Alapuro ja Stenius 1989, 26-30.

<sup>23</sup> Jaakkola 1994, 143.

<sup>24</sup> Alapuro ja Stenius 1989, 30.

<sup>25</sup> Sulkunen ja Alapuro 1989, 142-144.

pyrkineestä yhdistysmuotoisesta toiminnasta työväen omaehtoiseksi, sosialistiseksi työväenliikkeeksi tapahtui 1800-luvun viimeisinä vuosina.<sup>26</sup>

### **3.2 Naisten yhteiskunnallinen aktivoituminen yhdistystoiminnan puitteissa**

Edellä kuvattuun kehityskulkuun suomalaisen yhdistystoiminnan muodostumisessa 1800-luvulla kuuluu olennaisena osana myös naisten aktiivisuuden lisääntyminen yhteiskunnallisessa toiminnassa nimenomaan yhdistystoiminnan kautta. Lähinnä tämä tarkoitti sivistyneistöön kuuluvia naisia, jotka 1800-luvun puolivälissä perustivat rouvasväenyhdistyksiä ja ompeluseuroja ja 1800-luvun lopussa kansanvalistusjärjestöjä sekä erilaisia kristillis-siveellisiä yhdistyksiä. Tähän kaikkeen liittyi ajatus naisen roolista äitinä ja kasvattajana sekä kansalaisten moraalisenä esikuvana. Samalla kuitenkin järjestötoimintaan osallistuminen laajensi naisten elämänpiiriä tarjoten heille mahdollisuuden uudenlaiseen yhteisöllisyyteen ja sisarusverkostojen muodostamiseen. Mielenkiintoinen näkökulma naisten lisääntyvässä aktivoitumisessa yhdistystoimintaan onkin se, että yksityiset yhdistykset olivat tuohon aikaan naisten ainoa yhteiskunnallisen osallistumisen väylä julkisen hallinnon ollessa edelleen ainoastaan miesten maailmaa.<sup>27</sup> Naisten keskuudesta siis löytyi kiinnostusta toimia yhteiskunnassa ja pyrkimystä parantamaan oloja oman elinpiirin ulkopuolella. Kun tähän ei virallisia kanavia pitkin ollut mahdollisuutta, yhdistystoiminta loi naisille uusia kanavia vaikuttaa.

Puolivälissä 1800-lukua perustetut rouvasväenyhdistykset olivat juuri tällaisia monitahoisesti naisten aktiivisuutta kuvastavia yhdistyksiä. Vähäosaisten auttaminen oli toiminnan lähtökohta rouvasväenyhdistyksissä. Yhdistysten pyrkimyksenä oli puuttua köyhyyden syihin ja sen ohella tukea hyveellistä perhe-elämää. Toimintamuotoihin kuuluivat käynnit kodeissa vieden sinne konkreettista apua, kuten ruokatarvikkeista ja polttopuita. Yhdistykset myös perustivat alkeiskouluja, lastenkoteja sekä vanhainkoteja. Monissa kaupungeissa tehtiin jako alueisiin, joille valittiin aluejohtajat ja näille avustajat. Kristillisen vakaumuksen toimiessa ajan hengen mukaisesti yhdistysten periaatteena käytännön avustamisen ohella tuen oli tarkoitus olla moraalisesti kasvattavaa ja aktivoivaa.

---

<sup>26</sup> Jaakkola 1994, 98; Toikko 2005, 30.

<sup>27</sup> Ollila 1998, 138-139; Sulkunen 1989, 165-167; Toikko 2005, 25-26; Jaakkola 1994, 145; Satka 1994, 261-264.

Apu annettiin perheissä äideille, koska naista pidettiin perheen moraalisenä selkärankana. Ensimmäinen rouvasväenyhdistys perustettiin 1835 Viipurissa, 1840-luvulla yhdistyksiä perustettiin mm. Helsinkiin, Turkuun, Poriin ja Vaasaan ja seuraavilla vuosikymmenillä yhdistysten määrä lisääntyi. 1880-luvulle saakka ne olivat tärkein yksityisen hyväntekeväisyyden muoto Suomen kaupungeissa.<sup>28</sup>

1800-luvun loppupuolella perustettujen ja toimineiden naisjärjestöjen, kuten vuonna 1884 perustetun Suomen Naisyhdistyksen, toiminnassa tavoitteena oli yhtäläillä naisten aseman parantaminen sekä kotihoidon kehittäminen. Monet paikallisyhdistykset tukivat köyhien perheiden lastenhoitoa, pitivät yllä lastenhuoltolaitoksia sekä avustivat vanhuksia ja sairaita. Vuosisadan viimeisenä vuonna perustettu marttayhdistys tuki erityisesti kotihoitoa. Toimintaa kohdistettiin niin varattomille äideille, joille järjestettiin tilaisuuksia kesävirikistykseen kuin koululaisille, joille järjestettiin ruokailumahdollisuuksia. Naisjärjestöjenkin auttamistoiminnassa oli ensin lähtökohtana sivistyneistön kansallinen ja sosiaalinen herääminen sekä naissivistyskysymys, mutta vähitellen sosiaalinen toiminta yhdistettiin pyrkimykseen parantaa naisten asemaa ja oikeuksia yleisesti. Sulkusen mukaan aikakauden naisliike aukeaa laajaksi, eri järjestöistä koostuneeksi ja toimintansa monille yhteiskunnallisille aloille ulottaneeksi keskiluokkaiseksi sisarusrintamaksi, jonka pääsisältö tiivistyi koti- ja äidillisyydeologiaan.<sup>29</sup>

Sulkusen näkemys on mielestäni jokseenkin kärjistetty rajatessaan naisasian kuvasta 1800-luvun naisaktiivien toiminnassa, mutta siinä kiteytyy 1800-luvulle ominainen henki. Perheen hyvinvointia haluttiin edistää ja siihen pyrittiin äitien kautta. Ehkä osasyynä näin nähtyyn kehityskulkuun oli kuitenkin sillä, että aikakauden sosiaaliset ongelmat olivat niin näkyviä, käsinkosketeltavia ja vaikeita, että suurin osa säätyläisnaisista halusi suunnata aktiivisuutensa sellaisten yhdistysten toimintaan, joiden kautta he pystyivät konkreettisesti auttamaan. Naisasiaa ei aikakauden muiden ongelmien rinnalla ehkä koettu vielä asiaksi, joka tarvitsisi ensisijaisesti ratkaisua. Toisaalta pyrkimyksen vaikuttaa perheiden elinolosuhteisiin naisten aseman parantamisen kautta ja avulla voi nähdä alkuvaiheen naisasian ajamisena konkreettisin keinoin.

---

<sup>28</sup> Toikko 2005, 26; Pulma 1994, 59; Jaakkola 1994, 144; Voittosaari 1994, 17-19.

<sup>29</sup> Jaakkola 1994, 144-145; Sulkunen 1989, 164.

Rouvasväenyhdistyksien ja muiden naisjärjestöjen voi siis katsoa tietyllä tasolla harjoittaneen 1800-luvulla sitä, mitä nykyään kutsutaan kolmannen sektorin toiminnaksi. Kyseiset yhdistykset eivät kuitenkaan olleet ainoita Suomessa hyväntekeväisyyttä harjoittaneita tahoja. Kristillisen etiikan pohjalta tehty, lähimmäisenrakkauteen nojautuva auttamistoiminta alkoi kehittyä myös 1800-luvun kuluessa. Kirkon piirissä vahvistui kristillis-sosiaalinen ajattelutapa, joka pohjasi vuosisadan alkupuolella herännäisyyden vaikutuksesta voimistuneeseen uskonnolliseen ajatteluun. Tässä ajattelussa korostui yksilöllisen uskonkokemuksen rinnalla ihmisten tasavertaisuus ja vastuu vähempiosaisista. Kirkon sosiaalinen auttamistyö haluttiin aloittaa sisälähetystoiminnan puitteissa seurakunnallisen maallikkotyön rinnalla. Kirkon piirissä toiminta saatiin käyntiin kuitenkin vasta vuosisadan lopulla. Yksityiseltä pohjalta puolestaan lähti liikkeelle diakoniatyö, kun Aurora Karamzinin lahjoittamin varoin aloitti toimintansa Helsingin Diakonissalaitos vuonna 1867. Malli tähän saatiin pitkälti Saksasta.<sup>30</sup>

Kristilliseen yhdistystoimintaan kuului kaupunkilähetysten perustaminen suurimpiin kaupunkeihin 1800-luvun parina viimeisenä vuosikymmenenä. Kaupunkilähetykset pitivät yllä lastenkoteja, -seimiä ja -tarhoja, kesäsiirtoloita, vastaanottokoteja sekä työtupia. Yhdistys piti yllä myös kansankeittiötä ja järjesti ompeluseuroja työläisäideille. Katulähetys siis harjoitti laajaa avustustoimintaa, palveluksessa toimi mm. diakonisoja. Vuonna 1889 toiminnan Suomessa aloitti Pelastusarmeija, joka uskonnollisen toiminnan ohella harjoitti myös hyväntekeväisyystyötä. Lasten auttamisen ohella se kohdisti työtään vaikeuksiin joutuneiden aikuisten auttamiseen. Tätä varten Pelastusarmeijalla oli slummiasemia ja turvakoteja.<sup>31</sup> Pelastusarmeija ei kuitenkaan ollut ainoa maailmalta Suomeen saapunut kristillinen järjestö, jonka toimintaan kuului hyväntekeväisyystyötä. Myös Nuorten Miesten Kristillinen Yhdistys sekä Nuorten Naisten Kristillinen Yhdistys perustettiin Suomeen 1800-luvun lopussa.

### **3.3 NMKY ja NNKY Suomessa**

Nuorten Miesten Kristillinen Yhdistys perustettiin Lontoossa 1844 ja yhdistys sai alusta asti yleiskristillisen luonteen. Toiminta alkoi liittyen aikakauden yleiseen kristilliseen

---

<sup>30</sup> Jaakkola 1994, 145-146; Toikko 2005, 33-34; Markkola 2002, 59-61.

<sup>31</sup> Jaakkola 1994, 147-148; Markkola 2002, 110-113.

herätysliikehdintään ja se painottui näin ollen hengelliseen toimintaan uskonnollisten kokousten ja teیلtojen puitteissa. Yhdistyksen säännöissä mainitaan tarkoituksena olleen ”nuorten miesten hengellisen tilan parantaminen verkaliikkeessä ja muissa liikkeissä” eli toiveena oli tavoittaa työssä käyviä, esimerkiksi kauppa-apulaisina toimivia nuorukaisia. Mutta jo perustamista seuraavana vuonna toimintaa laajennettiin ”nuorten miesten hengellisen ja tietopuolisen tilan parantamiseen” eli myös tiedonjakamiseen ja yhdistyksen piirissä tehtävä sosiaalinen työ alkoi, kun nuoria miehiä varten järjestettiin huoneisto ”joka olisi kapakoitten kilpailija”. NMKY:n toiminta laajeni nopeasti myös muihin maihin. Euroopan maista esimerkiksi Saksassa oli vuonna 1855 yhdistyksiä 130 ja Sveitsissäkin 53. Esimerkkinä Saksassa toteutetusta sosiaalisesta työstä olivat kristilliset hotellit (hospitsit), joissa paikasta toiseen liikkuvat ja tällöin asuntoa tarvitsevat käsityöläiset pystyivät asumaan. Yhdistyksiä perustettiin myös Ranskassa ja Hollannissa.<sup>32</sup>

Yhdysvalloissa ja Kanadassa toiminta alkoi 1850-luvulla, kun Lontoossa vierailtuaan nuoret miehet Montrealissa ja Bostonissa perustivat yhdistykset vuonna 1851. Aate levisi nopeasti ja vuoden 1854 lopussa Yhdysvalloissa ja Kanadassa oli jo 36 yhdistystä. NMKY:n levittäytyttyä näin jo uudellekin mantereelle, nähtiin kansainvälinen yhteistyö tärkeäksi. Tämän johdosta vuonna 1855 järjestettiin Pariisissa NMKY:n maailmankonferenssi. Tässä yhteydessä hyväksyttiin NMKY:lle perustuslaki ja eri maiden yhdistykset järjestäytyivät NMKY-liitoksi. Yhdistysten itsenäisyys liiton alaisuudessa kuitenkin säilyi. Yhdistysten välistä yhteydenpitoa varten perustettiin vuonna 1878 Geneveen kansainvälinen keskuskomitea.<sup>33</sup>

Suomeen NMKY perustettiin vuonna 1889. Elokuussa vuonna 1888 pidettiin Tukholmassa NMKY:n maailmankonferenssi, johon osui pääasiassa sattumalta myös suomalaisia osallistujia. Nämä olivat erittäin vaikuttuneita konferenssin sanomasta ja lisäksi tehtiin murheellinen huomio, että Suomi oli ainoa Euroopan maa Turkkiä ja Balkanin maita lukuun ottamatta, jossa NMKY-liike ei vielä toimi. Näin ollen jo samana syksynä Helsingissä perustettiin toimikunta asiaa hoitamaan ja marraskuussa 1888 lähetettiin senaattiin hyväksyttäväksi Suomen NMKY-yhdistyksen säännöt. Säännöt hyväksyttiin

---

<sup>32</sup> Aurola 1941, 13-18; Kuujo 1979, 9.

<sup>33</sup> Aurola 1941, 18-30; Kuujo 1979, 9.

senaatissa toukokuussa 1889 ja marraskuussa pidettiin NMKY:n perustava kokous vanhalla ylioppilastalolla.<sup>34</sup>

Toimintamuotoina Suomen NMKY-yhdistyksellä oli NMKY:n linjan mukaista ohjelmaa. Jäsenille järjestettiin raamatunkeskustelukokouksia, keskustelukokouksia yleisemmistä aiheista, esimerkiksi jostain yhteiskunnallisesta aiheesta sekä oppikursseja. Keväällä 1890 tällaisia kursseja olivat mm. suomen- ja ruotsinopetus, laskento, kirjanpito ja oikeinkirjoituksessa. Yhdistyksen kirjastossa ja lukusalissa oli luettavana sanomalehtiä ja aikakauskirjoja. Joulukuussa 1892 ilmestyi ensimmäinen numero yhdistyksen omaa lehteä, Kuukauslehteä. Hengellisen sisällön ohella yhdistyksellä oli myös käytännönläheisempää toimintaa, kuten sairaskomitea sekä sanomalehtikomitea. Naiskomitea yhdistykseen perustettiin vuonna 1892 ja sen aloitteesta yhdistys perusti kodittomia nuorukaisia varten täyshoitolan, joka toimi muutaman vuoden ajan 1890-luvun puolivälissä.<sup>35</sup>

Sosiaalista työtä NMKY-yhdistyksessä kristillisen etiikan mukaisesti pyrittiin siis harjoittamaan. Taustalla oli luonnollisesti ajatus käännyttämisestä auttamisen ohessa ja kautta, mutta mukana oli epäilemättä myös puhdasta huolta vähäosaisempien elämästä. 1900-luvun alkupuolella varsinkin sosiaalinen työ lisääntyi. Esimerkiksi 1910-luvulla joitakin vuosia aiemmin aloitettu poikatyö, joka aluksi sisälsi mm. kokouksia, raamattutunteja ja retkeilyä, laajennettiin myös työssä käyvien, mutta myös työttömien poikien pariin. Pojille tarjottiin päivittäin mahdollisuus lukea lehtiä, lainata kirjoja ja ruokaila halvasti ns. klubilla. Jonkinlaiseksi ammattikoulutukseksi voi puolestaan katsoa veistolaitoksen, johon työttömät pojat pääsivät ja jossa annettiin opetusta myös maalauksessa ja piirustuksessa. Laitokseen tulijat sitoutuivat käymään siellä vähintään kolme kuukautta ja heille maksettiin palkkaa.<sup>36</sup>

Helsingin NMKY oli alun perin ajateltu toimimaan koko maata palvelevana yhdistyksenä, johon maan muut NMKY-yhdistykset voisivat itsenäisinä haaraosastoina liittyä. Helsingin yhdistys toimi lisäksi sekä suomen- että ruotsinkielisenä. Helsingin yhdistykseen liittyneitä haaraosastoja olivat heti 1889 perustettu NMKY sekä 1890 perustettu Juvan NMKY. Muita 1800-luvun lopun NMKY-yhdistyksiä olivat mm. 1891 Jyväskylään perustettu

---

<sup>34</sup> Aurola 1941, 35-42; Kuujo 1979, 10.

<sup>35</sup> Aurola 1941, 44-49; Kuujo 1979, 14-16.

<sup>36</sup> Kuujo 1979, 27-32.



yhdistys sekä Turkuun ja Vaasaan 1893 ja Ouluun 1896 perustetut yhdistykset. Suomen NMKY-liitto perustettiin Tampereella 1905 ja tässä yhteydessä kaikki maan NMKY-yhdistykset muuttuivat tasa-arvoisiksi keskenään.<sup>37</sup>

NMKY:n toiminnan sisarjärjestön Nuorten Naisten Kristillinen Yhdistyksen eli NNKY:n toiminnan alku ajoittuu samoin 1800-luvun puoliväliin. Pienen ajan sisällä ensimmäiset yhdistykset aloittivat toimintansa Ranskassa vuonna 1849, Iso-Britanniassa 1855 ja Yhdysvalloissa 1858 ja samaan aikaan muissakin maissa alkoi kristittyjen nuorten naisten ryhmiä kokoontua, mutta NNKY:n varsinaisena syntypaikkana pidetään Iso-Britanniaa. NNKY:n maailmanliittoa vuonna 1894 olivat Iso-Britannian lisäksi perustamassa Norjan, Ruotsin ja Yhdysvaltojen NNKY:t.<sup>38</sup>

Luonnollisesti NMKY:n toiminta oli esikuvana NNKY:n toiminnan alkaessa. Esimerkiksi NMKY:n Pariisin konferenssissa hyväksytty peruskirja oli myös NNKY:n työn pohjana. Poiketen kuitenkin hieman NMKY:n perustamisperiaatteista NNKY:llä oli yhtenä toimintansa peruslähtökohtana herätysaateen rinnalla alusta asti myös sosiaalisen työn idea. NNKY:n lähtökohdissa oli NMKY:n toimintaan verrattuna vaikuttimina 1800-luvun aatteellisen murroksen lisäksi myös vuosisadan sosiaalinen ja taloudellinen murros. Iso-Britanniassa liikkeelle lähtenyt aate olikin kahden eri linjan yhdistymä, toisen aloitettua nopeasti levinneet nuorten naisten rukouspiirit ja toisen katsoessa tärkeäksi perustaa asuntoloita nuorille naisille, jotka joutuivat asumaan erossa perheistään. Kun nämä kaksi työnäkyä yhdistyivät 1870-luvulla, siinä yhdistyivät kristillinen maailmankatsomus ja kutsumukseksi koettu hyväntekeväisyystyö.<sup>39</sup>

Suomessa NNKY:n toiminta alkoi 1800-luvun lopussa pian NMKY:n toiminnan alkamisen jälkeen. Ensimmäisiä Nuorten Naisten Kristillisen Yhdistyksen nimeä käyttäviä ryhmiä maahan perustettiin jo 1890-luvun alkuvuosina, mutta virallisesti NNKY:n perustamisesta Suomeen päätettiin marraskuussa 1895 kokouksessa Helsingin Suomalaisella Tyttökoululla. Yhdistyksen säännöt hyväksyttiin senaatissa maaliskuussa 1896. Samoin kuin Suomen NMKY-yhdistyksessä, myös NNKY:n kohdalla Helsingin yhdistys toimi keskusyhdistyksenä, johon maan muut yhdistykset haaraosastoina liittyivät. NNKY:n

---

<sup>37</sup> Virtanen 1989, 58-60 ja 185; Kuujo 1979, 20; Aurola 1941, 61.

<sup>38</sup> Matkalla 1996, 22-23.

<sup>39</sup> Matkalla 1996, 22-23; Paunu 1986, 10.

Maailmanliiton jäseneksi Suomen NNKY liittyi 1902. Yhdistystä Suomeen oli perustamassa joukko naisia, jotka olivat aktiivisia suomalaisella järjestökentällä yleisemminkin. Esimerkiksi opettaja Frida Sjöblom toimi myöhemmin Suomen Valkonauhaliiton<sup>40</sup> puheenjohtajana, opettaja Maiju Cantell toimi Valkonauhaliiton lisäksi Raittiuden Ystävissä ja opettaja Mandi Granfelt edellisten yhdistysten lisäksi myös Suomen Naisyhdistyksessä ja Martta-yhdistyksessä. Järjestön perustaminen Suomeen kytkytyi siis maassa meneillään olevaan aatteellis-yhteiskunnalliseen muutokseen, johon, kuten aiemmin on käyty läpi, kuuluivat sekä kaupungistuminen että teollistuminen, jotka puolestaan muuttivat ihmisten elinympäristöä sekä elintapoja.<sup>41</sup>

Kansainväliset kristilliset yhdistykset löysivät siis nopeasti perustamisensa jälkeen tiensä myös Suomeen. 1800-luvun jälkipuoliskon laajaan yhdistyskenttään Suomessa mahtui toimijoita monista eri lähtökohdista ja erilaisin toimintamallein. Sekä NMKY:n että NNKY:n toimintaperiaatteisiin oli kirjattu kristillisen työnäyn lisäksi sosiaalinen työ osana toimintaa. Ehkäpä sen kautta haluttiin ensisijaisesti pelastaa sieluja, mutta myös aitoa huolta työväestön, joka näytti olleen ensisijainen avustamisen kohde yhdistysten toiminnassa, asemasta ja elinoloista vaikuttaa olleen myös mukana. Yhdistysten rantauduttua Suomeen kansallinen toiminta levisi nopeasti kaupunkeihin ympäri maata. Myös hieman ennen 1800-luvun puoliväliä perustettu Jyväskylä oli mukana vuosisadan kuluessa tapahtuneissa monissa muutoksissa, joihin kuului yhtenä osana yhdistystoiminnan syntyminen kaupunkiin.

---

<sup>40</sup> Valkonauhaliitto oli vuonna 1904 toimintansa Suomessa aloittanut, siveellisyyksikysymykseen keskittynyt kristillinen naisjärjestö. Markkola 2002, 189-192.

<sup>41</sup> Paunu 1986, 11-12; Markkola 2002, 43-44; Antikainen 2006, 13-16.

## 4. JYVÄSKYLÄN KAUPUNKI SYNTYY JA KASVAA

### 4.1 Jyväskylän kehittyminen kaupungiksi

Muun maan tapaan yhteiskunnan muutokset alkoivat vähitellen 1800-luvun edetessä saavuttaa myös 1837 perustettua Jyväskylän kaupunkia, ja varsinkin 1860-luvun alkuvuosia voi pitää melko selvänä taitekohtana kaupungin kehityksessä, kun kaupunki alkoi saada kaupungeille ominaisina pidettyjä piirteitä. Oman kaupunginlääkäriin Jyväskylä sai 1861, vuodesta 1862 lähtien kaupungissa toimivat maistraatti ja raastuvanoikeus ja 1864 kaupunki sai oman papin eli kaupunginsaarnaajan. Jyväskylän muutoksia vauhditti myös kaupungin kehittyminen omaleimaiseksi koulukaupungiksi.<sup>42</sup> Vuonna 1857 perustettu yläalkeiskoulu, joka kolmen lukioluokan lisäyksen jälkeen muuttui vuodesta 1873 Jyväskylän lyseoksi, oli maan ensimmäinen suomenkielinen oppikoulu ja vuonna 1863 Jyväskylään perustettiin seminaari suomenkielisten kansakoulunopettajien kouluttamista varten. Jyväskylän vankan aseman koulukaupunkina täydensi vuonna 1864 perustettu suomenkielinen tyttökoulu.<sup>43</sup>

Ensimmäisen oman henkikirjan mukaan Jyväskylän kaupungissa asui vuoden 1838 lopussa 189 henkeä.<sup>44</sup> Kaupunki kasvoi normaaliin tapaan 1800-luvun kuluessa ja varsinkin vuosisadan puolivälin jälkeen yhä lisääntyvässä määrin elinkeinoelämän laajentaessa toimintaansa kaupungissa ja ihmisten muuttaessa tarjolla olevan työn perässä kaupunkiin. Väestömäärän näin kasvaessa pikku hiljaa se viimein 1870-luvulla saavutti pisteen, jolloin kaupunki alkoi kasvaa yli alkuperäisen asemakaava-alueen. Vuonna 1880 kaupunkialueella asuvien noin 1700 henkilön lisäksi kaupunkialueen ulkopuolella asui lähes 350 henkeä. Vuonna 1890 asukkaita kaupunkialueella oli jo noin 2100 ja asemakaavoitetun alueen ulkopuolella asui jo hieman yli 500 henkeä.<sup>45</sup> Asukkaita 1800-luvun lopun Jyväskylässä alkoi siis olla lähemmäs 3000 henkeä ja väestön kasvaminen vei kohti tilannetta, jossa asuntojen saanti kantakaupungin alueella alkoi pikku hiljaa vaikeutua.

---

<sup>42</sup> Tommila 1972, 45.

<sup>43</sup> Tommila 1972, 126-132.

<sup>44</sup> Tommila 1970, 237.

<sup>45</sup> Tommila 1972, 306; Tommila 1970, 242.

Kasvava kaupunki tarvitsi siis uutta työvoimaa alueelleen ja kaupunkiin muuttava työväki asuntoja. Keskustan alkuperäiselle asemakaavoitetulle alueelle ei kuitenkaan enää mahtunut uusia rakennuksia ja olemassa olevat asunnot oli kansoitettu täyteen. Tässä vaiheessa kaupunkiin alkoi syntyä esikaupunkialueita liikaväestön asettuessa kaupungin ulkopuolelle. Esikaupunkialueista vanhin oli Lohikosken paperitehtaan synnyttämä yhdyskunta, joka levisi myös viereisen Koskenpään talon maille. Muita tuohon aikaan syntyneitä esikaupunkialueita olivat Tourula, Mäki-Matti ja Nisula. Lohikoski-Koskenpään alueella vuonna 1890 asui 197 henkeä, Mäki-Matissa 124, Tourulassa 173 ja Nisulassa 214 henkeä. Esimerkiksi Lohikoski-Koskenpään alueella väestönlisäystä kymmenen vuotta aiemmin vallinneeseen tilanteeseen oli 50 ja Tourulan kohdalla 80 henkeä.<sup>46</sup>

Kaupungin ensimmäinen, vuoden 1837 keskustan asemakaava käsitti 14 neliönmuotoista ja kuusi kapeaa korttelia kirkkopuiston ympärillä, joissa oli kaikkiaan 143 tonttia. Koko kaupungin maapinta-ala oli noin kuusi neliökilometriä, josta vuoden 1837 asemakaavoitettu alue kattoi vajaat 10 %.<sup>47</sup> Asutuksen levittäytyessä tämän asemakaava-alueen ulkopuolelle uuden asemakaavan perään kyseltiin jo 1870-luvulla. Uusi asemakaava keskustaan saatiin 1899 ja se käsitti 25 uutta korttelia. Asemakaava alkoi kuitenkin lähes heti saada arvostelua osakseen, joten vuonna 1910 tuli voimaan uusi asemakaava, joka puolestaan käsitti yhteensä 112 korttelia ja alue oli noin neljä kertaa vanhaa kantakaupunkia suurempi. Esimerkiksi Mäki-Matti liitettiin tässä vaiheessa kaupunkiin.<sup>48</sup>

Kantakaupungin alue oli siis koko 1800-luvun ajan 20 korttelin kokoinen. Tälle alueelle muutti kaupunkiin saapuva väki, ja kuten edellä kuvattiin, alue ei kyennyt kaikkia majoittamaan ja kantakaupungin ulkopuolelle syntyi asuinalueita. Sekä ahtaissa kantakaupungin asuinoloissa että esikaupunkialueiden kaavoittamattomilla alueilla asuinolot olivat aikakauden tapaan ahtaat ja alkeelliset. Esikaupungit rakennettiin ilman kaupunkirakentamista sääteleviä rakennusmääräyksiä esimerkiksi rakennusmateriaaleihin liittyen, joten niiden fyysinen ulkonäkö ei vastannut kaupunkikeskustoja ja lisäksi niistä puuttuivat kaupungeissa yleistymässä olleet vesijohdot, vesipostit ja viemärit. Esikaupungeissa elämänmuoto oli siis pikemminkin maalaismainen kuin kaupunkimainen. Mäki-Mattikin oli kaupunkiin liitettäessä tämän kuvauksen kaltainen hökkelikylä, jossa

---

<sup>46</sup> Tommila 1972, 311-313.

<sup>47</sup> Tommila 1972, 25-29.

<sup>48</sup> Tommila 1972, 316-324.

asuvien taloudellista ja sosiaalisesta asemasta ei Kokon mukaan ollut epäselvyyttä. Varallisuuserot olivatkin Jyväskylässä vuosisadan vaihteessa suuremmat kuin kaupungeissa keskimäärin.<sup>49</sup> Tämä ei luonnollisestikaan tuonut helpotusta kaupungin elämään.

Kaupunkiin siis muutti työväkeä erilaisiin tehtäviin. Suurimman ammattiryhmän 1800-luvun lopun Jyväskylässä muodostivat teollisuuden ja käsityön parissa työskennelleet. Tähän ammattiryhmään kuului väestöstä 24 % vuonna 1880 ja 30 % vuonna 1890. Palveluksessa olevia oli vastaavina vuosina vajaa 27 ja vajaa 15 %. Kaupanalalla puolestaan työskenteli molempina vuosina 11 % väestöstä.<sup>50</sup> Mutta luonnollisesti kaupungista löytyi myös irtolaisiksi merkittäviä. Vuonna 1890 heitä oli 178 ja vuonna 1900 319 henkeä.<sup>51</sup> Määrä ei ollut pieni otettaessa huomioon kaupungin kokonaisväestömäärä tuohon aikaan. Lisäksi teollisuuden lisääntyminen toi Jyväskylään samoja ongelmia kuin muuallakin maassa. 1800-luvun lopussa köyhäinhoitoon oli siis Jyväskylässä tarvetta ja kunnallinen vaivaishoito pyrki vastaamaan tähän tilanteeseen.

## **4.2 Kaupungin vaivaishoito**

Välittömästi kaupungin perustamisen jälkeen eli ennen 1800-luvun puoliväliä vaivaishoito ei ollut erityinen ongelma Jyväskylässä, koska ikä- ja ammattirakenne olivat suotuisia ja lisäksi kaupunkiin muuttavia valvottiin tiukasti. Vuosisadan puolivälissä apua tarvitsevien määrä alkoi kuitenkin kasvaa ja tämän vuoksi vuonna 1859, vuoden 1852 valtakunnallisen vaivaishoitoasetuksen hengessä valmistui kaupungille oma vaivaishoidon ohjesääntö. Ohjesäännön mukaan vaivaishoidon johtoon asetettiin vaivaishoitokunta, jonka muodostivat kaupungin pappi, pormestari ja lääkäri sekä kaksi virkamiestä, kaksi kauppiasta ja kaksi käsityöläistä. Käytännössä vaivaishoito Jyväskylässä koostui Tommilan mukaan kotiavustusten jakamisesta vaivaiskassan varoista, elätteelle annosta sekä ns. luvallisesta kerjäämisestä, joka muistutti maaseudun ruotukiertoa.<sup>52</sup> Jyväskylässä oli siis käytössä kaikki aikakaudella tunnetut vaivaishoitomallit ja tämän mukaan voi

---

<sup>49</sup> Herranen 1990, 105-106; Kokko 1998, 38.

<sup>50</sup> Tommila 1970, 257.

<sup>51</sup> Tommila 1972, 316.

<sup>52</sup> Tommila 1972, 396-397; Karjalainen 1990, 11.

katsoa avuntarpeen kaupungissa olleen todellinen. Lisäksi kaikkien auttamiskeinojen ollessa käytössä, voi myös olettaa köyhyyden muotojen ja avunsaajien olleen moninaisia.

Karjalaisen mukaan vaivaishoito järjestettiin Jyväskylässä aina 1880-luvulle saakka sijoitushoitona sekä kotiin annettuina avustuksina. Vuoden 1852 valtakunnallinen vaivaishoitoasetus kehotti antamaan elätteelle ne apua tarvitsevat, joita ei voitu laittaa laitoksiin, ja koska tällaista kunnallista laitosta ei Jyväskylässä ennen 1880-luvun loppua ollut, elätteelle antaminen jatkui myös vuoden 1879 valtakunnallisen asetuksen voimaantulua. Vaivaishuutokauppojakin muun maan tapaan Jyväskylässä järjestettiin, mutta huutokauppoja kohtaan lisääntyneen kritiikin vuoksi sijoituspaikkoja pyrittiin löytämään tarkastuspiirien avulla, joita 1800-luvun loppuun mennessä oli Jyväskylässä kuusi. Viimeisen maininnan vaivaishuutokaupoista Jyväskylässä Karjalainen mainitsee löytyneen lähteistä vuodelta 1876 ja virallisesti vaivaishuutokaupat kiellettiin vuoden 1895 vaivaisohjesäännössä.<sup>53</sup>

Seuraava ohjesääntö seurasi jälleen valtakunnallista lainsäädäntöä eli uusi vaivaishoidon ohjesääntö saatiin Jyväskylään vuonna 1880 valtakunnallisen vuoden 1879 vaivaishoitoasetuksen jälkeen. Uusi ohjesääntö ei tuonut muutosta käytännön vaivaishoitoon, vaan ohjesäännön mukaan kotiavustukset, elätteelle antaminen ja tilapäinen avustaminen jatkuivat kaupungissa aiempaan tapaan. Vaivaishoitokunnan olikin suhteellisen helppoa valvoa pienessä kaupungissa oliko avun myöntämiseen perusteita. Juopottelu, siveetön ja holtiton elämä olivat tyypillisiä perusteita evätä apu. Jos sitten apu katsottiin perustelluksi, se oli ensisijaisesti tavaraa, esimerkiksi jauhoja tai polttopuita. Mutta rahaakin myönnettiin sekä maksettiin lääkekuluja, vuokria sekä hautauskuluja. Avustus ei kuitenkaan ollut nykyisen kaltaista vastikkeetonta, vaan avustukset pyrittiin perimään takaisin, joko avunsaajalta itseltään tai lähisukulaisilta. Takaisinmaksun suorittaminen tapahtui esimerkiksi työnä tai omaisuutena.<sup>54</sup>

---

<sup>53</sup> Karjalainen 1990, 13-14.

<sup>54</sup> Tommila 1972, 398; Karjalainen 1990, 14.

### **4.3 Yhteiskunnallinen aktivoituminen**

Kuten muuallakin Suomessa, myös Jyväskylässä syntyi yhdistystoimintaa 1800-luvun jälkipuoliskolla. Jyväskylän ensimmäinen yhdistys oli vuonna 1846 perustettu raittiusseura, jonka toiminta kuitenkin jäi lyhytaikaiseksi. Jäseniä oli kuitenkin lähes 250, joten kaupungin asukaslukuun suhteutettuna jäseniä oli runsaasti. Seuraava perustettava yhdistys oli vuonna 1855 Jyväskylän Naisseura, jonka tarkoituksena oli sosiaalisen toiminnan harjoittaminen. Sivistystoimintaa Jyväskylässä harjoittivat mm. 1870-luvulla toiminut Sivistysseura ja 1860- ja 1880-luvuilla toiminut Suomalainen iltaseura sekä 1865 perustettu Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran haaraosasto. Vapaapalokunta perustettiin 1878 ja edellistä pitempiaikaisempi raittiusseura Keski-Suomen Raittiuden Ystävät 1880-luvun puolivälissä. Vuonna 1888 perustettiin kaksi tulevana vuosina merkittävää yhteiskunnallista vaikuttamistyötä tehnyttä yhdistystä eli Keski-Suomen Nuorisoseura sekä Jyväskylän Työväenyhdistys.<sup>55</sup>

Vuosisadan jälkipuoliskolla maassa vahvana aatteena levinnyt naisasia sai jalansijaa myös Jyväskylässä. Suomen Naisyhdistyshän oli perustettu 1884 ja sen jalanjäljissä yhdistys perustettiin myös Jyväskylään. Asiaan oli puuttunut jo 1870-luvulla Minna Canth Keski-Suomea<sup>56</sup> Jyväskylässä toimittaessaan, jolloin hän oli esittänyt ajatuksen naisten aseman parantamisesta yhteiskunnassa. Jyväskylän Naisyhdistys perustettiin lopulta vuonna 1899. Tätä ennen naisasian puolesta oli toimittu työväenyhdistyksen sisällä. Naisasian ohella yhdistys harjoitti Jyväskylän Naisseuran tapaan sosiaalista työtä.<sup>57</sup> Jyväskylä ei näin jäänyt aikakauden tärkeän nousevan aatteen osalta passiiviseksi, vaan kaupungissa virisi kiinnostus naisasiaa kohtaan aivan valtakunnallisen kehityksen vanavedessä.

Jyväskylän yhdistymisvaihetta 1800-luvun jälkipuoliskolla voi pitää pitkälti sääty- ja aatesidonnaiseksi. Kuten muuallakin Suomessa, myös Jyväskylässä ensivaiheessa eri sosiaaliryhmien välinen kanssakäyminen ja tasavertainen jäsenyys yhdistyksissä ei ollut järjestäytymistä johtaneen säätyläistön tavoitteena. Kansallisvaltioprojektin hengessä kaupungin säätyläistön ja sivistyneistön yhtenä tavoitteena oli vahvistaa kaupungin mainetta suomalaiskansallisena kulttuurikeskuksena. Tässä tarkoituksessa kaupunkiin

---

<sup>55</sup> Tommila 1972, 279-282; Kokko 1998, 44-47.

<sup>56</sup> Sanomalehti Keski-Suomi oli perustettu 1871; Tommila 1972, 264.

<sup>57</sup> Tommila 1972, 282.

perustettiin mm. aiemmin mainitut Suomalainen Iltaseura sekä Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran haaraosasto. Lisäksi Jyväskylässä vaikuttaa olleen vaikeaa mieltää ajan ihanteiden mukaisesti jyväskyläläinen rahvas ”suomalaisuuden kulttuurikeskukseen kuuluvaksi elementiksi”, kuten Kokko asia ilmaisee. Näin ollen myöskään järjestöissä keskenään tasa-arvoisten jäsenten kollektiivista toimintaa ei katsottu jyväskyläläisissä herrasväen johtamissa yhdistyksissä kovin tärkeänä.<sup>58</sup>

Mutta Jyväskylästä löytyi siis muun maan tapaan yhdistyksiä, joiden toimintaan kuului yhteiskunnallisiin epäkohtiin puuttuminen. Jyväskylän yhdistyksistä aktiivisin tällä saralla oli 1855 perustettu Jyväskylän Naisseura, jota Tommilan mukaan voi pitää Jyväskylän merkittävimpänä yhdistyksenä 1800-luvun jälkipuoliskolla.<sup>59</sup> Heti yhdistyksen perustamisen jälkeen sen aloitteesta kaupunkiin perustettiin koulu köyhien lapsia varten. Koulu toimi seminaarin mallikoulun eli harjoituskoulun alkamiseen saakka eli vuoteen 1866. Yhdistys toimi muutenkin aktiivisesti kaupungin vähävaraisten hyväksi. Sen toimesta kerättiin varoja köyhien auttamiseksi ja pyrittiin tarjoamaan kudonta- ja kehramistöitä naisille. Vuosina 1868-1875 yhdistys piti yllä perustamaansa lastenkotia, vuosina 1884-1888 vanhainkotiä varattomille naisille ja vuodesta 1881 työhuonetta köyhiä lapsia varten. Huono-osaisia sairaita varten yhdistys perusti vuonna 1892 sairastuvan Mäki-Mattiin.<sup>60</sup>

Vaikka kaupungissa ei siis ollut kunnallista eli vaivashoitoyhdyskunnan ylläpitämää hoitolaitosta vaivaisille ennen 1880-luvun loppua, kaupunki ei siis kuitenkaan ollut täysin ilman laitoshoitomahdollisuutta Naisseuran ylläpitäessä useampaakin laitosta 1800-luvun puolivälin jälkeen. Naisseuran vanhainkoti oli myös perustana, kun vuoden 1879 asetuksen mukaan pyrittiin kaupungissa järjestämään vaivaisten laitoshoittoa. Vuonna 1888 avattiin kunnan vaivaismaja, joka oli Naisseuran ylläpitämää laitosta hieman laajempi. Talon oli kaupunki tätä varten vuokrannut kauppias Parviaisen perikunnalta. Vaivaismajan saamisen myötä kaupunki pyrki keskittämään vaivaisten avustamisen majaan ja kotiin annettavaa apua sekä elätehoittoa yritettiin välttää mahdollisimman pitkälle, jos vain arveltiin vaivaismajan tulevan halvemmaksi. Tämä johti siihen, että vaivaismajassa hoidettiin niin sairaita kuin köyhiäkin, vanhuksia ja lapsia, se oli yhtä aikaa sijoituspaikka mielisairaille

---

<sup>58</sup> Kokko 1998, 44-45.

<sup>59</sup> Tommila 1972, 280.

<sup>60</sup> Tommila 1972, 397.



sekä työlaitos elatusvelvollisuutensa laiminlyöneille tai avustustaan korvaaville. Majan ahtaus olikin säännöllisesti esillä niin kaupungin lehdissä kuin valtuustossa koko 1890-luvun ajan. Ajanmukaisia vaatimuksia vastaavan vaivaistalon kaupunki sai syksyllä 1903.<sup>61</sup>

Jyväskylässä yhdistystoiminta siis käynnistyi samaan aikaan ja aatteellisesti vastaavanlaisesti muun maan yhdistystoiminnan kanssa. Säätyläiset ja sivistyneistö johtivat aluksi yhdistyksiä työväestön ja rahvaan ollessa pikemminkin toiminnan kohteita kuin aktiivisia toimijoita. Muun maan yhdistystoiminnan lailla myös Jyväskylässä naiset aktivoituivat 1800-luvun kuluessa ja löysivät yhdistyksistä väylän sekä yhteiseen toimintaan muiden naisten kanssa että yhteiskunnalliseen toimintaan osallistumiseen. Kaikkien Suomessa toimivien yhdistysten toiminta ei Jyväskyläänkään ulottunut, mutta kansallisesti syntyneiden yhdistysten lisäksi myös kansainvälisen pohjan omaavia yhdistyksiä kaupunkiin syntyi. Näitä olivat muassa Nuorten Miesten Kristillinen Yhdistys sekä sen sisarjärjestö Nuorten Naisten Kristillinen Yhdistys.

Mutta minkälaista oli Jyväskylän NMKY- ja NNKY-yhdistysten toiminta yhdistysten ensimmäisinä toimintavuosina 1890-luvulla, jolloin Jyväskylä oli kaupunkina muun maan tapaan muutoksien kourissa? Osallistuivatko yhdistykset millään lailla oman toimintansa puitteissa kaupungin vähäosaisten auttamiseen? Edellä on osoitettu, että varsinkin jyväskyläläisten naisten keskuudesta löytyi auttamishalua, jota toteutettiin erityisesti Jyväskylän Naisseuran toiminnan puitteissa. Avuntarve kaupungissa oli siis ilmeinen 1800-luvulla. Minkälaista auttamishalua löytyi kristillisen maailmankatsomuksen pohjalle perustettujen yhdistysten toiminnasta? Millä lailla Jyväskylässä toteutettiin kansainvälisten yhdistysten tavoitteita? Löytyikö paikallisten yhdistysten toiminnasta pyyteetöntä auttamishalua vähäosaisia kohtaan?

---

<sup>61</sup> Tommila 1972, 398-399; Karjalainen 1990, 22-26.

## 5. HENGELLISEN ELÄMÄN VAALIMISTA

### 5.1 NMKY:n toiminnan alkaminen Jyväskylässä

Jyväskylän Nuorten Miesten Kristillisen Yhdistyksen toiminta alkoi kaksi vuotta sen jälkeen, kun NMKY:n toiminta oli alkanut Suomessa. Kesällä 1891 kokoontui joukko miehiä Jyväskylässä aikeenaan perustaa kaupunkiin kristillisen arvojen pohjalla toimiva yhdistys. Paikalla olivat professori Leinberg, rehtori Kahelin, lehtori Wegelius, pastori Schöneman, rovasti Heikel, maisteri Spolander, mallikoulun johtaja Kunelius, ylioppilas Järvinen sekä maisteri Blomberg. Tässä valmistavassa kokouksessa maisteri Blomberg esitteli lyhyesti Nuorten Miesten Kristillisen Yhdistyksen tarkoitusta ja kertoi Helsingissä jo toimivan yhdistyksen toiminnasta ja vaikutuksesta. Myös professori Leinberg kertoi kyseessä olevan järjestön merkityksestä ja laajalle levinneestä toiminnasta. Professori valittiin toimimaan kokouksen puheenjohtajana ja näin päästiin tarkemmin keskustelemaan käsillä olevasta asiasta.<sup>62</sup>

Keskusteluissaan kokous tuli siihen lopputulokseen, että NMKY-yhdistyksen perustaminen paikkakunnalle olisi suotavaa ja myös mahdollista. Näin ollen kokous valitsi joukostaan toimikunnan, joka tehtäväksi tuli laatia perustettavalle yhdistykselle 'ohjelmaa' eli säännöt Helsingin NMKY-yhdistyksen sääntöjen pohjalta. Tämä sääntöehdotus käytäisiin vielä pienellä joukolla läpi, ennen kuin kutsuttaisiin koolle yleinen kokous asian lopullista päättämistä varten.<sup>63</sup> Asian tiimoilta pidettiin vielä toinen valmistava kokous syyskuun alussa. Tällä kertaa paikalla olivat rovasti Heikel, rehtori Kahelin, pastori Schöneman, lehtorit Wegelius, Hertz ja Länkelä, maisterit Spolander, Suuronen, Gummerus ja Blomberg sekä opettaja Kunelius. Edellisessä kokouksessa valitun toimikunnan laatima sääntöehdotus luettiin ja tarkastettiin pykälä pykälältä.<sup>64</sup>

Toiminnan aloittaneiden aktiivien joukossa oli useita Jyväskylässä yhteiskunnallisesti merkittävässä asemassa olleita miehiä. K. H. Kahelin kuului tyttökoulun perustajiin, toimi pitkään lyseon matematiikan ja luonnonopin lehtorina sekä lyseon rehtorina 1873-1896 ja

---

<sup>62</sup> NMKY:n valmistava kokous 3.6.1891.

<sup>63</sup> NMKY:n valmistava kokous 3.6.1891.

<sup>64</sup> NMKY:n valmistava kokous 7.9.1891.

vararehtorina 1897-1899.<sup>65</sup> G. O. Schöneman oli kaupunginsaarnaajana 1864-1879 ja vt. kirkkoherrana 1880-1894.<sup>66</sup> K. G. Leinberg toimi seminaarin johtajana 1868-1894 ja osallistui aktiivisesti kaupungin koululaitoksia koskeviin kysymyksiin. Myös Jaako Länkelä kuului tyttökoulun perustajiin ja toimi siellä suomen kielen opettajana ja vuosina 1867-1869. Länkelä toimi aktiivisesti liike-elämässä ollen mukana perustamassa vuonna 1877 Jyväskylän kirjapainoa, jonka omisti vuosina 1897-1907 ja toimien pankinjohtajan 1874-94.<sup>67</sup> Rovasti K. A. Heikel puolestaan toimi Jyväskylän maaseurakunnan kirkkoherrana.<sup>68</sup> Kahelinilla, Schönemanilla ja Länkelällä oli myös useita luottamustoimia kaupungin hallinnossa.

Jyväskylän NMKY:n toiminta oli oikeaoppista ja virallista yhdistystoimintaa alusta alkaen. Mm. johtokunnan valitsemisesta ja toiminnasta säännöissä sanottiin seuraavaa: ”Johtokuntaan valitaan vuosikokouksessa varsinaisiksi jäseniksi viisi ja varajäseniksi kaksi yhdistyksen täysi-ikäistä jäsentä. Näistä eroaa vuorotellen toisena vuonna 3 ja toisena 2 varsinaista jäsentä sekä 1 varajäsen, jotka kuitenkin voidaan uudelleen valita. Johtokunnan päätöksiä varten vaaditaan vähintään kolmen jäsenen läsnäolo. Johtokunta valitsee keskuudestaan puheenjohtajan, varapuheenjohtajan ja kirjurin sekä ottaa muita toimimiehiä tarvittaessa johtokunnan ulkopuoleltakin.” Sääntöjen läpikäymisen jälkeen päätettiin pitää vielä saman kuun aikana perustava kokous, johon kaikki, myös naiset olisivat tervetulleita. Kokousta varten laadittiin ohjelma, johon sisältyi rukouksia ja virsiä sekä esitelmä NMKY-yhdistyksestä. Sanomalehtiin laitettaisiin ilmoitukset kokouksesta, joka pidettäisiin seminaarin juhlasalissa.<sup>69</sup>

Syyskuun 20. päivä pidettiin Jyväskylässä Nuorten Miesten Kristillisen Yhdistyksen perustava kokous. Ohjelma vietiin läpi aiemmin päätetyn mukaisesti. Jälleen kerran myös säännöt käytiin pykälä pykälältä läpi. Kokouksessa tehtiin ehdotus, että ”kokous lausuisi toivomuksensa, että yhdistykseen otettaisiin ainoastaan todellisesti kääntyneitä, vaan kokous peljäten semmoisella päätöksellä mahdollisesti loukkaavansa arkoja omiatuntoja, ei voinut määrätä niitä yhdistykseen pyrkijöitä hyljättäväksi, jotka eivät vielä ole tulleet siihen sisälliseen vakuutukseen, että voivat tunnustaa itsensä todella kääntyneiksi”.

---

<sup>65</sup> Tommila 1970, 51.

<sup>66</sup> Tommila 1970, 436.

<sup>67</sup> Tommila 1970, 41-43.

<sup>68</sup> Tommila 1972, 539.

<sup>69</sup> NMKY:n valmistava kokous 7.9.1891.

Ehdotuksella haettiin siis ehdotettuihin sääntöihin muutosta, johon kokous ei ollut kuitenkaan halukas ja sääntöehdotus hyväksyttiin sellaisenaan.<sup>70</sup> Yhdistystä perustettaessa ilmassa oli siis henkeä varsin ankaran kristillisen linjan vetämisestä jäsenistön suhteen. Mahdollisuutta arvioida jäseniksi pyrkivien henkilökohtaista uskontilaa ei kuitenkaan haluttu sääntöihin kirjattavaksi.

Perustavassa kokouksessa tosiaan oli naisia mukana, niin kuin kokouskutsuun oli päätetty laittaa. Aivan kokoukseen loppuun saakka naiset eivät kuitenkaan paikalla olleet, vaan kokouksen yleisen ohjelmaosuuden päätyttyä he poistuivat ja tämän jälkeen yhdistyksen jäseniksi haluavilla miehillä oli mahdollisuus liittyä yhdistykseen kirjoittamalla nimensä sitä varten varattuun listaan. Samalla valittiin väliaikainen johtokunta, joka toimisi seuraavaan yleiseen kokoukseen saakka. Johtokuntaan valittiin varsinaisiksi jäseniksi pastori Schöneman, kirkkoherra Heikel, lehtori Wegelius, opettajakokelas Snellman sekä maisteri Blomberg ja varajäseniksi maisterit Spolander ja Gummerus. Maisteri Blombergin tuli pyytää Helsingistä vahvistus sääntöehdotukselle.<sup>71</sup>

Väliaikainen johtokunta piti lokakuun puolivälissä kokouksen, jossa puheenjohtajaksi valittiin kirkkoherra Heikel ja sihteeriksi opettajakokelas Snellman. Puheenjohtaja kertoi, että yhdistyksen säännöt oli hyväksytty Helsingissä. Ensimmäinen yleinen kokous päätettiin pitää muutaman päivän päästä johtokunnan kokouksesta ja sinne olisivat kaikki tervetulleita. Yhteisessä osuudessa olisi rukous ja raamatunselitys ja tämän jälkeen yhdistyksen jäsenten kokouksessa valittaisiin johtokunta sekä keskusteltaisiin yhdistyksen toiminnasta jatkossa.<sup>72</sup>

Kokouksessa käytiin läpi erilaisia toimintamuotoja yhdistykselle ja erityyppisiä kokouksia tultaisiin jatkossa järjestämään neljänlaisia. Yleisissä kokouksissa ohjelmaan sisältyisi rukous, virsi, raamatunselitykset ja esitelmät ja ne olisivat avoimia kaikille. Nuoret miehet saisivat ottaa osaa erilliseen raamatunkeskustelukokoukseen, jossa käytäviin keskusteluihin saisivat kaikki ehdottaa aiheita. Ainoastaan yhdistyksen jäsenille puolestaan olisi tarkoitettu keskustelu- ja teeiltama ”läheemmän tuttavuuden ja opettavaisen seurustelun aikaansaamiseksi”. Rukouskokouksen taasen muodostaisivat yhdistyksen jäsenet

---

<sup>70</sup> NMKY:n perustava kokous 20.9.1891.

<sup>71</sup> NMKY:n perustava kokous 20.9.1891.

<sup>72</sup> NMKY:n väliaikaisen toimikunnan kokous 14.10.1891.

kokoontumalla ”rukoukseen ja Jumalan sanan viljelemiseen”. Rukoukokouksista saisi ilmoittaa myös yhdistykseen kuulumattomille ja ”varsinkin maaseudulla sopisi tällaisia kokouksia toimeen panna”.<sup>73</sup> Sisällöltään suunniteltu toiminta oli näin ollen pitkälti samanlaista riippumatta minkä kokoustyyppin nimissä milloinkin kokoonnuttaisiin. Ohjelmataruuko noudatti myös tarkasti NMKY:n linjaa toiminnan suhteen. Yhdistyksen toiminnassa katsottiin olevan tärkeää tarjota jäsenille mahdollisuus hengellisen elämän vahvistamiseen sekä yhdistykseen vielä liittymättömien tavoittaminen.

Ensimmäinen yleinen kokous oli siis hetimiten johtokunnan kokouksen jälkeen. Aluksi oli rukous ja raamatunselitys, jota oli kuuntelemassa ”huoneen täydeltä yleisöä”. Kun paikalle oli jäänyt noin viitisenkymmentä yhdistyksen jäsentä, päästiin käsittelemään yhdistystä koskevia käytännön asioita. Koska oli kyseessä ensimmäinen virallinen kokous yhdistyksen nimissä, luettiin läpi Helsingin yhdistyksen Jyväskylän yhdistykselle hyväksymät säännöt. Väliaikainen johtokunta valittiin vakinaiseksi johtokunnaksi. Jäsenmaksuksi päätettiin yksi markka ja johtokunnan tehtäväksi tuli miettiä yhdistykselle omaa huonetta. Sääntöjä päätettiin painaa 500 kappaletta.<sup>74</sup> Näin oli saatu alkuun NMKY:n toiminta myös Jyväskylässä.

Yleisessä kokouksessa 18.10. valitun johtokunnan ensimmäinen varsinainen kokous pidettiin 22.10. Jyväskylän kaupungin pappilassa. Paikalla kokouksessa olivat kirkkoherra K. A. Heikel, lehtori W. Wegelius, O. W. Snellman, G. Schöneman, N. Spolander sekä J. Gummerus. Kokouksessa valittiin johtokunnan puheenjohtajaksi kirkkoherra Heikel, varapuheenjohtajaksi lehtori Wegelius ja kirjuriksi ja rahastonhoitajaksi pastori Schöneman. Yhdistys tarvitsi käyttöönsä tilan ja puheenjohtaja tätä kokouksessa tiedusteli. Pastori Schöneman toimi kokouksen pöytäkirjan mukaan myös lukusalin johtokunnan puheenjohtajana ja hän lupasi, että NMKY saisi pitää kokouksiaan lukusalissa sellaisina aikoina, jolloin sillä ei ole muuta käyttöä. Lisäksi NMKY saisi lukusalin käyttöönsä ilman erillistä veloitusta. Tämän johdosta johtokunta päätti edellisen kokouksen pöydälle jättämiin kysymyksiin viitaten, ettei yhdistyksellä ole tässä vaiheessa tarvetta alkaa hankkia erillistä huonetta yhdistyksen käyttöön. Myös edellisessä kokouksessa auki jäänyt

---

<sup>73</sup> NMKY:n väliaikaisen toimikunnan kokous 14.10.1891.

<sup>74</sup> NMKY:n yleinen kokous 18.10.1891.

kohta mahdollisesta varainhankinnasta yhdistykselle käsiteltiin ja varainhankintaan päätettiin toistaiseksi jättää ryhtymättä.<sup>75</sup>

Myöhemmissä pöytäkirjoissa on mainittu yhdistyksen kokouksia pidetyn nimenomaan kaupungin lukusalilla, ja käytännössä tämä mitä todennäköisimmin tarkoitti lukusalia kaupunginkirjastolla, jonka esimiehenä Schöneman toimi vuosina 1880-94.<sup>76</sup> Jos siis oma huone olisi pitänyt vuokrata, se olisi ollut pöytäkirjamerkintöjen perusteella ainut menoerä muun toiminnan yhdistyksen puitteissa keskittyessä hengellisiin kokouksiin. Tämä lienee yksi syy miksi erilliseen varainhankintaan ei katsottu olevan tarvetta.

Kokouksessa päätettiin syksyn aikana yhdistyksen jäsenten kesken pidettävien raamatunkeskustelukokouksien sisällöstä. Kun sitten pastori Schöneman huomautti, että tulevana torstaina 29.10. kaikilla kaupungin kouluilla on vapaapäivä, päätettiin lukusalilla järjestää raamatunkeskustelukokous, jossa kirkkoherra Heikel alustaisi keskustelun. Raamatunkeskustelukokouksesta päätettiin laittaa ilmoitus sanomalehtiin. Tähän kokoukseen jätettiin päätettäväksi minä viikonpäivinä yhdistyksen kokouksia pidettäisiin ja miten kokouksista jatkossa ilmoitettaisiin.<sup>77</sup>

Torstaina 29.10. pidettiin lukusalilla Jyväskylän NMKY:n ensimmäinen raamatunkeskustelukokous. Paikalla olivat johtokunnan jäsenistä puheenjohtaja Heikel, lehtori Wegelius, J. W. Snellman, maisteri Spolander, pastori Schöneman ”ynnä yhdistyksen jäseniä nuoria ja sekä vanhempia noin puolensataa miestä”.<sup>78</sup> Jäsenistössä oli tässä vaiheessa paljon mm. seminaarilaisia.<sup>79</sup> Yhdistyksen toiminnassa oli siis aktiivisesti mukana nuoria miehiä.

Edellisessä kokouksessa päätetyn mukaisesti kirkkoherra Heikel alusti keskustelun raamatunkohdan pohjalta ja kokouksessa syntyi ”vilkas ja lämmin ajatusten vaihtelu, jossa varsinkin mieliin terotettiin miten Herran palveliaksi tullaan ja miten Herra omiansa armossa ja rauhassa kanattaa ja vahvistaa”. Keskustelu alkoi ja päättyi virrenveisuulla ja puheenjohtajan pitämällä rukouksella. Raamatunkeskustelun jälkeen otettiin esiin kysymys

---

<sup>75</sup> Jyväskylän NMKY:n johtokunnan kokous 22.10.1891.

<sup>76</sup> Tommila 1972, 436.

<sup>77</sup> Jyväskylän NMKY:n johtokunnan kokous 22.10.1891.

<sup>78</sup> NMKY:n Raamatunkeskustelukokous Lukusalilla 29.10.1891.

<sup>79</sup> Jyväskylän NMKY:n jäsenluettelo 1891-1951.

kokousten järjestämispäivistä jatkossa. Yleinen mielipide oli, että kokouksia pidettäisiin vuorottain tiistai-, keskiviikko- ja torstai-iltoina kello 18 jälkeen, jolloin ”lukeminen seminarilla päättyy”.<sup>80</sup> Yhdistykselle oli siis tärkeää, että nimenomaan nuoret jäsenet pääsevät osallistumaan yhdistyksen toimintaan.

Kokouksista ilmoittaminen sanomalehdessä katsottiin ennen pitkää tulevan liian kalliiksi yhdistyksen taloudelliseen tilanteeseen nähden. Näin ollen päätettiin kokouksista ilmoittaa seurakuntien kuulutuksissa kirkoissa sekä kaupungilla sijaitsevalla ilmoitustaululla. Seuraava kokous päätettiin pitää seuraavana sunnuntaina ja se olisi yleinen esitelmä seminaarin juhlasalissa. Ilmoitus esitelmästä päätettiin kuitenkin laittaa Keski-Suomeen.<sup>81</sup> Pyhäinmiesten päivänä 1.11.1891 pidettiin seminaarin juhlasalissa Jyväskylän NMKY:n kokous, jossa esitelmän aiheena oli kaste, erityisesti lasten kaste.<sup>82</sup>

Marraskuussa yhdistyksen toiminta oli vilkasta. Esitelmäkokouksia pidettiin kaksi, samoin kahdesti järjestettiin raamatunkeskustelukokous. Marraskuun 26. päivä pidettiin jäsenkokous, jossa keskusteltiin mm. toiveesta, että sunnuntaisin pidettäisiin kokouksia. Kokouksia toivottiin pidettäväksi sellaiseen aikaan, ettei jumalanpalvelusta olisi samaan aikaan.<sup>83</sup> Joulukuussa hengellisiä kokouksia oli vielä viisi kertaa, kaikissa keskusteltiin raamatunkohdan alustuksen pohjalta. Käytännön asioista ei pöytäkirjojen perusteella juurikaan puhuttu, yhdistystä koskevia harvoja maallisia asioita tässä vaiheessa oli puheenjohtajan pöydälle hankittavat pari kynttilää.<sup>84</sup>

## **5.2 Vilkasta yhdistystoimintaa**

Vuosi 1892 alkoi Jyväskylän NMKY:ssä heti tammikuun ensimmäisenä päivänä pidetyllä yleisellä keskustelukokouksella. Seuraava kokous oli heti 3. tammikuuta ja se oli kehoituskokous miesseminaarin juhlasalissa. Tässä kokouksessa oli puhujia peräti seitsemän. Jokainen puhuja alusti puheensa raamatunkohdalla ja jokaisen puheen välissä oli virrenveisuuta.<sup>85</sup> Yleinen esitelmä 6. tammikuuta oli ohjelmaltaan monipuolisempi.

---

<sup>80</sup> NMKY:n Raamatunkeskustelukokous Lukusalilla 29.10.1891.

<sup>81</sup> Raamatunkeskustelukokous Lukusalilla 29.10.1891.

<sup>82</sup> NMKY:n kokous miesseminaarin juhlasalissa pyhäinmiesten sunnuntaina 1.11.1891.

<sup>83</sup> NMKY:n jäsenten erityinen keskustelukokous 26.11.1891.

<sup>84</sup> NMKY:n raamatunkeskustelukokous 2.12.1891.

<sup>85</sup> NMKY kehoituskokous 3.1.1892.

Normaalin esitelmän, raamatunkohdan pohjalta pidetyn puheen ja virrenveisuun lisäksi illan aikana mm. lauloi neiti Anna Länkelän johtama laulukunta ja ylioppilas Schöneman lausui pastori Schönemanin laatiman hengellisen runoelman.<sup>86</sup>

Tammikuun 15. päivänä pidetyssä jäsenten teeiltamassa otettiin puheeksi kokoushuoneen hankkiminen yhdistyksen käyttöön. Tämän johdosta päätettiin ensin, että yhdistyksen kokouksia pidettäisiin tavallisesti sunnuntai-iltoina kello kuusi ja tätä varten kysyttäisiin lyseon laulusalia yhdistyksen käyttöön. Lopuksi valittiin lähetystö tiedustelemaan asiaa lyseon rehtori Kahelinilta. Kokouksessa valittiin myös erilaisia toimikuntia. Järjestystoimikunnan oli nimensä mukaisesti pidettävä huolta yhdistyksen kokouksien järjestyksen säilymisestä. Esitelmäiltamain toimikunta, raamatunkeskusteluiltamain toimikunta, rukoukokousten toimikunta sekä kehotuskokousten toimikunta valittiin vastaamaan kunkin kokouksen toimeenpanemisesta.<sup>87</sup>

Toiminta painottui siis täysin yhdistyksen jäsenten hengellisen elämän tukemiseen sekä joiltain osin hengellisen ohjelman tarjoamiseen yhdistyksen ulkopuolisille. Joidenkin kokouspöytäkirjojen yhteydessä mainitaan suuntaa-antavasti yleisömääriä. Joissain kokouksissa yleisöä on ollut jopa noin 100 hengen paikkeilla tai pari sataa, mutta usein myös mainitaan ainoastaan ”yleisöä salitäydeltä”. Kevään 1892 aikana pöytäkirjoja kokouksista ei enää erikseen pidetty, oli ainoastaan merkitty minä päivinä keskustelukokoukset olivat kevään mittaan olleet. Tahti oli edelleen säännöllisen tiivis, helmi- ja huhtikuussa kokoonnuttiin kolme kertaa, maaliskuussa neljä kertaa ja vielä toukokuussakin kahdesti.

Syyskauden ensimmäinen pöytäkirja on tehty 23. syyskuuta, jolloin oli jäsenkokous. Kokouksessa kirkkoherra Heikel pyysi eroa puheenjohtajan ja johtokunnan jäsenen tehtävistä ja se hänelle myönnettiin. Hänen seuraajansa valinta sovittiin jätettäväksi vuosikokoukseen, joka puolestaan sovittiin pidettäväksi marraskuussa. Vuosikokouksen toimeenpanoa varten nimitettiin toimikunta.<sup>88</sup>

---

<sup>86</sup> NMKY yleinen esitelmäkokous 6.1.1892.

<sup>87</sup> NMKY jäsenten tee-iltama 15.1.1892.

<sup>88</sup> NMKY:n jäsenkokous 23.9.1892.



Lokakuun 28. päivän jäsenkokouksessa muun asian ohella luettiin NMKY:n Genevessä sijaitsevan kansainvälisen keskuskomitean lähettämä kirje. Jäsenyhdistyksiä kehoitettiin viettämään marraskuun toisella viikolla eli 6.-12.11. erityistä rukousviikkoa, jota varten Genevestä lähetetyssä kirjeessä oli rukousviikon jokaiselle päivälle annettu oma aihe ja kehoitus viikon jokaisena päivänä järjestämään rukouksia. Helsingin yhdistys, joka Geneven kiertokirjeen oli Suomen muille NMKY-yhdistyksille lähettänyt, ohjeisti kuitenkin pienempiä yhdistyksiä järjestämään rukousviikon ohjelman omien resurssien mukaan ja valitsemaan aiheet Geneven ehdotuksista sen mukaan, mikä kullekin yhdistykselle itselleen oli sopivaa ja tarpeellista. Jyväskylässä päätettiin järjestää rukousviikolla joka ilta tilaisuus lyseon laulusalissa.<sup>89</sup>

Jyväskylän NMKY-yhdistyksen ensimmäinen vuosikokous pidettiin 6. marraskuuta 1892. Kokous aloitettiin jumalanpalveluksella kaupunginkirkossa ja pöytäkirjan mukaan väkeä oli paikalla toista tuhatta henkeä. Tässä vaiheessa kirkkoherra Schöneman luki saarnan ja virren jälkeen Jyväskylän NMKY:n vuosikertomuksen ensimmäiseltä toimintavuodelta. Hän myös piti puheen, jonka jälkeen kirkossa pidetty osuus loppui ja vuosikokous jatkui lukusalilla. Jäseniä oli paikalla johtokuntaan kuuluvien lehtori Wegeliuksen, maisteri Spolanderin ja kirkkoherra Schönemanin lisäksi reilu kolmekymmentä henkeä. Kokouksessa käsiteltiin ensimmäiseksi johtokunnan jäsenten tilannetta, jossa oli tapahtunut muutoksia kuluneen vuoden aikana. Kirkkoherra Heikel oli eronnut johtokunnasta oman seurakunnan työllistäessä häntä ja maisteri Blomberg sekä opettaja Snellman olivat muuttaneet pois Jyväskylästä. Myös varajäsenenä toiminut J. Gummerus oli muuttanut paikkakunnalta.<sup>90</sup>

Näin ollen johtokunta kaipasi uusia jäseniä. Varajäsenenä tähän saakka toiminut maisteri Spolander siirrettiin yksimielisesti vakinaiseksi jäseneksi ja välittömästi järjestettiin vaali myös puuttuvien kahden vakinaisen ja kahden varajäsenen paikoista. Tässä vaalissa vakinaisiksi jäseniksi tulivat valituiksi lehtori Hedberg ja tohtori Lindroos eli Heino ja varajäseniksi seminaarilainen Kaarle Liukkonen ja lyseon oppilas Abel Räisänen. Saman tien valitsivat johtokunnan jäsenet keskuudestaan luottamustoimienhaltijat ja puheenjohtajaksi valittiin kirkkoherra Schöneman, varapuheenjohtajaksi maisteri

---

<sup>89</sup> NMKY:n jäsenkokous ja teeiltama 28.10.1892.

<sup>90</sup> NMKY:n vuosijuhla ja kokous 6.11.1892.

Spolander ja sihteeriksi tohtori Heino. Yhdistyksen vuosimaksuksi määrättiin yksi markka. Myös kaksi tilintarkastajaa valittiin tutkimaan yhdistyksen tili.<sup>91</sup>

Kokouksessa palattiin edellisessä kokouksessa päätettyyn rukousviikkoon siltä osin, että vuosikokouksen päätteeksi puheenjohtaja Schöneman ilmoitti ohjelmaan kuuluvan rukouskokouksen. Rukousviikkohan oli ajoitettu alkamaan 6. marraskuuta, joten tähän yhteyteen pidettäväksi päätetty rukouskokous olisi rukousviikon ensimmäinen kokous. Vuosikokous päättyikin näin ollen tavallista runsaslukuisempiin rukouksiin, puheisiin ja virsiin.<sup>92</sup>

Rukousviikolla rukouskokouksia tosiaan pidettiin joka ilta kello 19.30. Vuosikokouksen yhteydessä sunnuntai-iltana pidetty ensimmäinen rukouskokous ei ollut anniltaan läheskään muina iltoina pidettyjen kokousten veroinen. Heti maanantai-iltana pidetyssä rukouskokouksessa puheenvuoron käyttivät eli käytännössä johtivat rukousta puheenjohtaja eli kirkkoherra Schöneman, lehtori Wegelius, tohtori Heino, kanttori Sarlin, lyseon oppilas Räisänen, maisteri Spolander ja vielä lopuksi uudelleen puheenjohtaja Schöneman. Jäseniä oli paikalla parikymmentä.<sup>93</sup> Seuraavana eli tiistai-iltana puhujien lista oli vähintään yhtä vaikuttava. Edellisillan puhujien lisäksi illan aikana yleisen rukouksen piti lyseon oppilas Lyytikäinen.<sup>94</sup>

Rukouskokousten puhujissa ei iltojen aikana suuria muutoksia ollut. Kaikkina iltoina rukouksia pitivät puheenjohtaja Schöneman, tohtori Heino ja maisteri Spolander, yhtä iltaa lukuun ottamatta kaikkina iltoina lyseolainen Abel Räisänen, muutamana iltana lehtori Wegelius ja kanttori Sarlin ja yksittäisinä iltoina mm. saarnaaja Lundell sekä seminaarilaiset Ojanen ja Lyytikäinen. Jäseniä illoissa oli mukana aluksi parikymmentä henkeä ja viimeisinä iltoina noin kymmenen henkeä.<sup>95</sup> Varsinkin johtokunnasta löytyi heti toiminnan alusta asti aktiivista väkeä, jonka avulla koko järjestön yhteiseksi toiminnaksi tarkoitettu rukousviikko saatiin toteutettua, vaikka Jyväskylän yhdistys oli itse ollut vasta vuoden toiminnassa.

---

<sup>91</sup> NMKY:n vuosijuhla ja kokous 6.11.1892.

<sup>92</sup> NMKY:n vuosijuhla ja kokous 6.11.1892.

<sup>93</sup> Rukouskokous lyseon laulusalissa 7.11.1892.

<sup>94</sup> Rukouskokous lyseon laulusalissa 8.11.1892.

<sup>95</sup> Rukouskokoukset lyseon laulusalissa 7.-12.11.1892.

Tässä vaiheessa siis vuosikokous oli pidetty vuoden loppupuolella marraskuussa, joten uuden toimintavuoden katsottiin myös alkaneen marraskuussa. Niinpä 14. marraskuuta pidetyssä johtokunnan kokouksessa keskusteltiin yhdistyksen ”toimintajärjestyksestä alkavana vuonna”. Edelleen katsottiin tarkoituksenmukaiseksi yhdistyksen toiminnan kannalta, että kokouksia olisi erityyppisiä. Ainoastaan jäseniä varten järjestetyissä kokouksissa oltaisiin tosiaan pelkästään jäsenten kesken, koska tarkoitus olisi pitää niiden lisäksi yleisiä kokouksia, raamatunkeskustelukokouksia sekä keskustelu- ja teeiltamia. Keskusteltiin myös ns. kehotuskokouksista, joiden nimeksi päätettiin ”Raamatun paikkojen esittelykokoukset”.<sup>96</sup> Edelleen siis, vaikka yhdistys itse katsoi, että kokoukset olisivat erityyppisiä, eri tilaisuuksien sisällön osalta toiminta oli lähes samaa riippumatta tilaisuuksien nimien hienoisista eroista. Lähinnä kokousten eroavaisuudet näkyivät siinä, kenelle ne oli suunnattu.

Vuoden 1892 marras-joulukuussa pidettiin vielä viisi kokousta, jotka pidettiin pääasiassa kaupungin lukusalilla. Ohjelmaltaan illat olivat yhteneväiset, niihin sisältyi aina rukousta, keskustelua raamatunkohdan alustuksen pohjalta sekä virrenveisuuta. Jos kokouksissa oli mukana vieraita, niistä yleensä erikseen mainittiin, kuten Uuraisten kirkkoherra Silvanderin läsnäolo yhdistyksen kokouksessa joulukuussa. Samaisessa kokouksessa tavanomaisen ohjelman lisäksi päätettiin myös lehtitilauksista. Yhdistykseen päätettiin tilata ”Föbundtidningen” sekä kymmenen kappaletta NMKY:n Kuukauslehtiä.<sup>97</sup> Joulukuun viimeisessä kokouksessa Kuukauslehdestä luettiin ”Joulun Evankeliumi” ja läsnäolijat kertoivat joulunviettotavoista kotiseuduillaan. Kertomukset olivat ”erittäin vilkkaita ja opettavaisia. Saatiin kuulla tämän kristikunnan suurimman juhlan oikeasta ja väärästä vietosta ympäri Suomenmaan etelästä pohjoiseen ja lännestä itään maalla ja kaupungeissa.” Kokous olikin sihteerin mukaan ”opettavainen ja virkistävä”.<sup>98</sup>

### **5.3 Tuttuja ja turvallisia uomia**

Vuoden 1893 ensimmäinen kokouspöytäkirja on maaliskuulta. Jälleen kokoonnuttiin kaupungin lukusalissa ja paikalla oli noin 20 henkeä. Vilkas keskustelu virisi aiheesta ”Mikä oikeastaan vaikuttaa synnin surun ja kääntymisen halun suruttomassa

---

<sup>96</sup> Jyväskylän NNKY:n toimikunnan kokous 14.11.1892.

<sup>97</sup> NMKY:n kokous kaupungin lukusalissa 13.12.1892.

<sup>98</sup> NMKY:n kokous kaupungin lukusalissa 27.12.1892.

ihmisessä?” Puheenjohtaja ilmoitti, että NMKY:n Kuukauslehteä on saatavana häneltä.<sup>99</sup> Kevään mittaan yhdistyksellä oli kokouksia lähinnä maaliskuussa. Maaliskuun 12. päivä oli rukouskokous lyseon laulusalissa ja 16. maaliskuuta oli kokous kaupungin lukusalissa. Molempiin iltoihin sisältyi niin rukousta, keskustelua raamatunkohdan pohjalta sekä virsiä.

Maaliskuun 23. päivä pidetyssä kokouksessa tohtori Heino piti esitelmän ”Äidinrakkaudesta”. Kokous alkoi kello 18 ja päättyi pöytäkirjan mukaan kello 21 aikaan.<sup>100</sup> Kun ottaa huomioon, että illan muu ohjelma koostui edellä mainitun esitelmän lisäksi puheenjohtajan laatimasta esityksestä sekä virsistä ja rukouksista kokouksen alussa ja lopussa, on ohjelmassa olleilla esitelmillä ollut merkittävä osuus kolmetuntisen kokouksen kulussa. Myös pääsiäisenä maaliskuu- ja huhtikuun vaihteessa yhdistyksellä oli kaksi kokousta, toinen pitkäperjantaina ja toinen ensimmäisenä pääsiäispäivänä.

Kevään viimein kokous oli merkitty pidetyn huhtikuun lopussa ja siitä seuraava kokous oli vasta loppusyksystä, lokakuun 29. päivä. Yhdistyksen toiminnassa oli siis pöytäkirjamerkintöjen perusteella puolen vuoden tauko. Vuoden 1893 toiminta ei loppujen lopuksi ollut muutenkaan kovin vilkas, koska lokakuun jälkeen kokouksia oli ainoastaan jäsenten kokous 16. marraskuuta ja vuosikokous 26. marraskuuta.

Kaupungin lukusalissa pidettyyn vuosikokoukseen oli saapunut yhdistyksen jäseniä ja muuta yleisöä ”salin täydeltä”. Myös vuosikokouksessa pidettiin kiinni hengellisen annin tarjoamisesta ja kokous aloitettiin virrellä ja puheella Saarnaajan tekstin pohjalta. Ohjelmassa oli myös kaupungin torvisoittokunnan säestämän laulettu ”Jumala ompe linnamme” ja esitelmä Matteuksen evankeliumin pohjalta. Tämän jälkeen edettiin vuosikokouksen virallisempaan osuuteen ja valittiin yhdistykselle tilintarkastajat ja johtokunnan jäsenet. Johtokunnasta erovuorossa olleet kirkkoherra Schöneman ja lehtori Wegelius valittiin uudelleen ja varajäseniksi valittiin seminaarin oppilas W. E. Lyytinen ja konttoristi H. F. Heikkilä.<sup>101</sup> Johtokunnan järjestäytymistä ei mainita missään pöytäkirjassa, mutta myöhemmistä pöytäkirjoista voi päätellä, että ainakin puheenjohtajana jatkoi

---

<sup>99</sup> NMKY:n kokous 9.3.1893.

<sup>100</sup> NMKY:n kokous 23.2.1893.

<sup>101</sup> NMKY:n vuosikokous 26.11.1893.

kirkkoherra Schöneman. Pöytäkirjojen kirjoittajana näkyy jatkaneen tohtori Heino, joten hänet lienee valittu uudelleen sihteeriksi.

Seuraava kokouspöytäkirja on loppukeväästä 1894. Maaliskuussa pidetyssä kokouksessa kaupungin lukusalin huoneistossa ”Wäkeä olivat huoneet tungokseen asti täynnänsä”. Alun virren ja rukouksen jälkeen puheenjohtaja piti esitelmän ”Uudelleensyntymisestä”. Kokouksessa oli myös hieman kevyempää hengellistä antia, kun merimieslähetysten pastori E. Blomberg piti esitelmän ”Merimiespapin tehtävistä ulkomaan satamissa”.<sup>102</sup> Myöhemmin on pöytäkirjoissa maininta pastori E. Blombergin olleen yhdistyksen perustajajäsen, joten kyseessä oli oletettavasti samainen maisteri Blomberg, jonka oli aiemmin mainittu muuttaneen Jyväskylästä. Näin ollen Jyväskylästä lähdettiin vaativiinkin tehtäviin maan rajojen ulkopuolelle.

Maaliskuussa pidettiin vielä hengellinen iltama pitkäperjantain iltana, ja puheissa luonnollisesti keskityttiin päivän merkitykseen. Osallistujia oli pöytäkirjan mukaan runsaasti.<sup>103</sup> Huhtikuun kahdesta kokouksesta jälkimmäisessä käsiteltiin kysymystä NMKY:n maailmankongressista. Kongressi pidettäisiin Lontoossa ”kohdakkoin” ja yhdistykselle oli tullut kutsu osallistua tapahtumaan. Keskustelua siis käytiin siitä lähetettäisiinkö kongressiin edustaja ja tehtiin lopulta päätös, että pyydetään parhaillaan Englannissa merimiespappina työskentelevää pastori Blombergia yhdistyksen edustajaksi.<sup>104</sup>

Kevään viimeiset kokoukset olivat huhtikuussa helluntaipäivänä pidetty hengellinen kokous sekä johtokunnan kokous kesäkuussa, jossa valittiin yhdistykselle uusi puheenjohtaja. Kirkkoherra Schöneman oli muuttanut pois Jyväskylästä, joten uudeksi puheenjohtajaksi valittiin kirkkoherra Cleve ja varapuheenjohtajaksi tässä yhteydessä valittiin lehtori Wegelius.<sup>105</sup> Kirkkoherra Schöneman siirtyi Muolaan kirkkoherraksi 1894 ja Jyväskylään hänen tilalleen valittiin F. E. Cleve. Cleve oli naimisissa Jaako Länkelän tyttären, ensin vanhemman ja sitten nuoremman, kanssa.<sup>106</sup>

---

<sup>102</sup> NMKY:n kokous 4.3.1894.

<sup>103</sup> NMKY:n hengellinen iltama 23.3.1894.

<sup>104</sup> NMKY:n jäsenkokous 23.4.1894.

<sup>105</sup> NMKY:n toimikunnan kokous 9.6.1894.

<sup>106</sup> Tommila 1972, 535-536.

Syyskuun lopussa normaalin kokousohjelman, virsien, rukouksen ja hengellisen keskustelun lisäksi otettiin kokouksessa esille ”useita kysymyksiä yhdistyksen työjärjestyksestä”, joita ei kuitenkaan tämän kokouksen puitteissa ratkaistu, vaan asiat jätettiin seuraavaan kokoukseen.<sup>107</sup> Seuraavassa kokouksessa asioihin palattiinkin ja jäsenkokouksia päätettiin pitää kaksi kertaa kuussa ja yleisiä kokouksia harvemmin, sopivan tilaisuuden tullen.<sup>108</sup> Kokoukset pidettiin kaupungin lukusalilla ja syyskuun kokouksessa mainitaan uusia jäseniä liittyneen yhdistykseen.

Vuoden 1894 viimeisissä kokouksissa oli vakiintuneeseen tapaan täysin hengellinen ohjelma. Kokoukset aloitettiin ja päätettiin rukouksella ja virrellä ja illan pääasiallisena antina oli raamatunkohdan pohjalta alustettu keskustelu. Marraskuun kokouksessa yhdistys sai jälleen uusia jäseniä.<sup>109</sup> Joulukuussa lyseon juhlasalissa pidetyssä teeiltamassa edellä mainitunlaisen ohjelman lisäksi tarjolla oli virvokkeita. Pöytäkirjan mukaan yleisöä oli salin täydeltä ja ”mieli-ala oli harras ja iltama kaikin puolin rakentava”.<sup>110</sup> Tämä vuoden viimeinen tilaisuus näytti siis olleen yleinen kokous, johon osallistujia oli tullut runsaasti.

Muista alkuvuosien vuosikokouksista poiketen vuosikokouksen ajankohtaa muutettiin tässä kohti pois vuoden loppupuolelta ja vuosikokous pidettiin helmikuussa 1895 kaupungin lukusalin huoneistossa. Yleisöä mainitaan taas olleen paljon. Kokous aloitettiin tuttuun tapaan virrellä ja hengellisellä esitelmällä. Tässä kokouksessa puheenjohtaja Cleve piti lisäksi lyhyen puheen NMKY:n tehtävästä. Haluttiin siis myös yleisön joukossa oleville mahdollisille uusille ihmisille kertoa yhdistyksen toiminnasta ja taustoista. Sihteeri luki edellisen vuoden toimintakertomuksen, jonka jälkeen neiti Länkelä lauloi hengellisiä lauluja.<sup>111</sup> Vuosikokouksiin oli selvästi haluttu tuoda muutakin hengellistä ohjelmaa kuin yhdistyksen omien jäsenten esitykset, olihan edellisessäkin vuosikokouksessa ollut kaupungin torvisoittokunta esiintymässä.

Johtokunnan vaalissa ei tullut muutoksia edellisvuotiseen kokoonpanoon muuten kuin varajäsenien kohdalla, kun varajäseneksi valittiin seminaarin oppilas Heiska. Tilintarkastajat valittiin edellisvuosien tapaan yhdistyksen jäsenistä heidätkin. Johtokunta piti kokouksen heti vuosikokouksen päätyttyä ja valitsi keskuudestaan puheenjohtajaksi

---

<sup>107</sup> NMKY:n kokous 30.9.1894.

<sup>108</sup> NMKY:n kokous 7.10.1894.

<sup>109</sup> NMKY:n kokous 28.10.1894; NMKY:n kokous 4.11.1894.

<sup>110</sup> NMKY:n tee-iltama 16.12.1894.

<sup>111</sup> NMKY:n vuosikokous 16.12.1894.

kirkkoherra Cleven, varapuheenjohtajaksi lehtori Wegeliuksen, sihteeriksi tohtori Heinon ja rahastonhoitajaksi konttoristi Heikkilän.<sup>112</sup>

Näin pääsi vuoden 1895 toiminta alkuun. Viides toimintavuosi ei kuitenkaan ollut erityisen vilkas. Edelleen yhdistys kokoontui kaupungin lukusalilla, jossa pidettiin kokoukset kertaalleen maaliskuu-, huhti- ja toukokuussa. Nämä olivat pöytäkirjankin maininnan mukaan tutulla kaavalla edenneitä kokouksia virsineen, rukouksineen ja keskusteluineen. Jostain syystä näiden kokouksien osalta ei pöytäkirjojakaan muutaman rivin pituista mainintaa lukuun ottamatta laadittu. Toukokuun alussa pidetyn kokouksen jälkeen seuraava kokousmerkintä on vasta lokakuulta. Tuolloin muun ohjelman lisäksi mainitaan maisteri Spolanderin pitäneen esitelmän aiheenaan ”Smyrnan piispa Polykarpos”.<sup>113</sup> Tämän kokouksen jälkeen oli hartauskokous marraskuussa, jonka jälkeen vuosikokous oli jälleen syksyn puolella joulukuussa. Jälleen yhdistyksen toiminnassa oli siis lähes puolen vuoden mittainen tauko.

Joulukuun vuosikokouksen pöytäkirja on muihin vuosikokouspöytäkirjoihin verrattuna suhteellisen niukka. Alun virren ja rukouksen jälkeen puheenjohtaja Cleve alusti keskustelun raamatunkohdan pohjalta, jonka jälkeen rouva Cleve ja hänen sisarensa neiti Länkelä lauloivat kaksi hengellistä laulua. Käytiin keskustelua yhdistyksen tulevista tapahtumista, sihteeri luki vuosikertomuksen ja toimitettiin johtokunnan vaali. Uusia jäseniä liittyi kokouksessa yhdistykseen, ja pois muuttaneita tai kuolleita entisiä jäseniä mainitaan olleen useita.<sup>114</sup>

Jyväskylän NMKY:n viisi ensimmäistä toimintavuotta antavat mielenkiintoisen kuvan yhdistyksen toiminnan alkamisesta. Selvää lähteiden valossa on, että toiminta alkuaikana painottui sisällöltään yksinomaan hengelliseen tarjontaan. Mutta yhdistyksen toiminta rakenteellisestikin vaikuttaa mielenkiintoiselta. Kaksi ensimmäistä toimintavuotta olivat kokoustarjonnaltaan vilkkaita. Heti ensimmäisenä vuonna, vaikka se ajallisesti ei kata edes kokonaista kalenterivuotta, erilaisia hengellisiä tilaisuuksia järjestettiin kuusitoista kertaa. Seuraava vuosi oli ensimmäisistä toimintavuosista vilkkain ja tilaisuuksia järjestettiin peräti 35 kappaletta. Tässä luvussa on mukana myös rukousviikon tapahtumat, mutta ilman

---

<sup>112</sup> NMKY:n vuosikokous 16.12.1894.

<sup>113</sup> NMKY:n kokous 27.10.1895.

<sup>114</sup> NMKY:n vuosikokous 1.12.1895.

niitäkin tilaisuuksia oli runsaasti enemmän kuin muina vuosina. Rukousviikkoakaan ei mainita muiden alkuvuosien aikana järjestetyin.

Vuonna 1893, joka oli yhdistyksen kolmas toimintavuosi, ja sen jälkeen toiminta väheni merkittävästi. Toiminnassa oli suorastaan puolen vuoden tauko, jolloin pöytäkirjoissa ei ollut mitään merkintöjä kokouksista tai järjestetyistä tilaisuuksista. Jos pöytäkirjojen maininnat jopa sadoista kokouksiin ja tilaisuuksiin osallistujista pitävät paikkansa, tämän luonteiselle kristillispohjaiselle yhdistystoiminnalle oli Jyväskylässä 1800-luvun lopussa tilausta. Toisaalta yhdistyksessä toimivien aktiivien välillä oli vastakkaisia näkemyksiä liittyen Jyväskyläänkin 1800-luvun lopulla levinneisiin kristillisiin suuntauksiin. Esimerkiksi lestadiolaisuus sai kannatusta kirkkoherra Schönemanilta sekä kirkkoherra Heikeliltä, kun taas rehtori Kahelin ja kirkkoherra Cleve suhtautuivat myönteisesti vapaakirkollisuuteen.<sup>115</sup> Pienen kaupungin pienissä toimintapiireissä vastakkainasettelu ei jäänyt ainakaan huomaamatta. Miten se vaikutti käytännössä esimerkiksi NMKY:n toimintaan, on vaikea tämän aineiston puitteissa arvioida.

Yhteiskunnallista toimintaa Jyväskylän NMKY:llä ei näytä olleen alkuvuosina minkäänlaista. Vaikka säännöissä mainitaan, että yhdistyksen tarkoitus on koota yhteen uskovia nuoria miehiä ja ”työtä tehdä heidän tosihyödyksensä uskonnolliselta, siveelliseltä ja tiedolliselta kannalta”, niin pääasiallisesti Jyväskylässä painotettiin nimenomaan uskonnollista puolta ja toiminta vaikuttaa olleen hyvin jäsenkeskeistä. Varsinaisesti tiedolliseksi aineistoksi katsottavaa sisältöä ei esitelmistäkään juuri nouse esille edes silloin, kun esitelmän aihe on mainittu. Toisaalta toisen toimintavuoden jälkeen kokoontumismäärät vähenivät rajusti. Vuonna 1893 kokoonnuttiin kahdeksan kertaa, vuonna 1894 kymmenen kertaa ja 1895 ainoastaan viidesti. Tässä valossa on ymmärrettävää, ettei yhdistyksen hengellisen annin lisäksi ohjelmaan sen ollessa tämän laajuista mahtunut yhteiskunnallisen vaikuttamisen yrityksiä. Pöytäkirjoissa ei toisaalta ole viitteitä edes keskustelunavauksista liittyen yhteiskunnallisiin asioihin.

Jäsenluetteloiden valossa yhdistyksen jäsenpohja näyttää kuitenkin olleen suhteellisen laaja. Sivistyneistöä edustaneiden opettajien, pappien ja seminaarin oppilaiden voisi ajatella olleen yhteiskunnallisesti valveutunutta kansanosaa, joka pohtisi laajemminkin tilannetta

---

<sup>115</sup> Tommila 1972, 358-359.



kaupungissa esim. työväestön suhteen. Esimerkiksi pastori Schöneman toimi vuosina 1871-94 köyhäinhoidon esimiehenä eli kaupungin ensimmäisen kunnallisen vaivahoitokunnan esimiehenä.<sup>116</sup> Kaupungin vähäosaisten tilanne ei siis voinut olla täysin vieras ainakaan Schönemanille. Monet miehistä toimivat myös kaupungin luottamushenkilöinä ja lisäksi Jaako Länkelällä oli näköalapaikka liike-elämän kautta elinkeinoelämän kasvuun ja muutokseen kaupungissa. Katsoivatko miehet toiminnan virallisen vaivahoitojärjestelmän kautta riittävän eivätkä katsoneet tarpeelliseksi toimia vähäosaisten auttamiseksi muita reittejä? Kun paneutuu muutama vuosi myöhemmin perustetun Jyväskylän NNKY-yhdistyksen toiminnan alkuvuosiin, yhteiskunnallinen puoli nousee aivan eri tavalla esiin sekä yhdistyksen toiminnassa että sen sisäisissä keskusteluissa.

---

<sup>116</sup> Karjalainen 1990, 19; Tommila 1972, 436.

## 6. RUKOUSTA, RAAMATUNSELITYSTÄ JA HUOLTA LÄHIMMÄISISTÄ

### 6.1 Veljesjärjestön jalanjäljissä

Syksyllä 1896 kokoontui joukko NNKY:n perustamisesta kiinnostuneita naisia keskustelemaan yhdistyksen perustamisesta Jyväskylään. Kokouksessa valittiin toimikunta, joka laati sääntöehdotuksen yhdistykselle, mutta asia ei edennyt tässä vaiheessa pidemmälle. Kokouksessa asetettiin ainoastaan toimikunta pitämään asiaa vireillä. Vasta kun oli saatu tietoja muista vastaavanlaisista yhdistyksistä, asiaan palattiin keväällä 1897.<sup>117</sup>

Virallisesti NNKY:n toiminta Suomessa oli alkanut loppuvuonna 1895 Helsingissä järjestettyjen kokousten pohjalta, ja Keisarillisen Suomen senaatti hyväksyi yhdistyksen säännöt 5. maaliskuuta 1896. Tämän jälkeen eri puolille maata suunnitellut paikallisyhdistykset saivat luvan liittyä jäseniksi Helsingissä sijaitsevaan keskusyhdistykseen.<sup>118</sup> Vuonna 1896 keskusyhdistykseen liittyivätkin Turun, Porvoon, Tammisaaren ja Kuopion paikallisyhdistykset.<sup>119</sup> Jyväskylän NNKY-yhdistyksen perustaminen järjestön valtakunnallisen toiminnan alkamisen jälkeen tapahtui nopeammin kuin mikä tilanne oli ollut Jyväskylän NMKY:n kohdalla.

Jyväskylän NNKY perustettiin 27.3.1897 lyseon laulusalilla pidetyssä kokouksessa. Paikalle oli saapunut 15 naista ja kaikki läsnäolijat kirjoittautuivat yhdistyksen jäseniksi. Jäsenet valitsivat saman tien keskuudestaan toimikunnan asiaa jatkamaan. Toimikunnan puheenjohtajaksi valittiin neiti Maria Kahelin, varapuheenjohtajaksi rouva Helmi Jalkanen, rahastonhoitajaksi rouva Ella Cleve ja sihteeriksi neiti Maria Gejtel. Lisäksi toimikuntaan valittiin jäseniksi neidit Elli Palander ja Fanny Stenroth.<sup>120</sup> Yhdistyksen toimintaan suhtauduttiin siis alusta saakka vakavasti ja jatkossa kokouksissa valittiin myös muut tarvittavat luottamushenkilöt, kuten yhdistyksen tilintarkastajat.<sup>121</sup> Aktiivien joukosta löytyi tuttuja nimiä, kuten Maria Kahelin, jonka voi olettaa kuuluneen rehtori Kahelinin

---

<sup>117</sup> Jyväskylän Nuorten Naisten Kristillisen Yhdistyksen Pöytäkirja 1897-1910.

<sup>118</sup> Antikainen 2006, 7.

<sup>119</sup> Antikainen 2006, 33.

<sup>120</sup> Jyväskylän Nuorten Naisten Kristillisen Yhdistyksen Pöytäkirja 1897-1910.

<sup>121</sup> Toimivain jäsenten kokous 12.10.1897.

perheeseen, sekä Ella Cleve, joka oli kirkkoherra Cleven vaimo ja Jaako Länkelän tytär, molemmat miehet Jyväskylän NMKY:n aktiiveja sen toiminnan alkuvuosina.

Ensimmäinen jäsenkokous pidettiin huhtikuun 17. päivä. Kokouksessa hyväksyttiin sääntöehdotus, joka myös hyväksyttiin. Säännöille päätettiin pyytää vahvistus Helsingin keskusyhdistykseltä, johon kokouksen päätöksellä päätettiin myös liittyä.<sup>122</sup> Johtokunnan kokouksessa 4.10. puheenjohtaja sitten ilmoitti säännöt vahvistetuiksi ja samassa kokouksessa tehtiin päätös painattaa säännöt.<sup>123</sup> Säännöistä päätettiin ilmoittaa sanomalehdissä. Myös yhdistyksen synnystä päätettiin antaa lyhyt tiedonanto lehdessä julkaistavaksi.<sup>124</sup>

Ensimmäisen, vajaan toimintavuoden aikana Jyväskylän yhdistys aloitti toimintansa aktiivisesti. Ennen kesää kahden jäsenkokouksen lisäksi pidettiin toukokuussa kaksi yleistä kokousta. Pääosassa kokouksissa olivat alusta lähtien opettavaiset esitelmät, kuten Kiinan naiset ja kristityn naisen osallistuminen lähetystyöhön Kiinassa, mutta toiminnan ollessa vasta alussa, myös NNKY:n tarkoituksesta ja toiminnasta kerrottiin.<sup>125</sup> Yhdistyksen kansainvälistä luonnetta kuvaa hyvin, että heti ensimmäisen toimintakevään yleiseen kokoukseen oli saatu puhuja maan rajojen ulkopuolelta, kun rouva Selmer Tanskasta oli puhumassa ”siveellisyys- ja raittiusasiaa”.<sup>126</sup>

Kesän aikana kokouksia ei pidetty ja ensimmäisen toimintavuoden syyskausi avattiin vasta lokakuussa. Tuossa kokouksessa päätettiin pyytää yhdistyksen neuvonantajiksi rehtori Kahelin sekä lehtori Wegelius. Lisäksi päätettiin kutsua toimivia jäseniä.<sup>127</sup> Syksyn aikana yhdistyksen toiminta alkoi jäseniä jäsenten muodostamien erilaisten ryhmittymien kokouksiksi. Johtokunta, joka muodostui alun perin toimikunnaksi valituista rouvista ja neideistä, piti säännöllisesti omia kokouksiaan. Muita yhdistyksen kokouksia olivat jäsenkokoukset, yleiset kokoukset sekä edellä mainittujen toimivain jäsenten kokoukset. Jyväskylän yhdistyksen pöytäkirjoissa ei suoraan sanota miten nämä eri ryhmittymät oli muodostettu. Antikaisen mukaan NNKY:n jäsenistö oli kuitenkin jaettu aktiivisiin ja passiivisiin jäseniin sen mukaan olivatko nämä muiden yhdistyksen jäsenten mielestä omakohtaisessa uskossa vai olivatko nämä vasta yhdistykseen liittyneitä, joiden ajatuksista

---

<sup>122</sup> Jäsenkokous 17.4.1897.

<sup>123</sup> Johtokunnan kokous 4.10.1897.

<sup>124</sup> Toimivain jäsenten kokous 12.10.1897.

<sup>125</sup> Yleinen kokous 3.5.1897.

<sup>126</sup> Yleinen kokous 24.5.1897.

<sup>127</sup> Johtokunnan kokous 4.10.1897.

ja elämästä ei ollut vielä selvää tietoa tai jotka muiden jäsenten mielestä eivät vielä olleet osoittautuneet uskonelämältään vakaiksi.<sup>128</sup> Jyväskylän yhdistyksen alkuvuosien kokouspöytäkirjamerkinnöissä ei juuri näy käytössä nimenomaan tämän jaon mukaista jäsenten kirjaamista aktiivisiin tai passiivisiin.

Näyttäisi kuitenkin siltä, että jaottelu käy ilmi jaossa toimivain jäsenten kokouksiin ja jäsenkokouksiin. Toimiviksi jäseniksi pyytämisestä päätettiin johtokunnan kokouksissa, joten tämän perusteella voisi päätellä, että Jyväskylän yhdistyksen toimivat jäsenet olivat nimenomaan ”aktiivisia” jäseniä, kun taas ”passiiviset” osallistuivat tavallisiin jäsenkokouksiin. Termiä ”aktiivinen jäsen” esiintyy Jyväskylän NNKY:n johtokunnan kokousten yhteydessä ainoastaan pariin otteeseen. Sisällöltään toimivain jäsenten kokoukset ja jäsenkokoukset eivät paljon eronneet toisistaan. Molemmissa oli niin hengellistä sisältöä kuin käytännön asioiden läpikäymistä tarpeen ja tilanteen mukaan. Näin ollen yleisten kokousten voi puolestaan olettaa olleen avoinna myös yhdistyksen varsinaisen jäsenistön ulkopuolisille. Niiden ohjelman pääpaino oli kristillishenkisissä, opettavaisissa puheissa.

Ensimmäisen syksyn aikana yhdistyksen toiminta alkoi siis vilkkaana. Jäsenkokouksessa lokakuun alussa sekä keväällä yhdistyksen neuvonantajiksi pyydettyjen rehtori Kahelinin ja lehtori Wegeliuksen että toimiviksi jäseniksi kutsuttujen ilmoitettiin suostuneen tehtäviin. Jäsenkokouksia päätettiin pitää joka toinen lauantai.<sup>129</sup> Samassa kuussa pidetyssä toimivain jäsenten kokouksessa puolestaan päätettiin pitää yleisiä kokouksia joka toinen sunnuntai ja toimivain jäsenten kokouksia joka toinen viikko jäsenkokouksen jälkeisenä tiistaina. Yleisiä kokouksia varten päätettiin pyytää lyseon laulusali ja niistä ilmoitettaisiin sanomalehdissä.<sup>130</sup> Yhdistyksen kokouksista kertovat ilmoitukset saatiin lehtiin ilmaiseksi.<sup>131</sup> Nähdäkseni tämä yleisistä kokouksista ilmoittaminen sanomalehdissä antaa myös ymmärtää, että nämä kokoukset oli tarkoitettu kaikelle kansalle riippumatta olivatko nämä yhdistyksen jäseniä vai eivät. Muista kokouksista ei vastaavanlaisia sanomalehti-ilmoituksia sovittu laitettavan.

---

<sup>128</sup> Antikainen 2006, 35.

<sup>129</sup> Jäseniltama 9.10.1897.

<sup>130</sup> Toimivain jäsenten kokous 12.10.1897

<sup>131</sup> Johtokunnan kokous 25.10.1897.

Jo ensimmäisen toimintasyksyn aikana Jyväskylän NNKY otti ohjelmaansa myös yhteiskunnallista toimintaa ja ensimmäiset naispalvelijoille suunnatut iltamat järjestettiin marraskuussa. Iltamat olivat heti marraskuun alussa, 1., 3. ja 5. päivä. Ohjelmassa oli paljon hengellistä sisältöä, mm. herätyspuheita ja esitelmä muinaissuomalaisten epäjumalista ja niiden palvelemisesta, mutta mukaan oli otettu myös käytännönläheisempää aihepiiriä. Ensimmäisenä iltana ohjelmaan kuului esitelmä siisteydestä ja kolmantena iltana esitelmän aiheena oli raittius ja siveellisyys.<sup>132</sup> Yhdistyksessä katsottiin siis aikakauden yleisen hengen mukaisesti tärkeäksi sekä aivan konkreettinen kotitalouteen liittyvä käytännönelämä että laajemmin yhteiskuntajärjestyksen ylläpitämiseen liittyvät teemat eli alemman luokan moraaliin liittyvät kysymykset.

Vuoden 1897 loppuun mennessä Jyväskylän NNKY:n ensimmäisenä toimintavuonna johtokunta oli kokoontunut kuusi kertaa, toimivain jäsenten kokouksia oli ollut neljä, jäsenkokouksia seitsemän ja yleisiä kokouksia kuusi. Toiminta siis alkoi varsin vilkkaana. Jäseniäkin oli toki liittynyt yhdistyksen jäseneksi mukavasti, ensimmäisenä vuonna liittyneitä jäseniä oli 62.<sup>133</sup> Tässä vaiheessa NNKY:n kokouksia koettiin olevan kuitenkin sen verran tiheään, että alkuinnostuksesta oli hieman joustettava, jotta mahdollisimman moni voisi ottaa osaa toimintaan. Toimivain jäsenten kokouksessa marraskuussa päätettiinkin tämän vuoksi, että omia kokouksia pidettäisiin aiemmin sovittua harvemmin eli ainoastaan kuukauden ensimmäisenä keskiviikkona.<sup>134</sup>

Yhteiskunnallisen toiminnan lisäämiseen yhdistyksen puitteissa palattiin vielä vuoden 1897 loppupuolella toimivain jäsenten kokouksessa. Kokouksessa keskusteltiin yhdistyksen toiminnasta ja esitettiin toive, että yritettäisiin tehdä jotain nuorten palvelustyttöjen hyväksi ja esitettiin ”jonkunmoisen koulun perustamista, jossa opetettaisi lukemaan, kirjoittamaan ja raamatun historiaa”. Koulun perustaminen katsottiin kuitenkin parhaaksi siirtää seuraavaan vuoteen.<sup>135</sup> Jyväskylän NNKY:n toiminnassa oli siis aivan toiminnan alkuvaiheista lähtien järjestön yleisen linjan mukaisesti kristillisen ja hengellisen sisällön lisäksi kannanottoja myös yhteiskunnallisesta tilanteesta.

---

<sup>132</sup> Kokoukset naispalvelijoille.

<sup>133</sup> NNKY:n jäsenluettelo 1897-1963.

<sup>134</sup> Toimivain jäsenten kokous 9.11.1897.

<sup>135</sup> Toimivain jäsenten kokous 1.12.1897.

## 6.2 Aktiivista toimintaa alusta alkaen

Vuoden 1898 toiminta alkoi jäsenkokouksella tammikuun 8. päivä. Kokouksessa oli vieraita muista paikallisyhdistyksistä ja Kuopion yhdistyksen puheenjohtaja kertoi heidän yhdistyksensä synnystä ja toiminnasta.<sup>136</sup> Kuopion yhdistyshän oli liittynyt Helsingin keskusyhdistykseen vuotta aiemmin kuin Jyväskylän yhdistys eli vuonna 1896.<sup>137</sup> Ensimmäinen kokonainen toimintavuosi alkoi siis Jyväskylässä reippaasti ja ennen tammikuun lopussa pidettyä vuosikokousta pidettiin vielä toinenkin jäsenkokous sekä johtokunnan kokous. Johtokunta mm. kävi läpi vuosikertomuksen ja tilit sekä arpoi johtokunnasta eroavat jäsenet.<sup>138</sup>

Vuosikokouksessa 29. tammikuuta käsiteltiin normaaleja yhdistyksen toimintaan kuuluvia asioita: rahastonhoitajalle myönnettiin tilivapaus, valittiin eroavat jäsenet uudelleen johtokuntaan ja valittiin poismuuttavan Elli Palanderin tilalle uusi jäsen, valittiin Maria Kahelin edelleen puheenjohtajaksi, valittiin aiemmat tilintarkastajat uudelleen, päätettiin jäsenmaksuista (1 mk jäseneltä ja 2 mk toimivalta jäseneltä) sekä päätettiin pitää kokouksia samoihin aikoihin kuin aiemminkin.<sup>139</sup> Toimivien eli aktiivisten jäsenten siis katsottiin olevan velvoitettuja osallistumaan yhdistyksessä muita aktiivisemmin myös taloudellisesti.

Seuraava johtokunnan kokous olikin mitä pikimmiten vuosikokouksen jälkeen, heti helmikuun ensimmäisenä päivänä. Kaikki johtokunnan jäsenet olivat läsnä ja kokouksessa valittiin johtokunnan keskuudesta henkilöt luottamustoimiin eli toimitettiin sihteerin, rahastonhoitajan ja varapuheenjohtajan vaalit.<sup>140</sup> Tässä kokouksessa käytettiin termiä ”aktiivinen jäsen”, mutta jatkossa johtokunnan kokouksissa ehdotettiin kutsuttavaksi ”toimivia jäseniä”, joten näyttäisi, että nämä kaksi eri termiä tarkoittivat samaa asiaa eli Antikaisen kuvaamaa aktiivista jäsentä. Kokoustaminen jatkui vilkkaana, sillä helmikuun aikana yksistään johtokunnan kokouksia oli vielä kolme ja yleisiä kokouksia kaksi sekä yksi jäsenkokous ja yksi toimivain jäsenten kokous. Yhdessä helmikuussa pidetyssä johtokunnan kokouksessa päätettiin lisäksi, että koska pastori Olson oli luvannut puhua tulevana lauantaina yhdistyksen kokouksessa, päätettiin

---

<sup>136</sup> Jäsenkokous 8.1.1898.

<sup>137</sup> Antikainen 2006, 33.

<sup>138</sup> Johtokunnan kokous 25.1.1898.

<sup>139</sup> Vuosikokous 29.1.1898.

<sup>140</sup> Johtokunnan kokous 1.2.1898.

jäsenkokouksen sijasta pitää yleinen kokous, jotta suurempi yleisö saisi kuulla ”diakonissa asiasta”.<sup>141</sup> Tämäkin viittaa aiemmin tehtyyn päätelmään, että yhdistyksen yleiset kokoukset oli tarkoitettu kaikille, ei vain yhdistyksen jäsenille. Yleisessä kokouksessa sitten pastori Olsonin esitelmän ja Ella Cleven laulun jälkeen kokousta jatkettiin ”jäsenten keskuudessa”.<sup>142</sup>

Helmikuun viimeisessä johtokunnan kokouksessa päätettiin mm. tilata NNKY:n Kuukauslehti sekä Hemåt ja valittiin yhdistykselle kirjastonhoitaja.<sup>143</sup> Maaliskuussa käsiteltäviä asioita olikin jo laajemmalti. Helsingin keskusyhdistykseltä oli tullut ehdotuksia, joita paikallisyhdistysten toivottiin käsittelevän. Lontoossa olisi tulevana kesänä yleinen kokous, johon Suomen NNKY:stä tulisi valita edustaja. Edustaja ehdotettiin valittavaksi Helsingin tai Tammisaaren paikallisyhdistyksestä. Myös Suomen yhdistysten kesken toivottiin järjestettäväksi yhteinen kokous ja tätä ehdotettiin elokuun lopussa pidettäväksi. Lisäksi Helsingistä toivottiin NNKY:n sanomalehden perustamista, mutta jos tämä ei toteutuisi, että jäsenyhdistykset julkaisivat tiedotuksiaan NNKY:n Kuukauslehdessä.<sup>144</sup> Näitä asioita käytiin läpi vielä myöhemmissä kokouksissa, mm. jäsenkokouksissa.

Maaliskuun lopussa ilmeni, että Suomen NNKY:n yhteinen kokous järjestettäisiinkin pääsiäisen aikaan ja tämän johdosta päätettiin ehdottaa yhdistykselle mietittäväksi kyseisessä kokouksessa käsiteltäväksi toivottavia asioita. Tässä vaiheessa Jyväskylän yhdistyksen mielessä olevat asiat olivat käytännönläheisiä, kuten miten maan NNKY-yhdistysten kesken saataisiin aikaan vireämpää vuorovaikutusta ja kuinka NNKY saataisiin yleisemmin tunnetuksi tai millä lailla NNKY parhaiten toimisi pakanalähetyksen hyväksi. Myös kotimaan yhteiskunnallinen tilanne oli edelleen Jyväskylän yhdistyksen mielessä ja Helsingin yleiseen kokoukseen ehdotettiin myös kysymystä ”miten parhaiten voitaisiin työskennellä työväen ja varsinkin tehdastyttöjen piirissä?”.<sup>145</sup> Kun kutsu Helsingissä 11. ja 12. huhtikuuta pidettävään kokoukseen esitettiin jäsenkokouksessa, yhdistys hyväksyi johtokunnan ehdottamat kysymykset ja ne päätettiin lähettää Helsinkiin.<sup>146</sup>

---

<sup>141</sup> Johtokunnan kokous 17.2.1898.

<sup>142</sup> Yleinen kokous 19.2.1898.

<sup>143</sup> Johtokunnan kokous 25.2.1898.

<sup>144</sup> Johtokunnan kokous 16.3.1898.

<sup>145</sup> Johtokunnan kokous 28.3.1898.

<sup>146</sup> Jäsenten kokous 29.3.1898

Kevään 1898 aikana Jyväskylän yhdistys sai käyttöönsä oman huoneen kokouksiaan varten. Asia otettiin esille johtokunnan kokouksessa maaliskuun lopussa ja huone järjestyikin nopeasti. Jäsenkokouksessa 29.3. yhdistys yhtyi johtokunnan ajatukseen oman huoneen hankkimisesta ja asiaa päätettiin tiedustella lyseolta.<sup>147</sup> Jo seuraavassa jäsenkokouksessa ilmoitettiin, että lyseon rehtori oli luvannut yhdistykselle vapaan huoneen<sup>148</sup> ja ensimmäisen kerran omassa huoneessa kokoonnuttiin toimivain jäsenten kokouksessa 6. huhtikuuta. Lyseon rehtorina toimi tässä vaiheessa O. A. Forsström, mutta hänen edeltäjänsä K. H. Kahelin toimi edelleen lyseon vararehtorina.<sup>149</sup> Nämä yhteydet tuskin hankaloittivat huoneen saantia lyseolta yhdistyksen käyttöön.

Kevään mittaan kaupungissa pyrittiin juomalakon aikaansaamiseen. Keski-Suomen nuorisoseura oli kutsunut mm. NNKY:n ”yhtymään työhön väkijuomalakon aikaansaamiseksi paikkakunnalla” ja tähän ”hyvään yritykseen ja sen toteuttamiseen” päätettiin osallistua.<sup>150</sup> Jäsenkokouksessa huhtikuun puolivälissä jäsenkokouksessa kuitenkin yhdistyksen mielipide oli, että lakkoon ei liityttäisi yhdistyksenä, vaan jokainen voisi osallistua lakkoon niin halutessaan yksityisenä henkilönä.<sup>151</sup> Juomalakkoon osallistuivat Jyväskylän Työväenyhdistys, Keski-Suomen Raittiuden Ystävät sekä NMKY.<sup>152</sup>

Ennen kesätaukoa NNKY päätti vielä järjestää teeltamat ”työtä tekeviä nuoria naisia varten”.<sup>153</sup> Iltama pidettiin 23. huhtikuuta ja sinne oli kutsuttu nuoria opiskelijoita ja tehtaantyttöjä. Ohjelma painottui tällä kertaa pelkästään NNKY:een. Järjestön syntyä ja tarkoitusta selitettiin ja lisäksi pidettiin herätyspuhe ja lausuttiin runo. Ja niin kuin niin monissa muissakin yhdistyksen järjestämissä iltamissa, tarjolla oli teetä vieraille.<sup>154</sup>

Toukokuun kokouksissa käytännön asiana käsiteltiin keskustustoimikunnalta tullutta, väliaikaisen lähetystoimikunnan laatimaa ehdotusta yhdistysten yhteisen lähetystoiminnan järjestämiseksi. Kesän aikana ei kokouksia pidetty ja syksyn ensimmäinen kokous oli elokuun lopussa pidetty yleinen kokous. Varsinaisten jäsenien osalta syksyn toiminta alkoi

---

<sup>147</sup> Jäsenten kokous 29.3.1898.

<sup>148</sup> Jäsenten kokous 2.4.1898.

<sup>149</sup> Tommila 1970, 403 ja 51.

<sup>150</sup> Johtokunnan kokous 9.4.1898.

<sup>151</sup> Jäsenten kokous 16.4.1898.

<sup>152</sup> Kokko 1998, 55.

<sup>153</sup> Johtokunnan kokous 18.4.1898.

<sup>154</sup> Iltama työläisnaisia varten 23.4.1898.



syyskuun alussa jäsenkokouksella, jossa mm. toivottiin, että jäsenkokoukset olisivat sellaiseen aikaan, että myös työssäkäyvät voisivat niihin osallistua. Pöytäkirjan mukaan ”työ-kansa vasta kello 8 jälkeen iltasella on vapaa”.<sup>155</sup> Seuraavana päivänä pidetyssä johtokunnan kokouksessa keskusteltiinkin lisää jäsenkokouksista. Niitä päätettiin pitää edelleen joka toinen lauantai ja nyt niiden sisältöä hieman tarkennettiin. Kokoukset pidettäisiin kello 19-21 ja ilta olisi jaettu ohjelman suhteen kahteen osaan. Toisen tunnin aikana pidettäisiin hartaushetki ja toisen tunnin ohjelma olisi vapaampaa ohjelmaa. Illan ohjelmaosuuksia oli tarkoitus vuorotella keskenään.<sup>156</sup>

Syksyn mittaan kokouksissa oli tavanmukaista hengellistä sisältöä niin jäsenkokouksissa kuin yleisissäkin kokouksissa. Käytännön asioitakin yhdistys käsitteli. Mm. päätettiin yhdistyksen siivoojalle maksaa palkkaa 3 mk kuukaudelta ja 25 penniä ylimääräistä jokaiselta teeiltamalta.<sup>157</sup> Ja vaikka yhdistyksenä ei lähdetty mukaan väkijuomalakkoon, sitä tuettiin kuitenkin muutoin. Juomalakkolaisten neulomaseura oli pyytänyt saada käyttää kokouksiaan varten NNKY:n huonetta ja tähän pyyntöön suostuttiin. NNKY lupasi myös Työväen yhdistykselle, että he saisivat huoneen käyttöönsä oppikurssejaan varten silloin kuin sillä ei ollut muuta käyttöä.<sup>158</sup> Kaupungissa toimivien eri järjestöjen välillä oli siis yhteistyötä hyvässä hengessä.

Yhteiskunnalliseen aktiivisuuteen viittaavaa toimintaa yhdistyksellä oli edelleen, vaikkakin vähäisessä määrin ja sisällöltään tarjonta painottui pitkälti kristilliseen opetukseen. Palvelijainiltamia järjestettiin syksyllä kahdesti, marraskuun 2. ja 5. päivä. Molempina iltana ohjelmassa oli hartauspuheita raamatun kohdilla alustettuina.<sup>159</sup> Yhdistyksen oman toiminnan kannalta vuosi 1898 oli vilkas. Johtokunta kokoontui 18 kertaa ja yhtä monta kertaa pidettiin jäsenkokous. Toimivain jäsenten kokouksia pidettiin kahdeksan eli kesätaukoa lukuun ottamatta keskimäärin kerran kuussa. Yleisen kokouksen yhdistys järjesti vuoden aikana 13 kertaa. Ensimmäisistä toimintavuosista tämä oli jäsenten omien kokousten ja yhdistyksen ulkopuolisille järjestetyn toiminnan osalta vilkkain vuosi.

---

<sup>155</sup> Jäsenten kokous 3.9.1898.

<sup>156</sup> Johtokunnan kokous 6.9.1898.

<sup>157</sup> Johtokunnan kokous 24.9.1898.

<sup>158</sup> Johtokunnan kokous 27.10.1898.

<sup>159</sup> Palvelijainiltamat 1898.

### 6.3 Yhteiskunnallinen ote lisääntyy

Ennen vuoden 1899 vuosikokousta 29. tammikuuta sekä johtokunnan kokouksia että jäsenkokouksia oli pidetty jo kahdesti. Aiemmin tilattujen lehtien eli Kuukauslehden, Hemåtin ja Månadsbladin lisäksi johtokunta päätti tilata Diakonissalehden, Merimiehen ystävän, Suomen lähetyssanomien sekä Terveystieteiden lehtien.<sup>160</sup> Yhdistyksellä oli siis tavoitetta toimia myös valistavana toimijana, siitä kertoo Terveystieteiden lehtien tilaaminen. Muut tilatut lehdet olivat hengellisiä, kuten esim. Merimiehen ystävä oli Suomen Merimieskirkon lehti ja Suomen lähetyssanomien Suomen Lähetysseuran lehti.

Vuosikokouksessa valittiin Maria Kahelin edelleen jatkamaan puheenjohtajana ja eroamaan arvotut valittiin uudelleen johtokuntaan.<sup>161</sup> Seuraavassa johtokunnan kokouksessa luottamustoimien osalta varapuheenjohtajaksi ja rahastonhoitajaksi valittiin toimia aiemminkin hoitaneet. Sihteeriksi valittiin Aina Westerholm ja kirjastonhoitajaksi Maria Gejtel. Kokouksessa myös päätettiin, että yhdistyksen huone pidettäisiin vastaisuudessa auki kello 16-18, jolloin jäsenet voisivat käydä lukemassa sanomalehtiä ja seurustella. Tuolloin jäsenillä voisi olla myös tilaisuus ”tietojen kartuttamiseen esitelmien kautta”.<sup>162</sup> Jäsenille haluttiin siis tarjota mahdollisuus hyödyntää yhdistyksen nimissä tilattuja lehtiä laajemminkin. Esitelmien kautta tietojen kartuttamiseen ei myöhemmissä kokouspöytäkirjoissa palata, joten epäselväksi jää tarkoitettiinko tällä kristillisen ja hengellisen tiedon kartuttamista vai maallisempia aiheita. Muiden pöytäkirjoissa mainittujen esitelmien sisältöjen perusteella aiheet ovat voineet hyvinkin painottua nimenomaan hengelliseen antiin.

Kevään kokouksissa ei noussut esiin mitään suurempia yllätyksellisiä keskustelunaiheita. Kokousten sisältö noudatti pitkälti tuttua linjaa hengellisen ohjelman hallitessa tapaamisia. Yhteiskunnallisia aiheita kuitenkin joissakin kokouksissa nousi esiin. Helmikuussa pidettiin yleisessä kokouksessa esitelmä raittiudesta.<sup>163</sup> Valitettavasti NNKY:n pöytäkirjoissa ei ole mainintoja kokouksiin osallistuneiden määristä, joten näin ollen ei ole tietoa kuinka suuren kuulijakunnan esim. tämä aikakauden tärkeä aihe tavoitti. Myös

---

<sup>160</sup> Johtokunnan kokous 18.1.1899.

<sup>161</sup> Vuosikokous 29.1.1899.

<sup>162</sup> Johtokunnan kokous 30.1.1899.

<sup>163</sup> Yleinen kokous 26.2.1899.

myöhemmin keväällä yhdistys nosti keskusteluun mielestään tärkeitä yhteiskunnallisia kysymyksiä, jotka myös poikivat konkreettista toimintaa.

Huhtikuussa toimivain jäsenten kokouksessa keskusteltiin aiheesta olisiko NNKY:llä mitään mahdollisuutta ryhtyä toimiin ”kansannaisten sivistyskannan kohottamiseksi” ja mitä tämä toiminta voisi olla.<sup>164</sup> Myöhemmin saman kuukauden aikana jäsenkokouksessa alustettiin kysymys ”kuinka saataisiin äidit, erittäinkin työkansan keskeltä, käsittämään lasten kasvatuksen tärkeyttä”. Vastaukseksi tähän kysymykseen päätettiin samassa kokouksessa, että ryhdytään järjestämään ns. äitienkokouksia, jotka olisivat luonteeltaan ompeluseuroja. Näissä ompeluseuroissa vähävaraiset äidit voisivat paikata ja ommella vaatteita lapsilleen. Samalla oli pyrkimys lukemisen ja keskustelun kautta ”henkisesti kehittää” äitejä.<sup>165</sup> Samanlaisia äitienkokouksia samalla ajatuksella järjestettiin myös Helsingissä.<sup>166</sup> Toiminta oli siis NNKY:ssä laajemminkin tuttua ja ajatuksena oli näin sekä tarjota äideille mahdollisuus kohentaa perheensä oloja että pyrkiä samalla opettamaan äitejä.

Toukokuussa oli kuitenkin selvää, että kuluvalle keväälle ei ompeluseuroja saataisi aikaan järjestetyksi. Sovittiin siis, että valmisteltaisiin asiaa vielä kesän aikana ja pyrittäisiin aloittamaan toiminta syksyllä. Ompeluseuran pohjarahastoksi oli saatu jäännös rahastosta, joka oli vuonna 1893 koottu paikkakunnan köyhiä varten.<sup>167</sup> Ompeluseuratoimintaan suhtauduttiin näin ollen vakavasti eikä sen perustamisaikeesta aiottu luopua, vaikka toiminnan käynnistäminen olikin ehkä oletettua hitaampaa.

Yhdistyksen omaan toimintaan päätettiin kutsua taas viisi uutta toimivaa jäsentä.<sup>168</sup> Hengellisesti aktiivisia jäseniä siis edelleen kaivattiin ja ehdotettiin toimintaan mukaan, vaikka toimivain jäsenten kokousten määrä kuluvana vuonna oli vain puolet siitä mitä edellisenä vuonna ja kahtena seuraavan vuonna näiden kokousten määrä oli vieläkin vähäisempi. Suomen NNKY-yhdistysten yhteinen vuosijuhla puolestaan pidettäisiin jälleen Helsingissä pääsiäisen aikaan ja tuohon kokoukseen Jyväskylässäkin mietittiin kysymyksiä. Kysymykset koskivat NNKY:n omaa toimintaa, kuten rukouselämän tärkeyttä

---

<sup>164</sup> Toimivain jäsenten kokous 5.4.1899.

<sup>165</sup> Jäsenkokous 22.4.1899.

<sup>166</sup> Antikainen 2006, 82.

<sup>167</sup> Johtokunnan kokous 16.5.1899.

<sup>168</sup> Johtokunnan kokous 1.3.1899.

sekä ”kuinka järjestää työ niin, että kaikki yhd. jäsenet saataisiin vireämmin ottamaan osaa yhdistyksen työhön”.<sup>169</sup> Yhteiskunnalliset kysymykset eivät siis vielä valtakunnan tasolla askarruttaneet yhdistyksen jäseniä, mutta mielenkiintoista on havaita, että jokaista nykyajankin yhdistystä mietityttävä kysymys jäsenistön aktivoimisesta toimintaan oli herännyt Jyväskylän NNKY-yhdistyksessä heti sen ensimmäisinä toimintavuosina.

Helsingin vuosijuhlaan lähetettiin Jyväskylän yhdistyksen edustajana Aina Westerholm ja matkarahaakin hänelle myönnettiin yhdistyksen varoista 25 markkaa.<sup>170</sup> Luonnollisesti hän kertoi vuosijuhlan jälkeen terveisensä sieltä.<sup>171</sup> Kuriositeettina voisi kevään peruuntuneiden kokousten osalta mainita, että yleensä kokousten peruuntumisen syytä ei erikseen pöytäkirjaan merkitty, mutta maaliskuun jäsenkokous jouduttiin jättämään pitämättä, koska ”ankara pyryilma esti jäsenten kokoontumista”.<sup>172</sup> Näin myös luonnonvoimat omalta osaltaan vaikuttivat Jyväskylän NNKY:n toimintaan.

Kevätkausi päätettiin toukokuun lopussa jäsenkokouksella, jossa ”wietettiin iltama vapaalla ohjelmalla puheenjohtajan Maria Kahelinin eron johdosta”. Yleensä niin asialliset pöytäkirjat kirjannut sihteeri oli tämän pöytäkirjan loppuun lisännyt suluissa ”Herttainen, unohtumaton ilta.”<sup>173</sup> Heinäkuussa yhdistyksen jäsenet kokoontuivat ”luonnonhelmaan Kivelän pihamaalla”<sup>174</sup> ja syksyn ensimmäinen kokous pidettiin 9. syyskuuta.<sup>175</sup> Kummassakin näistä oli pöytäkirjan mukaan vapaata ohjelmaa, joka sisälsi niin yleistä keskustelua kuin Jumalan sanaa, rukoilua sekä teenjuontia. Huomionarvoista on, että yhdistys järjesti jäsentapaamisen myös kesäkuukausien aikana. Jäsenten keskuudessa voi olettaa olleen suurta intoa osallistua yhdistyksen toimintaan tämän perusteella.

Tänä syksynä johtokunnan kokouksissa omaksuttiin uusi tapa suunnitella seuraavan kuukauden osalta toiminta järjestelmällisesti valmiiksi. Syksyn ensimmäisessä johtokunnan kokouksessa laadittiin siis työohjelma koko lokakuulle. Marraskuun 1. päivänä pidettävään yleiseen kokoukseen esitelmän aiheeksi valittiin raittiusasia ja äitien ompeluseuroja päätettiin pitää lokakuussa neljä kertaa. Jokaisen kerran pituudeksi sovittiin

---

<sup>169</sup> Jäsenkokous 4.3.1899.

<sup>170</sup> Johtokunnan kokous 21.3.1899.

<sup>171</sup> Jäsenkokous 8.4.1899.

<sup>172</sup> Jäsenkokouksesta 21.3.1899.

<sup>173</sup> Jäsenkokous 28.5.1899.

<sup>174</sup> Jäsenkokous 23.7.1899.

<sup>175</sup> Jäsenkokous 9.9.1899.

kolme tuntia. Lisäksi yhdistyksen toimiville jäsenille päätettiin antaa keräyslistoja varainhankintaan ompeluseuraa varten.<sup>176</sup> Ompeluseuratoiminta alkoi siis vilkkaasti, kun se viimein saatiin alkuun. Ja raittiusaate oli yhdistyksen mielestä niin tärkeä yhteiskunnallinen kysymys, että esitelmää siitä haluttiin kaupunkilaisille edelleen tarjota. Vuosisadan loppu ja vaihde olivatkin raittiusaateen vahvaa nousukautta myös valtakunnallisesti.

Syyskuun yleisessä kokouksessa muistettiin myös miehiä. Kokouksessa kerättiin kolehti suomalaisille työmiehille Jockmockeen<sup>177</sup> Lappiin, jossa pöytäkirjan mukaan Ruotsin NNKY:llä oli toimintaa. Kolehdin tuotolla oli tarkoitus ostaa kirjoja miehille.<sup>178</sup> NNKY oli siis valmis auttamaan naisten lisäksi miehiä. Osaltaan tähän on voinut vaikuttaa vahva yhteys Jyväskylän NMKY:een, olihan yhdistysten välillä selvä yhteys molemmissa yhdistyksissä toimivien aktiivien kautta. NMKY:n johtokunnassa vaikuttaneen kirkkoherra Cleven vaimo Ella Cleve oli aktiivisesti mukana NNKY:n toiminnassa, samoin kuin rouva Cleven sisar Anna Länkelä, joka syyskuisessa johtokunnan kokouksessa ilmoitti halustaan perustaa yhdistykselle lauluseuran<sup>179</sup> ja joka oli jo aiemminkin lauluharrastuksensa puitteissa toiminut kuoron johtajana ja johtanut kuoroaan mm. NMKY:n tapahtumissa. Lisäksi NNKY:ssä luottamustoimiin valittujen rouvien ja neitien miespuolisia perheenjäseniä pyydettiin esimerkiksi yhdistyksen neuvonantajiksi ja esitelmien pitäjiksi. Tämä on tietenkin luonnollista pienen kaupungin ollessa kyseessä ja molempien yhdistysten arvopohjan ollessa sama. Miksi sitten NMKY:n toiminnan alkuvuosilta ei löydy vastaavanlaista toimintaa, ei saa vastausta näiden lähteiden perusteella.

Yhdistyksen vahvasta kristillisestä arvopohjasta kertoo hengellisen ohjelman määrän lisäksi tiukka ohjeistus, kun päätettiin antaa Anna Länkelälle lupa perustaa kuoro yhdistykselle. Johtokunta otti lokakuussa tiukan kannan kuoroon liittyvien sitoutumisesta kuoron toimintaan: ”Laulukööri perustetaan jäsenten kesken. Jokainen yhd. jäsen on oikeutettu osaa ottamaan siihen, ensin Herran edessä asiaa punnittuaan, jonka hän tahtoo yksinomaan laulaa Herran kunniaksi eikä ole häilyvä, niin että sillä väli on valmis laulamaan maailman huveissa. Johtajan on yhä uudelleen tätä teroitettava kööriin jäsenille.

---

<sup>176</sup> Johtokunnan kokous 28.9.1899.

<sup>177</sup> Jokkmokk, Jokimukka, kunta Norrbottenin läänissä Pohjois-Ruotsissa.

<sup>178</sup> Yleinen kokous 17.9.1899.

<sup>179</sup> Johtokunnan kokous 28.9.1899.

Jäseniksi haluavat ilmoittautuvat johtajalle, A. Länkelälle.”<sup>180</sup> Ei siis ollut hyväksyttävää, että NNKY:n jäsenistä kootun kuoron jäsenet esiintyisivät maallisemman musiikin parissa. Tuohon aikaan nykyajan käsitystä vastaavaa viihdemusiikkia ei luonnollisestikaan vielä ollut, joten suhteutettuna ohjeistus ajankohdan musiikkitarjontaan, varoitus saa entistäkin vahvemman latauksen.

Tässä samassa johtokunnan kokouksessa tehtiin myös ohjelma marraskuun tapahtumia varten. Äitien ompeluseura päätettiin pitää viitenä iltana. Lisäksi kahtena iltana järjestettäisiin ilmat palvelijoille.<sup>181</sup> Ruotsin Lappiin suomalaisia työmiehiä varten kerättyjä 'kirjasia' oli saatu kerätyllä kolehdilla hankittua 66 kappaletta ja niiden lähettäminen oli marraskuussa viimein mahdollista.<sup>182</sup> Jyväskylän NNKY:n yhteiskunnallisen osallistumisen omana aikanaan voi katsoa olleen tosiaan kiitettävän vilkasta, kun muistaa, että yhdistys halusi samaan aikaan pitää huolen myös omien jäsentensä hengellisestä elämästä erilaisten tilaisuuksien muodossa.

Joulukuun alussa yhdistyksen kuoro kokoontui lauluharjoitukseen<sup>183</sup> ja myöhemmin samassa kuussa kuorolla oli jo ensimmäinen esiintyminen yhdistyksen tilaisuudessa.<sup>184</sup> Äitien ompeluseura järjestettiin joulukuussa vain yhden kerran, heti kuun alussa 6. päivä.<sup>185</sup> Yhdistyksen jäsenkokouksessa joulukuun lopussa osa illasta käytettiin lauluharjoitukseen.<sup>186</sup> Kuorotoiminta otettiin siis yhdistyksessä hyvin vastaan. Myös jatkossa harjoituksia tuli olemaan säännöllisesti.

Yhdistyksen toiminta sen kolmantena toimintavuonna 1899 oli lähes yhtä vilkasta kuin edellisenä vuonna. Eri kokouksia oli ainoastaan muutama vähemmän kuin aiemmin. Toimintaan kuitenkin saatiin tänä vuonna uusia toimintamuotoja, kun aloitettiin ompeluseurat vähävaraisille äideille ja aloitettiin yhdistyksen oma kuorotoiminta. Myös yksittäisiä hankkeita oli, kuten kirjojen hankkiminen suomalaisille työmiehille Ruotsin Lappiin. Yhdistyksen toimintaan tuli siis mukaan sekä yhteiskunnallisia ulottuvuuksia kuin myös yhdistyksen omien jäsenten uutta aktiivisuutta kuorotoiminnan muodossa. Näin

---

<sup>180</sup> Johtokunnan kokous 26.10.1899.

<sup>181</sup> Johtokunnan kokous 26.10.1899.

<sup>182</sup> Jäsenkokous 12.11.1899.

<sup>183</sup> Johtokunnan kokous 21.11.1899.

<sup>184</sup> Yleinen kokous toisena joulupäivänä 1899.

<sup>185</sup> Johtokunnan kokous 21.11.1899.

<sup>186</sup> Jäsenkokous 30.12.1899.

Jyväskylän sivistyneistön naisten keskuudessa oli virinnyt vuosisadan lopun muuallakin maassa yleinen naisten aktivoituminen yhteiskunnallisten kysymysten suhteen.

Vuoden 1900 ensimmäisessä johtokunnan kokouksessa tammikuun ohjelmassa olikin jo oma ilta varattu nimenomaan kuoron lauluharjoituksille, harjoituksia ei tässä vaiheessa ollut tarkoitus pitää enää esimerkiksi jäsenkokouksen yhteydessä osana illan muuta ohjelmaa.<sup>187</sup> Yhdistyksen vuosikokous pidettiin muista vuosista poiketen kuun alkupuolella. Edellisenä vuonna Maria Kahelin oli ilmoittanut eroavansa yhdistyksen puheenjohtajan toimesta ja vuosikokouksessa uudeksi puheenjohtajaksi valittiin edellisenä vuonna sihteerinä toiminut Aina Westerholm.<sup>188</sup> Johtokunnan kokouksen pöytäkirjasta käy ilmi, että Kahelinit olivat muuttaneet pois Jyväskylästä ja näin ollen myös rehtori Kahelinin tilalle sekä tilintarkastajaksi että yhdistyksen neuvonantajaksi valittiin uudet henkilöt. Varapuheenjohtajaksi valittiin Aurora Niemi ja uudeksi sihteeriksi Anna Ekholm.<sup>189</sup>

Yhdistyksen järjestämiä äitien ompeluseuroja oli kevään aikana runsaasti. Heti helmikuulle ompeluseuroja päätettiin pitää kolmena iltana.<sup>190</sup> Maaliskuussa ompeluseura kokoontui neljä kertaa<sup>191</sup> ja kun tähän asti kokouksissa oli sovittu päivämäärät, jolloin ompeluseura kokoontuu, huhtikuulle sovittiinkin suoraan ompeluseuran kokoontuvan joka torstai-ilta kello 4-7. Samalla keskusteltiin ompeluseurasta yleisemminkin ja pöytäkirjassa on maininta, että ”pätettiin jättää muut toimet tuonemmaksi paitsi pyytää neiti Outista käymään kodeissa kehottamassa äitejä tulemaan ompelukokouksiin”.<sup>192</sup> Mitä muita toimia ompeluseuran suhteen mietittiin, ei pöytäkirjoista selviä, mutta luultavasti osallistujia olisi mahtunut iltoihin enemmänkin kuin mitä siellä oli tähän mennessä käynyt, koska ajateltiin erikseen olevan tarpeen käydä pyytämässä äitejä osallistumaan. Joka tapauksessa toukokuussa päätettiin järjestää ompeluseura kolmena iltana.<sup>193</sup> Myös varoja ompeluseuraa varten yhä pyrittiin kokoamaan ja esimerkiksi yleisessä kokouksessa maaliskuussa kolehti kerättiin nimenomaan äitien ompeluseuralle.<sup>194</sup>

---

<sup>187</sup> Johtokunnan kokous 4.1.1900.

<sup>188</sup> Vuosikokous 12.1.1900.

<sup>189</sup> Johtokunnan kokous 26.1.1900.

<sup>190</sup> Johtokunnan kokous 26.1.1900.

<sup>191</sup> Johtokunnan kokous 2.3.1900.

<sup>192</sup> Johtokunnan kokous 21.3.1900.

<sup>193</sup> Johtokunnan kokous 25.4.1900.

<sup>194</sup> Yleinen kokous 4.3.1900.

Yhdistyksen kuoroharrastus löysi säännöllisen toimintamuotonsa kevään kuluessa. Aluksi lauluharjoituksia pidettiin yhtenä tai kahtena iltana viikossa, mutta kevään mittaan jäsenistö kaipasi muutoksia kokouskäytäntöihin, joten tässä yhteydessä myös lauluharjoitukset järjestettiin uudella tavalla. Maaliskuussa kävi ilmi, että lauantai-illat eivät sovi kaikille jäsenille jäsenkokousilloiksi. Kokoukset oli tähän asti pidetty kyseisenä iltana kello 19-21 ja nyt sovittiin, että jäsenkokoukset pidetään tästä lähtien tiistai-iltaisina kello 16-19 ja joka toinen tiistai jälkimmäinen osa iltaa on varattu lauluharjoituksille.<sup>195</sup>

Äitien ompeluseuran lisäksi yhteiskunnallista pyrkimystä löytyi edelleen muutoinkin. Yhdistyksen mielestä tärkeitä ryhmiä pyrittiin tavoittamaan aktiivisesti ja kaupungin työväkeä näin ollen aivan erityisesti kutsuttiin kokouksiin. Maaliskuun yleisissä kokouksissa olivat kutsuvieraina niin kaupungin tehtaissa ja kirjapainoissa työskentelevät naiset<sup>196</sup> kuin myös Äänekosken kansanopiston naisoppilaat.<sup>197</sup> Ohjelma koostui perinteiseen tapaan hengellisestä annista sekä yhdistyksen kuoron esiintymisestä. Tarjoilulla oli oma merkityksensä osana iltojen ohjelmaa ja teetarjoilu mainitaankin aina erikseen pöytäkirjoissa.

Kuluvan vuoden NNKY-yhdistysten valtakunnallinen yleinen kokous oli päätetty pitää Tammissaarella kesäkuun alussa. Jyväskylästään edustaja kokoukseen taas päätettiin lähettää.<sup>198</sup> Tässä yhteydessä Jyväskylän yhdistys oli jo valmis ottamaan kokouksessa esille yhteiskunnallisiakin kysymyksiä aiempien pelkästään hengelliseen elämään liittyvien kysymysten rinnalle. Vaikka Jyväskylän yhdistyksen kokouksissa oli esitelmiä raittiudesta pidetty useammankin kerran, haluttiin nyt tietää mikä yleisesti tulisi olla NNKY:n suhde raittiuskysymykseen.<sup>199</sup> Syksyn kokouksissa kuultiin sitten terveiset kesän kokouksesta.<sup>200</sup> Valitettavasti näitä terveisiä ei ole tarkemmin pöytäkirjoihin kirjattu.

Syyskauden toiminta alkoi syyskuussa ja syksyn ohjelma täyttyi niin johtokunnan kokouksista, jäsenkokouksista kuin yleisistä kokouksista. Ohjelma koostui tavalliseen tapaan uskonnollisesta ohjelmasta. Jäsenkokouksissa pidettiin puheita raamatunkohtien pohjalta, luettiin erilaisia kertomuksia, kuten ”Totisesta ja sairaanloisesta kristillisyydestä”

---

<sup>195</sup> Jäsenkokous 10.3.1900.

<sup>196</sup> Yleinen kokous 18.3.1900.

<sup>197</sup> Yleinen kokous 4.3.1900.

<sup>198</sup> Jäsenkokous 10.2.1900.

<sup>199</sup> Jäsenkokous 24.2.1900.

<sup>200</sup> Jäsenkokous 15.9.1900; Jäsenilta 13.10.1900.



<sup>201</sup>, ja pidettiin esitelmiä, kuten ”Nuoruutesi kaste”.<sup>202</sup> Yleisissä kokouksissa esitelmän aiheena oli esimerkiksi ”Raamatun tutkimisesta, rukouksesta ja aamuvartiosta”.<sup>203</sup> Jäsenkokouksista, jotka syksyn ajan kulkevat pöytäkirjassa jäseniltojen nimellä, päätettiin ilmoittaa sanomalehdissä.<sup>204</sup>

Äitien ompeluseuraa ei mainita pidetyn kertaakaan syksyn aikana. Asiasta mainitaan keskustellun johtokunnan kesken,<sup>205</sup> mutta muita mainintoja asiasta ei syksyn aikana pöytäkirjoissa näy. Muuta toimintaa pyrittiin kyllä yhdistyksen ulkopuolisille yleisten kokousten lisäksi järjestämään. Marraskuun alussa pidettiin kolmena iltana iltamat naispalvelijoille. Iltojen ohjelmasta löytyy yhtenä iltana puhe siveellisyydestä, mutta muuten ohjelma oli täysin uskonnollista.<sup>206</sup> Myös tehtaassa työskenteleviä pyrittiin edelleen tavoittamaan ja marraskuussa pidettiin lisäksi kutsuilta Lohikosken tehtaan naistyöntekijöille. Myös tässä illassa ohjelma koostui hengellisistä puheista.<sup>207</sup> Hengellisellä musiikilla oli suuri rooli yhdistyksen toiminnassa. Myös näissä tilaisuuksissa yhdistyksen oma kuoro esiintyi.

Toimivien jäsenten kokousten määrä väheni taas edelliseen vuoteen verrattuna, vuonna 1900 niitä pidettiin ainoastaan kahdesti. Toimivia jäseniä kuitenkin edelleen kutsuttiin yhdistyksen sisällä. Ja kun yhdistyksen toimintaa laajennettiin taas ja päätettiin perustaa ompeluseura yhdistyksen jäsenten kesken, samassa yhteydessä päätettiin, että kaksi toimivista jäsenistä saa aina huolehtia illan ohjelmasta ja toiminnasta.<sup>208</sup> Myös aktiivisuus valtakunnallisen yhdistyksen suuntaan jatkui. NNKY:n keskuskomitean kokoukseen tammikuussa päätettiin lähettää kysymyksiä sekä oman yhdistyksen edustaja.<sup>209</sup> Marraskuussa oli myös valittu Aina Westerholm kirjeenvaihtajaksi sekä NNKY:n suomalaiseen että ruotsalaiseen lehteen.<sup>210</sup>

---

<sup>201</sup> Jäsenilta 13.10.1900.

<sup>202</sup> Jäsenilta 2.12.1900.

<sup>203</sup> Yleinen kokous 25.12.1900.

<sup>204</sup> Johtokunnan kokous 1.10.1900.

<sup>205</sup> Johtokunnan kokous 1.10.1900.

<sup>206</sup> Iltamat naispalvelijoille, marraskuu 1900.

<sup>207</sup> Kutsuilta Lohikosken tehtaan naistyöntekijöille 13.11.1900.

<sup>208</sup> Johtokunnan kokous 8.11.1900.

<sup>209</sup> Johtokunnan kokous joulukuun 1900.

<sup>210</sup> Toimivain jäsenten kokous 8.11.1900.

Neljäs toimintavuosi Jyväskylän NNKY:ssä oli viidestä ensimmäisestä toimintavuodesta monilta osin vaisuin. Johtokunta kokoontui kymmenen kertaa, jäsenkokouksia pidettiin 13 kertaa ja kuten aiemmin mainittiin, toimivain jäsenten kokous kokoontui vuoden aikana ainoastaan kahdesti. Yleisiä kokouksia ei ollut yhtä suurta muutosta aiempiin vuosiin, niitä järjestettiin kahdeksan kertaa. Ainoastaan viidentenä toimintavuonna 1901 yleisiä kokouksia oli selvästi muita vuosia vähemmän.

#### **6.4 Vahvasti mukana valtakunnallisessa toiminnassa**

Viides toimintavuosi alkoi johtokunnan kokouksella tammikuun 14. päivä. Heti vuoden alusta alkaen alettiin suunnitella kesäkuussa pidettävää 'yleistä konferensia' eli valtakunnallista NNKY-yhdistysten kokousta, joka tänä vuonna pidettäisiin Jyväskylässä.<sup>211</sup> Vuosikokouksessa tammikuun lopussa Jyväskylän yhdistyksen puheenjohtajana valittiin jatkamaan Aina Westerholm<sup>212</sup> ja vuosikokousta seuranneessa johtokunnan kokouksessa edellisvuoden tapaan varapuheenjohtajaksi valittiin Aurora Niemi ja sihteeriksi Anna Ekholm.<sup>213</sup>

Kevään mittaan kesäistä valtakunnallista kokousta suunniteltiin säännöllisesti kaikissa johtokunnan kokouksissa. Puhujia kokoukseen mietittiin ja jo tammikuussa alettiin miettiä tarvittavia toimikuntia kokouksen suunnittelua varten. Aiempien kokousten tapaan muilta Suomen NNKY-yhdistyksiltä toivottiin kysymyksiä kokouksen käsiteltäväksi, joten jyväskyläläiset asettivat kysymysten lähettämisen takarajaksi maaliskuun 15. päivän. Kutsukirjeet kokoukseen lähetettiin 1. helmikuuta.<sup>214</sup>

Valtakunnallisen kokouksen järjestämisen ohella yhdistyksen omaa toimintaa oli lähes entiseen malliin. Äitien ompeluseuroista ei ole tämän vuoden ajalta mainintoja lainkaan, mutta kukkaslähetyksen toimintaa haluttiin vireämmäksi. Lisäksi toivottiin nuorisokokouksia järjestettäväksi sunnuntaisin ja palvelijatariltamien aloittamisajan aikaistamista kello seitsemästä.<sup>215</sup> Nuorisokokouksien tärkeys johtokunnassa myönnettiinkin ja niitä päätettiin alkaa järjestää heti, kun on saatu oma huone.

---

<sup>211</sup> Johtokunnan kokous 14.1.1901.

<sup>212</sup> Vuosikokous 27.1.1901.

<sup>213</sup> Johtokunnan kokous 31.1.1901.

<sup>214</sup> Johtokunnan kokous 31.1.1901.

<sup>215</sup> Toimivain jäsenten kokous 23.2.1901

Kukkaslähetystä varten päätettiin tilata raamatunlauseilla varustettuja kortteja sairaita varten.<sup>216</sup> Kukkaslähetysten toiminta-ajatushan oli viedä sairaille ja vanhuksille kukkatervehdyksiä.<sup>217</sup> Toiminta ei ehkä ollut yhteiskunnallisiin epäkohtiin sinänsä suoranaisesti puuttuvaa tai apua tuovaa, mutta oman aikansa ystäväpalvelutoimintana tärkeää.

Helmikuun kokouksissa esiin noussut maininta yhdistyksen oman huoneen puutteesta ei ole tullut missään aiemmin esille, joten nähtävästi jossain vaiheessa on jouduttu luopumaan aiemmin lyseolta käyttöön saadusta huoneesta. Helmikuussa päätettiinkin alkaa tehdä tiedusteluja oman huoneen hankkimisesta yhdistykselle.<sup>218</sup> Asiasta keskusteltiin myös jäsenkokouksessa maaliskuussa.<sup>219</sup> Huoneen löytymisestä ei erikseen ole mainintaa pöytäkirjoissa, vasta joulukuussa todetaan, että seuraavaksi vuodeksi päätetään edelleen vuokrata rouva Iida Likanderilta huone yhdistykselle.<sup>220</sup> Rouva Likanderhan oli pyydetty toimivaksi jäseneksi helmikuussa.<sup>221</sup> Huoneen vuokraamisesta voikin olettaa sovitun jo kevään aikana, koska maaliskuussa pidettiin nuorisokokous, jonka järjestämisen ehdoksi oli oman huoneen löytyminen asetettu.<sup>222</sup> Kesällä mainitaan vietetyn yksi kokous yhdistyksen omassa huoneessa ja syksyllä sovittiin huoneen olevan auki keskiviikkoisin kello 17-20.<sup>223</sup>

Johtokunnan kokouksia ja jäsenkokouksia oli viidentenä toimintavuotena edellistä vuotta enemmän. Johtokunta kokoontui 15 kertaa ja jäsenkokouksia oli 17. Toimivain jäsenten kokouksia oli kuitenkin edellisen vuoden tapaan vähän, kokoontumisia oli ainoastaan kolmesti koko vuonna. Toimivia jäseniä kuitenkin yhä edelleen kutsuttiin.<sup>224</sup> Myös yleisiä kokouksia oli aiempaa vähemmän, niitä järjestettiin vain neljästi. Tähän on voinut osaltaan vaikuttaa NNKY-yhdistysten valtakunnallisen kokouksen järjestäminen Jyväskylässä, jonka järjestelyt työllistivät Jyväskylän yhdistystä kevään aikana runsaasti.

---

<sup>216</sup> Johtokunnan kokous 25.2.1901.

<sup>217</sup> Antikainen 2006, 64.

<sup>218</sup> Johtokunnan kokous 25.2.1901.

<sup>219</sup> Jäsenkokous 9.3.1901.

<sup>220</sup> Johtokunnan kokous 9.12.1901.

<sup>221</sup> Johtokunnan kokous 25.2.1901.

<sup>222</sup> Yleinen nuorisokokous 25.3.1901.

<sup>223</sup> Jäsenkokous 7.9.1901.

<sup>224</sup> Johtokunnan kokous 25.2.1901.

Maaliskuussa yhdistys järjesti vuosikokousta varten tulleita kysymyksiä. Kysymyksiä olivat lähettäneet Kuopion, Viipurin, Hämeenlinnan, Helsingin ja Porvoon yhdistykset. Kysymykset olivat pääasiassa hengellistä laatua, mutta myös käytännöllisiä aiheita sivuttiin. Helsingistä tulleissa kysymyksissä oltiin esimerkiksi kiinnostuneita tietämään ”Missä asemassa on Suomen NNKY maailmanyhdistykseen?” ja ” Mikä on suhde keskusyhdistyksen ja haaraosastojen välillä, ja mitkä niiden velvollisuudet toisiinsa nähden?”. Jyväskylän yhdistys nosti jälleen esille kysymyksen NNKY:n suhteesta ehdottomaan raittiuteen. Oltiin myös kiinnostuneita yhdistyksessä toimimisen sitovuudesta: miten olisi käsitettävä toimivaksi jäseneksi ryhtyminen, onko se ”kerran kaikkiaan sitovaa”. Porvoon yhdistyksestä tullut kysymyksessä tartuttiin yhteiskunnallisestikin tärkeään kysymykseen, kun haluttiin yhdistyksen keskuudessa pohdittavan, miksi niin harva nuori nainen haluaa hakeutua diakonissan tehtäviin.<sup>225</sup> Kysymys oli tärkeä, koska diakonia oli ajalle tärkeä sosiaalisen auttamistyön muoto. Myös NNKY:n piirissä oltiin huolestuneita riittääkö kentälle työntekijöitä.

Maaliskuun lopussa laadittiin ohjelma kesän yleiselle vuosikokoukselle. Kokouksen ajankohta oli 12.-15.6. eli keskiviikko-illasta lauantai-iltapäivään. Päiväohjelmat koostuivat rukouskokouksesta, keskusteluista, raamatunselityksestä tai esitelmästä ja iltaohjelmasta. Perjantai-illalle oli ohjelmaan merkitty ’huvimatka’.<sup>226</sup> Myös esitelmien pitäjiä mietittiin useissa kokouksissa, puhujat peruivat tuloaan ja heitä jouduttiin vaihtamaan toisiin. Esimerkiksi piispa Råbergin<sup>227</sup> pyytämässä oli tullut jotain ongelmaa, joten hänen osaltaan asiasta jouduttiin luopumaan.<sup>228</sup>

Huhtikuussa havaittiin edellisen kesän vuosikokouksen pohjalta, että kokousta varten tulee olla erityinen juhlatoimikunta. Tällainen toimikunta siis perustettiin. Myös muita toimikuntia kokousta varten oli ja nämä toimikunnan kokoontuivat vielä erikseen pariin otteeseen loppukevään aikana.<sup>229</sup> Loppukevään aikana yleistä vuosikokousta koskevat asiat siis käsiteltiin toimikuntien omilla kokouksissa ja yhdistyksen omat kokoukset oli rauhoitettu omaa yhdistystä koskevaa toimintaa varten, jota myös yleisen vuosikokouksen suunnittelun ja järjestelyjen ohella keväälle järjestettiin.

---

<sup>225</sup> Johtokunnan kokous 18.3.1901.

<sup>226</sup> Johtokunnan kokous 30.3.1901.

<sup>227</sup> Herman Råbergh; Antikainen 2006, 58.

<sup>228</sup> Johtokunnan kokous 9.4.1901.

<sup>229</sup> Toimivain jäsenten kokous 10.4.1901.

Yleinen vuosikokous oli luonnollisesti suuri ponnistus Jyväskylän yhdistykselle ja asiaan paneuduttiinkin tunnollisesti. Ohjelma oli mietitty huolellisesti ja sitä muokattiin kevään mittaan tarpeen mukaan. Myös käytännön järjestelyt mietittiin huolella. Esimerkiksi oltiin tyytyväisiä, että keittoastiat, pöytäliinat ja ruokaliinat ym. eli ruokailua varten tarvittava varustus löytyivät seminaarilta. Lisäksi suunniteltiin kokouksen merkiksi valkea rusetti, jossa oli teksti vuosikokouksen ajasta ja paikasta sekä raamatunlause sinisellä.<sup>230</sup> Kokouksen kanslia puolestaan sijoitettiin ”miesseminaarin opettaja-suojaan” ja sen aukioloajoista sovittiin kokouspäiville. Lisäksi keskustelua käytiin niin sanomalehti-ilmoituksista, sisäänpääsy- ja ruokalipuista sekä huvimatkasta.<sup>231</sup> Itse vuosikokouksesta pöytäkirjoissa ei ole muuta mainintaa kuin että yleinen vuosikokous vietettiin kesäkuun 12.-15. päivä Jyväskylässä.

Jyväskylän yhdistyksen kevään muuta toimintaa oli yleisen vuosikokouksen järjestämisen lisäksi erityisen palvelijatarosaston perustaminen yhdistyksen yhteyteen. Tämän ’osaston’ tapaamiset olisivat sunnuntai-iltaisina ja sitä johtaisi joko joku johtokunnan jäsenistä tai joku toimivista jäsenistä. Ohjelmaan kuuluisivat alku- ja loppurukouksien lisäksi keskustelua, esitelmiä, lukemista ym. hyödyllistä. Ensimmäinen tapaaminen olisi maaliskuun lopussa ja palvelijattarille itselleen annettiin mahdollisuus päättää olisiko tämänkaltainen toiminta jatkossa tarpeen.<sup>232</sup> Ilmeisesti kokouksille oli tilausta, koska jo seuraavassa johtokunnan kokouksessa päätettiin palvelijatarosaston kokoontumisesta joka sunnuntai kello 16-19.<sup>233</sup> Syksyllä yhdistyksen jäsenistä valittiin vielä kaksi neitiä palvelijatarosaston toimikunnaksi.<sup>234</sup>

Toukokuulle oli lisäksi sovittu järjestettäväksi myyjäiset, jonka tuotto jakautuisi ”pakanalähetyksen ja paikallisten toimien hyväksi”.<sup>235</sup> Myös myyjäisiin liittyviä käytännön asioita käsiteltiin kevään mittaan useammassa kokouksessa. Jäsenistöön liittyvänä yksityiskohtana voisi kevään osalta mainita, että johtokunnan päätöksellä eräs jäsen erotettiin yhdistyksestä. Jäsenasiat kokouksissa yleensä keskittyivät toimivien jäsenten kutsumiseen tai jäsenmaksuista vapauttamisiin, mutta tässä tapauksessa ”Maria

---

<sup>230</sup> Vuosikokouksen toimikuntien kokous 2.5.1901.

<sup>231</sup> Juhlatoimikuntien kokous kesäkuu 1901.

<sup>232</sup> Johtokunnan kokous 18.3.1901.

<sup>233</sup> Johtokunnan kokous 30.3.1901.

<sup>234</sup> Johtokunnan kokous 4.9.1901.

<sup>235</sup> Johtokunnan kokous 18.3.1901.

Hilpi päätettiin eroittaa yhdistyksestä epäsiiveellisen käytöksen takia.”<sup>236</sup> Tämä ei aivan ennenkuulumatonta ollut, myös Helsingissä joitakin yhdistyksestä erottamisia tapahtui.<sup>237</sup>

Kun johtokunta kokoontui syyskuussa, todettiin, että kesän yleisestä kokouksesta oli jäänyt ’säästöä’ ja tämä 266 markkaa 29 penniä päätettiin laittaa pankkiin. Tässä syyskauden ensimmäisessä kokouksessa päätettiin myös toimeenpanna ompeluseura, joka toimisi sekä yhdistyksen että lähetyksen hyväksi. Ompeluseura kokoontuisi joka toinen viikko. Myös yhdistyksen huoneen aukiolosta keskusteltiin <sup>238</sup> ja aukioloajoiksi päätettiin keskiviikkoillat kello 17-20. Ompeluseuran kokoontuminen sovittiin olevan kuun 1. ja 3. tiistai-ilta ja kuun 2. ja 4. tiistai kokoontuu lauluseura.<sup>239</sup>

Minkäänlaista toimintaväsymystä ei Jyväskylän yhdistyksessä ollut havaittavissa, vaikka kevään toimintakausi kaikkienensa vaikutti tiivistähtiseltä. Marraskuussa päätettiin pitää taas palvelijatariltamat.<sup>240</sup> Iltamat järjestettiin 1. ja 6. marraskuuta ja ohjelmana niissä oli jälleen hengellisiä puheita sekä teetarjoilu.<sup>241</sup> Loppuvuosi kului yhdistyksen normaalien kokouksien parissa. Joulukuun jäsenkokouksessa varauduttiin jo tulevan vuoden yleiseen kokoukseen, joka pidettäisiin kesällä Helsingissä. Kokousta varten ehdotettiin keskustelukysymykseksi mm. ”Mitä voi NNKY tehdä maalaisnaisten hyväksi?”.<sup>242</sup> Yhteiskunnallisten kysymysten pohtiminen siis jatkui yhdistyksessä.

Viiden ensimmäisen toimintavuoden aikana toiminta Jyväskylän NNKY-yhdistyksessä oli monipuolista. Vaikka pääosassa olikin järjestön arvopohjan mukaisesti hengellinen anti, niin kristilliseen henkeen katsottiin kuuluvan myös yhteiskunnallisen vaikuttamisen. Jyväskylän yhdistys pyrki omalta osaltaan tavoittamaan kaupungissa mm. tehtaissa työskenteleviä naisia sekä palvelijattaria. Osaltaan tähän kuului kristillisen opin tarjoaminen, mutta osa toiminnasta oli käytännönläheisempää yritystä parantaa työväen elinoloja, kuten äitien ompeluseuran toiminta. Esimerkiksi Turun NNKY:llä ei näyttäisi

---

<sup>236</sup> Johtokunnan kokous 18.3.1901.

<sup>237</sup> Antikainen 2006, 50.

<sup>238</sup> Johtokunnan kokous 4.9.1901.

<sup>239</sup> Jäsenkokous 7.9.1901.

<sup>240</sup> Johtokunnan kokous 8.11.1901.

<sup>241</sup> Palvelijatariltamat, marraskuu 1901.

<sup>242</sup> Jäsenkokous 12.12.1901.

toiminnassa olleen tämänkään vertaa sosiaalista työtä, vaan ainoastaan kukkalähetystoiminnan voi katsoa olleen heillä sosiaalisen työn muotona.<sup>243</sup>

Nimenomaan ompeluseuratoiminta oli 1800-luvulla tärkeä vähävaraisten naisten auttamismuoto. Ompeluseuroja toimi niin erilaisten yhdistysten toimintamuotona, kuten esimerkiksi rouvasväenyhdistyksissä pitkin 1800-lukua, mutta ompeluseuroja perustettiin myös aivan itsenäisiksi toimijoiksi. Yhdistysten ohessa toimineissa ompeluseuroissa yhdistysten jäsenet valmistivat vaatteita, joita lahjoitettiin köyhille. Ompeluseuroja pidettiin myös köyhiä naisia varten eli ompeluseura tarjosi osallistujille tarvikkeet ja usein myös opetusta käsitöissä. Tekijät saivat lunastaa valmistetut vaatteet pientä maksua vastaan itselleen. Tarkoitus hyvin pitkälle olikin auttaa köyhiä auttamaan itse itseään. Ompeluseurojen ohjelmaan kuului usein myös sivistyksellistä ainesta, kuten ääneen lukemista, esitelmiä ja musiikkia, esimerkiksi yhteislaulua. Tehtaantytöjä varten perustettujen ompeluseurojen tarkoituksena oli lisäksi tarjota vaihtoehtoinen, hyvä harrastus vapaa-ajalle.<sup>244</sup> Jyväskylän NNKY:n järjestämä ompeluseuratoiminta oli siis aikakauden tapaan täysiveristä vähäosaisten auttamista. Huomionarvoista on myös, että ompeluseuratoimintaa järjestettiin yhdistyksen puitteissa heti ensimmäisinä toimintavuosina.

Toiminta oli Jyväskylän NNKY-yhdistyksessä paitsi monipuolista, myös vilkasta. Kokouksia ja muita tilaisuuksia järjestettiin vuositasolla useita kymmeniä. Vaikka suurin osa kokouksista olikin tarkoitettu nimenomaan yhdistyksen omille jäsenille, myös yleisiä kokouksia ja erilaisia iltamia järjestettiin säännöllisesti ja joka vuosi toiminnassa oli yhteiskunnallista toimintaa. Vaikuttaa siltä, että Jyväskylässä muun maan tapaan oli tilausta juuri tämäntyyppiselle toiminnalle, jossa pystyi yhdistämään hengellisen elämän kehittämisen jäsenen omalla kohdalla mahdollisuuteen toimia kaupungin vähäosaisten ja työväestön hyväksi. Pöytäkirjojen perusteella varsinkin Jyväskylän tehtaissa työskentelevät kanssasisaret olivat lähellä NNKY:n jäsenten sydämiä.

---

<sup>243</sup> Suominen 1998, 148-149.

<sup>244</sup> Voittosaari 1994, 22-23.

## 7. AUTTAVIA KÄSIÄ?

Suomi oli 1800-luvulla suurten muutosten kourissa. Vuosisadan alkupuolen maatalousvaltainen maa oli sitä myös vuosisadan lopussa, mutta muutos kohti kaupungistuvaa, modernimpaa Suomea oli saavuttanut maan eikä muutosta pysäyttänyt mikään. Suurta roolia tässä muutoksessa esitti muualla maailmassa hyvässä vauhdissa ollut teollistumisprosessi, joka oli alkanut hitaasti vallata myös Suomea 1800-luvun kuluessa. Tätä prosessia jouduttivat omalta osaltaan esimerkiksi vuosisadan puolivälin jälkeen maata ravistelleet vaikeat katovuodet. Katovuosia oli toki ollut aiemminkin ja ne olivat aina vaikeuttaneet ihmisten elämää, mutta tällä kertaa liikkeellä olevan muutoksen kiihtyminen katovuosien vuoksi muutti suomalaista yhteiskuntaa enemmän kuin mikään koskaan aiemmin.

Teollistuminen ja kaupungistuminen muodostivat vahvan muutosvoiman niin hyvässä kuin pahassakin. Kaupunkeihin työn perässä muuttaneet kohtasivat työttömyyden ohella uusia ongelmia, jotka olivat ominaisia nimenomaan kaupungeille. Ahtaat ja huonot asuinolot sekä raskas tehdastyö eivät tarjonneet helpotusta maataloustyön raskaudelle, ongelmat ainoastaan muuttivat muotoaan. Kaupunkien kehittämätön vaivaishuolto oli toinen ongelmakohta. Uusissa kaupungeissa ei ollut ehtinyt muodostua apukanavia samassa tahdissa missä ongelmat kehittyivät. Vanhassa maatalousyhteisössä tunnettiin auttamisväylät, mutta ne olivat kaukana kaupunkien yhä yksilöllisemmäksi käyneestä elämänmuodosta.

Valtiovallan virallisen vaivaishoidon rinnalle syntyi todelliseen tarpeeseen erilaista vapaaehtoista hyväntekeväisyyttä vähäosaisia auttamaan. Varsinkin 1800-luvun naisten piirissä virisi innostus auttaa köyhiä. Ja vaikka ylemmän luokan naisten harjoittamaa avustustyötä virallisen kunnallisen vaivaishoidon rinnalla pitäisi aikakauteen kuuluvana muotiasiana säätyläisten parissa, ei avun tärkeyttä voi kiistää. Kaikki apu tuli tarpeeseen ja näin naiset pääsivät haluamallaan tavalla vaikuttamaan yhteiskunnan ongelmiin. Kunnallinen viranhoito sekä luottamustoimet kuuluivat 1800-luvulla miehille, joten naisten aktivoitumien aluksi hyväntekeväisyydessä raivasi pitkälti tietä myös naisasialiikkeelle ja sitä kautta muutti pikku hiljaa yhteiskunnan miehisiä valtarakenteita.



Juuri ennen 1800-luvun puoliväliä perustetussa pienessä Jyväskylän kaupungissa ei ollut tilanne muuta maata kummoisempi. Kaupungin asukasmäärä kasvoi hitaasti, keskustassa oli muutaman korttelin verran asutusta, tehtaita oli perustettu kaupungin laitamille ja työläisten lisääntyessä kaupungissa asutus laajeni keskustan ulkopuolelle oloihin, jotka olivat pikemminkin maalaismaiset kuin kaupunkimaiset, vaikka kaupungin välittömässä läheisyydessä sijaitsivatkin. Samat ongelmat siis kiusasivat Jyväskylää kuin muutakin maata. Työväestön olot olivat kurjat ja heidän moraalisen elämänsä laita huoletti suuresti kaupungin parempaa väkeä. Kunnallinen vaivaishoito oli vielä alkutekijöissään, vaikka avuntarve kaupungissa oli todellinen. Viranomaistasolla oli yritystä kohdata köyhien ongelmat, mutta koska toiminnasta ei ollut aiempaa esimerkkiä, yksityinen avustustoiminta paikkasi pitkään 1800-luvun jälkipuoliskolla kunnallisen vaivaishoidon puutteita myös Jyväskylässä.

Jos ongelmat olivat Jyväskylässä vastaavia kuin muualla Suomessa, niin myös uudet aatteet ja virtaukset saavuttivat kaupungin siinä missä muun maankin. Yhdistystoiminta alkoi Jyväskylässä 1800-luvun puolivälissä, rouvasväen yhdistys toimi aktiivisesti kaupungin köyhien auttamiseksi ja piti yllä jopa vaivaisten hoitolaitoksia ennen kuin kaupunki otti tehtävän vastuulleen. Kansansivistyksellisiä yhdistyksiä aloitti toimintaansa kaupungissa, naisasialiike saapui kaupunkiin samoin kuin kristillisten arvojen pohjalta toimineita järjestöjä. Nuorten Miesten Kristillinen Yhdistys ja Nuorten Naisten Kristillinen Yhdistys olivat eräitä 1800-luvun lopussa Jyväskylässä toimintansa aloittaneita yhdistyksiä. Näiden maailmalta maahamme saapuneiden yhdistysten työnäky oli kristillisen sanoman levittäminen ja vahvistaminen maassa, mutta yhtenä tärkeänä toimintamuotona nähtiin myös hyväntekeväisyys köyhien keskuudessa.

Jyväskylässä sekä NMKY:n että NNKY:n kohdalla toteutui kristillisen toiminnan tarjoaminen jäsenille ja kaupunkilaisille erilaisten tilaisuuksien muodossa, mutta vain toinen yhdistyksistä harjoitti myös yhteiskunnallisesti mainittavaa hyväntekeväisyystoimintaa. Vaikka maailmalla NMKY:n toiminnassa köyhiä autettiin tarjoamalla esimerkiksi edullisia asuntolapaikkoja ja Suomessakin jonkintasoista köyhäinapua pyrittiin yhdistyksen toimesta järjestämään esimerkiksi Helsingissä, Jyväskylässä yhdistyksen ensimmäisinä toimintavuosina tämänkaltaista toimintaa ei virinnyt. NNKY puolestaan tarjosi heti ensimmäisinä toimintavuosinaan Jyväskylässä sekä valistustoimintaa kaupungin työläisille että konkreettisena apuna ompeluseuroja

vähävaraisille äideille. Varsinkin ompeluseuratoiminta oli 1800-luvulla yleinen tapa auttaa vähäosaisia. Näin ollen tutkimus luo kuvan Jyväskylän sivistyneistön naisista aktiivisina ja kanssasisaristaan huolta kantavina toimijoina. NNKY:n avustustoiminta ei ollut ehkä yhtä konkreettista ja katukuvassa näkyvää kuin esimerkiksi Jyväskylän Naisseuralla, joka piti yllä muun muassa erilaisia laitoksia kaupungissa, mutta yhteiskunnalliset kysymykset ja pienimuotoinen toimintakin olivat NNKY:llä mukana toiminnan alusta asti.

On mielenkiintoista tarkastella rinnakkain Jyväskylän NMKY:n ja NNKY:n toiminnan ensimmäisiä vuosia ja kuinka ne molemmat heijastavat aikakautensa ilmapiiriä. Kristillishenkinen toiminta kuului vahvasti kuvaan niin miesten kuin naistenkin vapaa-ajan vietossa aikakauden moraalin mukaisesti, mutta naisilla tähän toimintaan liittyi olennaisena osana myös sosiaalinen hyväntekeväisyystoiminta vähäosaisten hyväksi. Eikä Jyväskylä ollut tässä suhteessa poikkeus. Jyväskylässä löytyi useita aktiivisia naisia, jotka olivat omalta osaltaan valmiita tarttumaan yhteiskunnallisiin ongelmiin. Työväestöön kuuluvien naisten tilanteesta oltiin huolissaan ja heille haluttiin tarjota mahdollisuus kohentaa omaa ja perheensä tilannetta. Naisten aktiiviseen otteeseen NNKY:n toiminnan alusta alkaen vaikutti varmasti myös se, että kuten muuallakin Suomessa, naiset saivat viimein mahdollisuuden edes jollakin tavalla osallistua yhteiskunnalliseen elämään, joten tilaisuuteen tartuttiin oitis. Miehillä oli vanhastaan yhteiskunnalliset asemansa virallisissa hallintoelimissä, näin myös Jyväskylässä.

Mielenkiintoiseksi Jyväskylän yhdistysten toiminnan tekee myös se, miten erilaisiksi niiden toiminnan sisältö muotoutui ottaen huomioon yhdistysten aktiivisten jäsenten läheiset suhteet. Kaupungin sivistyneistö oli lukumäärältään pieni ja NMKY:n ja NNKY:n piirissä toimi aktiivisina jäseninä henkilöitä samoista perheistä, mutta erot toiminnassa yhdistysten puitteissa sukupuolten välillä ovat huomattavat. Samalla arvopohjalla varustettujen miesten ja naisten työnäyt poikkesivat suuresti toisistaan. NMKY:n toiminnasta ei löydy pienintäkään viittausta kiinnostuksesta esimerkiksi paneutua kaupungin työväestön tilanteeseen, kun taas NNKY heti ensimmäisestä toimintavuodestaan alkaen pohti keskuudessaan kuinka kaupungin työväkeen kuuluvia naisia voisi auttaa.

Aikakauden yleisen yhteiskunnallisen jakolinjan mukaisesti tämä on ymmärrettävää, mutta saman perheen jäsenten näin erilaiset toimintatavat samantyyppisessä yhdistystoiminnassa

on tästä huolimatta mielestäni varsin mielenkiintoinen tutkimustulos. Tämä nähdäkseni vahvistaa kuvaa miesten ja naisten maailmojen erilaisuudesta ja heidän rooliensa vahvuudesta 1800-luvun yhteiskunnassa. Vaikka oman perheen sisällä toimi aktiivisia naisia auttaen vapaaehtoisesti köyhiä, tämä ei vaikuttanut perheen miesten toimintamalleihin yhdistystoiminnan puitteissa. Toisaalta tutkimustuloksen voi nähdä myös tukevan naisten aseman pikkuhiljaista muuttumista 1800-luvun lopun murroksessa. Naiset myös Jyväskylässä toimivat aktiivisesti omassa yhdistyksessään, omista lähtökohdistaan ja päättivät toimintalinjoistaan keskenään, omien mielenkiinnonkohteidensa mukaan. Ehkä he eivät tietoisesti ajatelleet purkavansa vähitellen vanhoja roolimalleja, mutta tätä kohti liikuttiin.

Sosiaalityön tutkimuksen kannalta 1800-luvun lopun yhteiskunnallisen tilanteen murroskausi naisten toimijuuden alkaessa pikku hiljaa lisääntyä piirtää toisaalta mielenkiintoisen linjan sosiaalityön historian ja nykypäivän välille. Nykypäivän sosiaalityö on naisvaltainen ala, joka mielletään yleisessä keskustelussa pitkälti kutsumusammattiksi, joskus jopa hyväntekeväisyyteen asti. Tämä ajatusmalli pohjaa nähdäkseni vahvasti juuri sosiaalityön historiaan kuuluvaan hyväntekeväisyystyöhön. Kutsumusammattina itsekin näen sosiaalityön, ilman kutsumusta työstä sosiaalialalla puuttuu inhimillisyys. Mutta hyväntekeväisyytenä 1800-luvun tapaan nykyajan sosiaalityötä ei tule nähdä. 1800-luvun hyväntekeväisyystyön henkinen perintö tulee nähdä nimenomaan sosiaalityön historiaan kuuluvana, koska lähtökohdat ja motiivit naisten tekemälle työlle olivat tuolloin täysin toisenlaiset kuin nykyään.

Historiantutkimuksen ei ole tarkoitus tuomita omasta ajasta käsin menneisyyden toimijoita, koska tapahtumat tulee nähdä oman aikansa kontekstissa, mutta esille voi nostaa piirteitä, joita ei ole tarpeen toistaa enää nykyajassa. Tässä tutkimuksessa mielestäni tällaisia esiin nousseita piirteitä ovat muun muassa 1800-luvun vapaaehtoisessa hyväntekeväisyystyössä vallinneet arvot, luokkaerojen korostaminen ja toiminnan mieltäminen ainoastaan naisten toiminta-alaan kuuluvaksi. Vaikka sosiaalityön juuret 1800-luvun osalta vapaaehtoisessa hyväntekeväisyystyössä osaksi ovatkin, tulee muistaa asiaa käsiteltäessä aikakausten täysin erilaiset yhteiskunnalliset tilanteet sekä 1800-luvulla hyväntekeväisyyden parissa toimineiden naisten lähtökohdat osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan. Nykypäivän sosiaalityössä ei tule olla samanlaista avunantamisen henkeä ylhäältä alaspäin mikä tilanne pitkälti 1800-luvun vapaaehtoisessa hyväntekeväisyystyössä oli. Lisäksi 1800-luvun

naisten tekemä vapaaehtoinen auttamistyö oli osaltaan myös aikakaudelle tyypillistä moraalista valistus- ja vahtimistyötä, jonka avulla pyrittiin tietynlaiseen alemman luokan asettamiseen sille paikalle, jonka ylempi luokka katsoi soveliaaksi. Tämä ei sovi nykyajan henkeen.

Vaikka siis 1800-luvun hyväntekeväisyystyötä voikin rakenteellisella tasolla virallisen avustustoiminnan täydentäjänä verrata nykypäivän kolmannen sektorin toimintaan, niin monet sen motiivit olivat lähtökohdiltaan pyrkimystä säilyttää vallitseva yhteiskuntajärjestys ja vapaaehtoinen auttamistyö nähtiin osana sivistyneistön moraalista velvollisuutta pitää rahvas kaidalla tiellä. Tämä kuului sisäänrakennettuna yhteiskunnan henkeen tuona aikana. Vapaaehtoisen avustustyön merkitystä köyhien aseman parantamisessa ei kuitenkaan pidä tämän takia väheksyä. On eri asia tarkastella kriittisesti toiminnan motiiveja ja toisaalta tunnustaa auttamistyön yhteiskunnallinen tärkeys sekä sen merkitys vähäosaisille. Tässä työssä Jyväskylän NNKY pyrki mahdollisuuksiensa mukaan olemaan aktiivinen toimija, kun taas Jyväskylän NMKY:n toiminta rajoittui puhtaasti hengellisen annin tarjoamiseen.

# LÄHTEET

## **Arkistolähteet**

### JYVÄSKYLÄN MAAKUNTA-ARKISTO

Jyväskylän Nuorten Miesten Kristillinen Yhdistys

Pöytäkirjat 1891-1895

Jäsenluettelot 1891-1851

Jyväskylän Nuorten Naisten Kristillinen Yhdistys

Pöytäkirjat 1897-1901

Jäsenluettelo 1897-1963

## **Tutkimuskirjallisuus**

Alapuro, Risto ja Stenius, Henrik, *Kansanliikkeet loivat kansakunnan*. Teoksessa Alapuro, Risto, Liikanen, Ilkka, Smeds, Kerstin ja Stenius, Henrik (toim.) *Kansa liikkeessä*. Kirjayhtymä Oy. Vaasa 1989.

Antikainen, Marjo-Riitta, *Suuri sisarpiiri. NNKY-liike Suomessa 1890-luvulta 1990-luvulle*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Karisto Oy, Hämeenlinna 2006.

Aurola, Verner J., *NMKY-liike kristillisen nuorisoliikkeemme esitaistelijana*. Suomen NMKY:n liitto. Raittiuskansan kirjapaino Oy, Helsinki 1941.

Haatanen, Pekka, *Köyhyys Suomen maaseudulla*. Teoksessa Jaakkola, Risto, Karisto, Antti ja J. P. Roos (toim.) *Sosiaalipolitiikka, historiallinen kehitys ja yhteiskunnan muutos*. Sosiaalipoliittinen yhdistys. Weilin + Göös, Espoo 1981.

Heikkinen, Sakari, *Puseromiehet liikkeellä. Työttömien mielenosoitukset Helsingissä tammikuussa 1894*. Teoksessa Peltonen, Matti (toim.) *Arki ja murros*. Tutkielmia

keisariajan lopun Suomesta. Suomen Historiallinen Seura. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä 1990.

Herranen, Timo, *Helsingin kasvukipuja vuosisadan vaihteessa. Hermannin ja Toukolan esikaupungit*. Teoksessa Peltonen, Matti (toim.) *Arki ja murros. Tutkielmia keisariajan lopun Suomesta*. Suomen Historiallinen Seura. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä 1990.

Jaakkola, Jouko, *Sosiaalisen kysymyksen yhteiskunta*. Teoksessa Jaakkola, Jouko, Pulma, Panu, Satka, Mirja ja Urponen, Kyösti (toim.) *Armeliaisuus, yhteisöapu, sosiaaliturva. Sosiaaliturvan keskusliitto*. Gummerus, Jyväskylä 1994.

Karjalainen, Merja, *Vaivaishoidosta sosiaaliturvaan. Jyväskylän kaupungin sosiaalitoimen historia vv. 1880-1956*. Jyväskylän kaupunki. Sosiaalikeskuksen julkaisusarja 2/1990. Jyväskylä 1990.

Kokko, Marja, *Sisaret, Toverit. Naisten järjestäytyminen, ryhmätietoisuus ja kansalaistuminen Jyväskylässä 1800-luvun lopulta 1930-luvulle*. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä University Printing House, Jyväskylä and ER-Paino Ky, Lievestuore 1998.

Koskiaho, Briitta, *Pitkänsillan tuolta puolen Pispalaan*. Teoksessa Jaakkola, Risto, Karisto, Antti ja J. P. Roos (toim.) *Sosiaalipolitiikka, historiallinen kehitys ja yhteiskunnan muutos. Sosiaalipoliittinen yhdistys. Weilin + Göös, Espoo 1981*.

Kuujo, Erkki, *90 vuotta NMKY-työtä. Helsingin Nuorten Miesten Kristillisen Yhdistyksen historia*. Ari-paino, Saarijärvi 1979.

Markkola, Pirjo, *Synti ja siveys. Naiset, uskonto ja sosiaalinen työ Suomessa 1860-1920*. Suomen Kirjallisuuden Seura. Tammer-Paino Oy, Tampere 2002.

*Matkalla. På väg. NNKY 100 vuotta Suomessa. KFUK 100 år i Finland*. Toim. Kaisa Halonen. Tummavuoren Kirjapaino Oy, Vantaa 1996.

Nygård, Toivo, *Erilaisten historiaa. Marginaaliryhmät Suomessa 1800-luvulla ja 1900-luvun alussa*. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä 1998.

Ollila, Anne, *Jalo velvollisuus. Virkanaisena 1800-luvun lopun Suomessa*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Tammer-Paino Oy, Tampere 1998.

Paunu, Eira, *85 vuotta kristillistä naistyötä. Jyväskylän NNKY ry vuosina 1897-1982*. NNKY:n liitto Helsinki. Lahden Kirjapaino ja Sanomalehti Oy, Lahti 1986.

Piirainen, Veikko, *Vaivaishoidosta sosiaaliturvaan. Sosiaalihuollon ja sen työntekijäjärjestöjen historiaa Suomen itsenäisyyden ajalta*. Sosiaaliturvan laitoksen julkaisuja 4. Arvi A. Karisto Oy. Hämeenlinna 1974.

Pulma, Panu, *Köyhästäkö kansalainen? Köyhyys 1800-luvun poliittisena ongelmana*. Teoksessa Haapala, Pertti (toim.) *Talous, valta ja valtio*. Tutkimuksia 1800-luvun Suomesta. Vastapaino. Limes-paino, Helsinki 1992.

Pulma, Panu, *Vaivaisten valtakunta*. Teoksessa Jaakkola, Jouko, Pulma, Panu, Satka, Mirja ja Urponen, Kyösti (toim.) *Armeliaisuus, yhteisöapu, sosiaaliturva*. Sosiaaliturvan keskusliitto. Gummerus, Jyväskylä 1994.

Satka, Mirja, *Sosiaalinen työ peräänkatsojamiehestä hoivayrittäjäksi*. Teoksessa Jaakkola, Jouko, Pulma, Panu, Satka, Mirja ja Urponen, Kyösti (toim.) *Armeliaisuus, yhteisöapu, sosiaaliturva*. Sosiaaliturvan keskusliitto. Gummerus, Jyväskylä 1994.

Sulkunen, Irma, *Naisten järjestäytyminen ja kaksijakoinen kansalaisuus*. Teoksessa Alapuro, Risto, Liikanen, Ilkka, Smeds, Kerstin ja Stenius, Henrik (toim.) *Kansa liikkeessä*. Kirjayhtymä Oy. Vaasa 1989.

Sulkunen, Irma ja Alapuro, Risto, *Raittiusliike ja työväen järjestäytyminen*. Teoksessa Alapuro, Risto, Liikanen, Ilkka, Smeds, Kerstin ja Stenius, Henrik (toim.) *Kansa liikkeessä*. Kirjayhtymä Oy. Vaasa 1989.

Suominen, Heikki, *Yhdessä eteenpäin. Yhdistykset ja seurakunta kunnallisen sosiaalihuollon täydentäjinä Turussa 1875-1922*. Turun maakuntamuseon raportteja 17. Gummerus Kirjapaino Oy, Saarijärvi 1998.

Toikko, Timo, *Sosiaalityön ideat. Johdatus sosiaalityön historiaan*. Vastapaino. Jyväskylä 2005.

Tommila, Päiviö, *Jyväskylän kaupungin historia 1837-1965 I*. Gummerus Oy. Jyväskylä 1970.

Tommila, Päiviö, *Jyväskylän kaupungin historia 1837-1965 II*. Gummerus Oy. Jyväskylä 1970.

Virtanen, Mauri, *NMKY kuin sinapinsiemen*. Teoksessa Koikkalainen, Jaakko (toim.) *NMKY – elävän toivon liike*. Suomen NMKY-liikkeen 100-vuotisjuhlakirja. Suomen NMKY:n liitto ry. Helsinki 1989.

Voittosaari, Anna-Liisa, *Neulomayhtiöistä ompeluseuroihin. Ompeluseurat diakonian ja kristillisten järjestöjen työmuotona Suomessa 1800- ja 1900-luvuilla*. Jyväskylän yliopisto, etnologian laitos. Tutkimuksia 26. Kopi-Jyvä Oy, Jyväskylä 1994.